

Nr.42 September 2002

ISSN 1615-1313

MITTEILUNGEN

des Deutschen
Katalanistenverbandes

Notícies de l'Associació Germano-Catalana

**Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans
Montpellier, 3-5 d'octubre de 2002**

DKV / Association Française des Catalanistes /
Université Paul-Valéry de Montpellier,
Centre d'Etudes et de Recherches Catalanes

Inhaltsverzeichnis / Índex

Temes

Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans	4
Secció A: <i>La recepció de la literatura catalana a Europa</i>	4
Secció B: <i>La literatura catalana de la democràcia: temes, corrents i tendències a partir de la dècada dels vuitanta</i>	6
19è Col·loqui Germano-Català / 19. Deutscher Katalanistentag: Crida per a la presentació de comunicacions	21
	36

Pissarra

„Brigitte-Schlieben-Lange“-Preis / 2. Ausschreibung (2003)	39
Forschungsstipendium „Rudolf Brummer“ 5. Ausschreibung (2003)	40
BARCEL(D)ONA – Die Stadt aus der Feder katalanischer Schriftstellerinnen (Corinna Waffender)	42
Josep Plas Briefe aus dem Norden (Edmund Voges)	52
Arbeitstagung der katalanistischen Fachverbände (Barcelona, 17.5.2002)	62
Katalanisch im Lehramtsstudium	65
Deutschsprachige Romanistik – <i>lost in Cyberspace?</i>	68
28. Deutscher Romanistentag, Kiel 2003 ... <i>Institut Ramon Llull:</i> Das neue katalanisch-balnearische Kulturinstitut und viele offene Fragen	71
(Fortsetzung umseitig)	72

Benvolguts amics i amigues del DKV,

aquest gruixut número del butlletí de la nostra associació, preparat com sempre amb molta cura pel Claus Pusch, inclou tota la informació sobre el proper Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans que tindrà lloc a la Université Paul Valéry de Montpellier. Segur que més d'un soci es preguntarà què fa el DKV per terres de Llenguadoc... Ja fa alguns anys, el nostre col·lega de la Universitat de Montpellier, el Prof. Christian Camps, ens va manifestar el seu interès d'organitzar una trobada de catalanistes francesos i alemanys en aquesta universitat per tal de fomentar el contacte entre els estudiósos de catalanística d'aquests dos països veïns. Finalment, i després de diversos intents i nombroses gestions, enguany podrà tenir lloc aquest projecte del professor Camps, en el qual la nostra associació hi participa activament en l'organització, especialment pel que fa a la coordinació de la secció de literatura contemporània i l'organització de les dues taules rodones. L'*Association Française des Catalanistes*, encapçalada pel seu nou president, el Prof. Eliseu Trenc, col·labora en l'organització de la secció sobre la recepció literària, juntament amb la Prof. Montserrat Roser de la Universitat del Kent. En aquest marc, s'hi desenvoluparà una Assemblea General de l'AFC, a la qual esteu tots convidats a assistir-hi. Trobareu informació més detallada sobre el Col·loqui a partir de la pàg. 4 d'aquest butlletí, la qual s'actualitzarà regularment a la nostra pàgina web; consulteu doncs <www.katalanistik.de/colloqui.htm>.

L'Institut Ramon Llull celebra la reunió constituent del consell de direcció	73
Die Acadèmia Valenciana de la Llengua ...	75
II Trobada de Casals Catalans d'Europa (Luxemburg 2002)	81
Nous programes a TVC Internacional i TVC SAT	85
Tagungsankündigungen	86

Bibliografia

Publicacions del nostres socis	93
Panorama de les revistes de catalanística ...	93
<i>Zeitschrift für Katalanistik</i> : neues Gewand, neue Adresse	98
El Patronat Ramon Llull tira endavant la nova edició lul·liana	99
<i>Gramàtica del català contemporani</i> : ein Kompendium des heutigen Katalanisch	100
Llibres i més llibres... (Ressenyes)	103

Carpeta

Beitragszahlung für das Jahr 2003	121
Pagament de la quota anual del 2002 i 2003	121
Einladung zur 10. Mitgliederversammlung	122
Beitrittsformulare / Formularis de sol·licitud d'admissió com a soci	124
Impressum	128

Einem Teil der Auflage liegen Überweisungsformulare des DKV bei.

juny de 2003 (veg. pàg. 37-39 del butlletí). Aquest cop tindrem Assemblea General de la nostra associació (vegeu la invitació a la pàg. 122) i renovació dels membres de la junta, per la qual cosa us demanem ja per endavant que ho tingueu en compte a l'hora de reservar-vos aquest cap de setmana. Personalment, jo no renovaré la meua candidatura dins de la junta, però espero que uns quants companys i companyes estaran interessats en presentar-se a les eleccions i treballar activament per la difusió i la promoció dels estudis de catalanística a Alemanya.

Si necessiteu alguna altra informació sobre el Col·loqui, podeu posar-vos en contacte amb l'organització local, enviant un correu electrònic a <camps.christian@wanadoo.fr>.

Per tal d'ajudar a cobrir les despeses de desplaçament, el DKV està buscant una fórmula per poder atorgar una petita subvenció a tots els membres de la nostra associació que es desplacin a Montpeller, tret dels que ja reben un ajut de la seua universitat. Un cop feta la inscripció, podeu fer-me arribar la vostra petició abans del 15 de setembre enviant un correu electrònic a la direcció <arnau@uni-muenster.de>.

D'altra banda, em complau comunicar-vos que el proper Col·loqui “exclusiu” de l'Associació Germano-Catalana tindrà lloc a Colònia del 6 al 9 de

Ben cordialment,

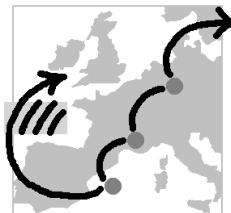
Pilar Arnau i Segarra,
vicepresidenta del DKV

Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans Universitat de Montpellier, del 3 al 5 d'octubre de 2002

Entitats organitzadores: Association Française de Catalanistes, Deutscher Katalanistenverband e.V., Université de Montpellier.

Amb la col·laboració de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears.

Benvinguts i benvingudes....

El Departament de Català de la Universitat de Montpellier, conjuntament amb l'Associació Germano-Catalana (DKV) i l'Association Française des Catalanistes es complauen en convidar-vos a assistir al I Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans que tindrà lloc a la Universitat „Paul Valéry“ de Montpellier (Route de Mende) del 3 al 5 d'octubre d'enguany.

El col·loqui començarà oficialment el dijous dia 3 d'octubre a les 14 hores a la Sala dels Col·loquis, si bé a partir de les 11 del matí ja es podran recollir les acreditacions i carpetes a l'hall del BRED, seu del Col·loqui.

Les seccions seran paral·leles:

- secció A: *La recepció de la literatura catalana a Europa*, es desenvoluparà a la Sala dels Col·loquis;
- secció B: *La literatura catalana de la democràcia: temes, corrents i tendències a partir dels vuitanta*, es desenvoluparà a la Sala Jourda (sala de les tesis).

A banda de les seccions de treball, hem previst dues taules rodones:

- “Escriure des de la perifèria”, el dijous dia 3 a les 19 h., a la Sala Jourda, en la qual participaran diversos escriptors i escriptores procedents de Tarragona, Perpinyà, Mallorca, Eivissa, Ais de Provença, Treveris, etc., i,
- “Literatura i mercat literari als Països Catalans”, el dissabte dia 5 a les 14.30 h., a la Sala dels Col·loquis, en què participaran una representant de l'AELC (Associació d'Escriptors en Llengua Catalana) i diversos periodistes culturals, polítics i editors.

Us convidem a assistir-hi i a participar-hi activament durant els debats.

També hem previst dos actes culturals: la presentació d'una antologia bilingüe (català-francès) de poesia balear (*La poésie aux Baléares à la fin du millénaire*, editada pel Centre d'Etudes et de Recherches Catalanes de la Universitat “Paul Valéry” Montpellier) i la presentació de l'Institut Ramon Llull a càrrec del seu director, el Sr. Joan Pujals i Vallvé.

Els drets d'inscripció seran de 40 euros (aturats, acompañants i estudiants no-llicenciatos 20 euros). Es faran efectius en arribar, o per xec bancari al més aviat possible a Trésor Public, compte nº 40 300 33 87-59 10071 34000, a l'ordre de l'"Agent comptable Université Paul-Valéry Montpellier III", precisant que és per al Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans. Queden molt pocs bitllets per a l'excursió i el sopar de dissabte, els que encara hi estiguin interessats poden posar-se en contacte ràpidament amb l'organització local: <camps.christian@wanadoo.fr>.

Fins a l'octubre a Montpellier!

Pilar Arnau i Segarra

Cristià Camps

Eliseu Trenc

■ Programa general del Col·loqui

Totes les sessions de treball tindran lloc al Campus de la Universitat *Paul Valéry* de Montpellier, Route de Mende 34, F-34199 Montpellier (tramvia línia 1 direcció "Mossan", parada "Universités des Sciences et Lettres").

Dijous, 3 octubre	
A partir de les 11h	Inscripció i recollida de carpetes a la seu del Col·loqui
14h-14h15	Sessió inaugural (sala Jourda)
14h15-18h15	Sessions de treball de les seccions
18h15	Presentació del llibre bilingüe català-francès <i>Antologia de la poesia balear</i> , a càrrec del Prof. Cristià Camps (Hall de BRED). Aperitiu
19h-20h	Taula rodona: <i>Escriure des de la perifèria: escriptors i escriptores catalans conversen sobre el fet de viure i escriure allunyats del centre cultural i editorial barceloní</i>

Divendres, 4 octubre	
9h-12h15	Sessions de treball de les seccions
12h15-14h	Dinar al campus de la Universitat
14h-17h30	Sessions de treball de les seccions
18h	Assemblée générale de l'Association Française des Catalanistes (sala Jourda)
21h30	Concert del grup <i>Aires Formenterencs</i> (sala Cers, Espace République). Entrada gratuïta per als assistents al Col·loqui.

Dissabte, 5 octubre	
9h-12h15	Sessions de treball de les seccions
12h15-14h	Dinar
14h-14h30	Presentació de l'Institut Ramon Llull, a càrec del seu Director, el Sr. Joan Maria Pujals i Vallvé
14h30-16h	Taula rodona: <i>Literatura i mercat literari: quina funció compleixen les institucions polítiques i culturals i els suplements literaris en el món literari català d'avui?</i>
16h	Excursió a Seta
20h	Sopar de comiat a Seta

■ Seccio A: *La recepció de la literatura catalana a Europa*

Organització: Montserrat Roser i Puig (University of Kent) i Eliseu Trenc Ballester (Université de Reims / Association Française des Catalanistes)

Programa de la secció (modificacions possibles):

Dijous, 3 octubre	
14h-14h15	Sessió inaugural
14h15-14h45	Conferència: Montserrat Roser: <i>La missió cultural de Joan Gili, Josep Trueta i Josep Maria Batista i Roca a Anglaterra</i>
14h45-15h10	Elisenda Marcer: <i>Les relacions intel·lectuals entre Gabriel Ferrater i Anglaterra</i>
15h10-15h35	Helena Alonso: <i>La recepció de la literatura catalana d'avantguarda a Europa: el cas de Joan Salvat Papasseit</i>
15h35-16h	Ramon Farrés: <i>Antoni Pons i la represa de la recepció de la literatura catalana a Alemanya</i>
16h-16h35	Debat i descans
16h35-17h	Dan Nosell: <i>La recepció de la literatura catalana a Suècia al segle XX</i>
17h-17h25	Manuel Llanes, Ramon Pinyol: <i>Verdaguer, Guimerà i Oller en altres llengües fins a 1936</i>
17h25-17h50	Donatello Siviero: <i>Narcís Oller, escriptor europeu</i>
17h50	Debat

Divendres, 4 octubre	
9h-9h25	Empar Devís: <i>La recepció de la novel·la catalana a Itàlia a la dècada dels 90</i>
9h25-9h50	Natasha Leal Rivas: <i>La recepció del teatre català contemporani a Itàlia</i>

9h50-10h15	Balázs Déri, Kálmán Faluba, Károly Morvay: <i>La literatura catalana a Hongria</i>
10h15-10h45	Debat i descans
10h45-11h10	Sebastià Moranta: <i>Els ponts segurs del diàleg, vint anys de poesia catalana a Rússia</i>
11h10-11h25	Jan Schejbal: <i>La recepció de la literatura catalana als països txecs</i>
11h25-11h50	Anna Sawicka: <i>Catalunya vista des de la Polònia de postguerra a través de la seva literatura</i>
11h50-12h15	Debat
12h15-14h	Dinar
14h-14h25	Mathilde Benoussan: <i>La recepció de la literatura catalana a França d'ençà l'any 1962</i>
14h25-14h50	Xavier Plà: <i>La recepció de Gloire incertaine de Joan Sales, història d'una traducció</i>
14h50-15h15	Hèctor Moret, Mercè Biosca: <i>La recepció exterior de l'obra de Jesús Moncada</i>
15h15-15h40	Vicent Salvador: <i>L'assaig retornat: les traduccions europees del Diccionari per a ociosos de Joan Fuster</i>
15h40-16h10	Debat i descans
16h10-16h35	Eliseu Trenc: <i>Ferran Canyameras, "passeur culturel" entre Catalunya i França</i>
16h35-17h	Pierre Casado: <i>Presència del català en la premsa del sud de França els anys 30</i>
17h-17h25	Núria Masramon: <i>Valéry Larbaud, traductor d'Eugenio d'Ors</i>
17h25	Debat

Dissabte, 5 octubre	
9h15-9h40	Marie-Noëlle Costa: <i>La recepció de l'Espill (1460) de Jaume Roig a França al segle XXI</i>
9h40-10h05	Joan Mahiques: <i>La recepció de la literatura catalana a Montpeller al segle XIX</i>
10h05-10h30	Maridès Soler: <i>La projecció internacional de la catalanitat a El Poema del Pessebre de Joan Alavedra musicat per Pau Casals</i>
10h30-11h10	Debat i descans
11h10-11h35	Til Stegmann: <i>La sabata del poeta: Joan Brossa a Alemanya</i>
11h35-12h	Montserrat Prudon: <i>Jocs de "buscaitroba" o jocs malabars brossians</i>
12h-12h15	Debat

Resums de les ponències de la secció (en ordre alfabètic):

Helena Alonso

La recepció de la literatura catalana d'avantguarda a Europa: el cas de Joan Salvat-Papasseit

En els darrers anys han aparegut molts estudis sobre els moviments europeus d'avantguarda. La internacionalitat i la interdisciplinarietat d'aquests moviments possibilita, i exigeix, una perspectiva global que posa en evidència les connexions entre les diferents manifestacions artístiques, a l'interior d'una mateixa cultura o de portes enfora. Precisament, aquesta perspectiva global ha estat beneficiosa per a la recepció de la literatura catalana d'avantguarda, i molt especialment per a un poeta com Joan Salvat-Papasseit.

L'obra de Salvat ha estat objecte d'un gran nombre d'estudis, però les condicions biogràfiques del poeta, d'una banda, i les seves orientacions polítiques, de l'altra, han donat lloc a una recepció molt desigual i fonamentada, massa sovint, en aspectes extraliteraris. I a més a més, cal tenir present també l'evident evolució de la seva obra poètica, que sembla allunyar-lo dels plantejaments avantguardistes de la seva obra primerenca. Tot plegat fa que, si bé l'avantguardisme és un tema present de forma més o menys explícita en molts dels estudis salvatians, no ha estat tractat en profunditat.

A partir dels anys noranta (amb algun important precedent anterior), els estudis sobre les literatures d'avantguarda europees representen la plena acceptació i / o la reivindicació de Salvat com a poeta avantguardista, i juntament amb algunes traduccions, permeten una difusió internacional de l'obra salvatiana basada, precisament, en la seva condició de poeta d'avantguarda.

La meva comunicació pretén analitzar alguns dels estudis i traduccions de l'obra de Joan Salvat-Papasseit apareguts a Europa en els darrers anys per tal de veure com la producció avantguardista ocupa un lloc principal, a diferència del que, en línies generals, succeeix a Catalunya.

Mathilde Bensoussan (Rennes)

La recepció de la literatura catalana a França d'ençà l'any 1962

1. 1962. Les edicions Gallimard publiquen per primera vegada la traducció francesa d'una novel·la catalana autobiogràfica *Incerta glòria (Gloire incertaine*, traduction de Bernard Lesfargues) de Joan Sales, sobre la guerra civil. Com va rebre l'obra el públic francès ?

2. Altres traduccions d'obres catalanes editades a França els anys 60 : *La pell de brau*, de Salvador Espriu, traducció bilingüe català-castellà per José Agustín Goytisolo i català-francés per Fanchita González-Batlle, edicions Maspéro, 1969.

3. Els anys 70. A Gallimard, *La plaça del Diamant*, de Mercè Rodoreda l'any

1971 (traducció de Bernard Lesfargues). A Denoël, l'any 1973, dins de la col·lecció “Les Lettres Nouvelles” dirigida per Maurice Nadeau, *Ecrivains de Catalogne*, una antologia d'escriptors catalans presentats i traduïts per Mathilde Bensoussan: de Josep Carner a Miquel Desclot, uns trenta escriptors més tres dels cantants més coneguts de la “cançó de protesta”: Raimon, Pi de le Serra i Ovidi Montllor. A les edicions Pierre-Jean Oswald, l'any 1974, *Siegneur de l'ombre*, de Salvador Espriu, una antologia traduïda per Mathilde Bensoussan.

4. La difusió: articles de critica literària els diaris i revistes: *Europe*, *Encyclopaedia Universalis*, 2a edició.
5. Les ventes de les traduccions d'obres catalanes. Enquesta prop d'alguns editors.

Mercè Biosca, Hèctor Moret (Barcelona)

La projecció i la recepció exterior de l'obra de Jesús Moncada

L'obra narrativa de Jesús Moncada (Mequinensa, 1941) està constituïda per tres recolls de contes i narracions –*Històries de la mà esquerra i altres narracions* (1973), *El cafè de la Granota* (1985) i *Calaveres atòmiques* (1999)– i tres extenses novel·les –*Camí de sirga* (1988), *La galeria de les estàtues* (1992) i *Estremida memòria* (1997). Totes sis obres han estat editades per Edicions de la Magranera de Barcelona. La major part de l'obra de Moncada té com a nucli temàtic l'antiga vila de Mequinensa a través d'uns personatges estretament vinculats a aquesta població extesa a la confluència dels rius Ebre i Segre. Malgrat l'aparent localisme de l'obra de Moncada, aquesta ha merescut l'atenció del públic lector català i de la crítica literària més rigorosa. La major part de l'obra de Jesús Moncada ha estat traduïda, parcialment o totalment, a una vintena de llengües: hongarès, rus, castellà, francès, suec, anglès, alemany, hebreu, portuguès, japonès... La nostra contribució al Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans serà l'estudi i l'anàlisi de com i de quina manera ha estat rebuda l'obra de Moncada més enllà de les fronteres de la llengua i la cultura catalanes.

Marie-Noëlle Costa (Perpinyà)

La recepció de l'Espill (1460) de Jaume Roig a França al segle XXI

Intentar establir actualment un balanç de la irradiació de l'*Espill* (1460) a França és cosa ràpida ja que ben migrat és el nombre de persones que s'han interessat o s'interessen per l'obra del metge valencià. Les raons d'aquesta desafecció poden raure en l'obra mateixa (tema, estil, llengua difícil) o / i en l'absència total d'una edició i d'una traducció per a lectors de llengua francesa. Conscient d'aquesta mancança, en el marc d'una empresa molt ambiciosa, he

realitzat un assaig de selecció de 50 textos amb traducció francesa que representen quasi el erç de l'obra, uns 5250 versos sobre més de 16000 tetrasíl·labs. S'han plantejat, es natural, qüestions delicades:

- a propòsit de la tria (seleccionar pàgines de tots els capítols o només dels més importants?)
- sobre la manera de traduir (en prosa o en vers?)
- i si una es decanta cap a la poesia, quin metre adoptar?

Em proposo d'ensenyar les solucions que he adoptat per tal de divulgar l'*Espill* sabent que aquestes no són gens definitives.

Balázs Déri, Kálmán Faluba, Károly Morvay (Budapest)

La literatura catalana a Hongria

L'any 2001 es va commemorar –sense bombo ni platerets– els trenta anys de l'inici dels estudis de català a la Universitat Eötvös Loránd de Budapest. La introducció del català en el currículum universitari va permetre la formació de la primera generació de traductors i la publicació d'una sèrie d'obres traduïdes directament del català, a finals de la dècada dels 70 i principis dels 80. L'edició dels diccionaris *Català-hongarès* i *Hongarès-català* (Barcelona, 1990 i 1996, respectivament) redactats per K. Faluba i K. Morvay, va contribuir essencialment a l'agilitació de l'ensenyament i de la traducció.

La nostra comunicació, dedicada a la recepció de la literatura catalana a Hongria, recorda en una breu introducció el treball dels primers investigadors i traductors: la feina realitzada per Albin Körösi, que des dels últims decennis del segle XIX fins al 1914 va publicar versions de poemes de Verdaguer, Guimerà i Balaguer, i la tasca duta a terme per Olivér Brachfeld, que a partir de l'any 1929 va estudiar les traces hongareses en la literatura catalana medieval.

El gruix de la comunicació presenta i analitza els resultats concrets de la catalanística hongaresa en les acaballes del segle XX i durant els primers anys del segle XXI. En aquest període hi va haver a Hongria dues etapes políticament econòmiques clarament diferenciades: la dècada dels 80 i de la nova era, iniciada el 1990. En la nostra intervenció volem indagar i fer veure les eventuals coincidències i diferències que es poden observar en l'evolució de la producció editorial i en la recepció de la literatura estrangera (catalana, en el cas concret) durant el període mencionat.

Empar Devís

La recepció de la novel·la catalana a Itàlia a la dècada dels 90

Es tractarà la novel·la catalana a l'Estat Italià a partir dels anys 80: resum dels autors i les obres traduïdes. S'analitzarà la importància de la “Institució de les Lletres catalanes” com a difusora de la nostra cultura fora de l'àmbit català,

sobretot per les ajudes econòmiques que ofereix a traductors i estudiosos. S'estudiarà també l'interès de persones concretes en l'estudi i la difusió del català a Itàlia: com per exemple: Valentí Gomez Oliver, poeta i professor a la Universitat de Roma. Es parlarà del seu article sobre la literatura catalana a l'últim número de la revista F (Feltrinelli). Es veurà la repercussió i l'impacte real d'aquests interessos.

Ramon Farrés (Barcelona)

Antoni Pous i la represa de la recepció de la literatura catalana a Alemanya

La bona disposició d'Eugenio Coseriu va permetre que cap a finals de la dècada dels 60 del segle passat Antoni Pous es fes càrrec d'un lectorat de català a la Universitat de Tübingen, el primer que es creava a Alemanya després de la Segona guerra mundial. Des d'aquesta posició, Pous va saber reunir molt aviat al seu voltant un grup de col·laboradors, tant estudiants com professors, que es van dedicar amb entusiasme a la tasca de divulgar la llengua i la literatura catalanes. Els primers fruits d'aquesta iniciativa van ser l'antologia *Katalanische Lyrik im XX.Jahrhundert*, elaborada per Pous i Johannes Hösle, i l'organització dels Jocs Florals de la Llengua Catalana que van tenir lloc a Tübingen l'any 1970, i amb motiu dels quals es va publicar la documentació *Informationen über Katalonien*. L'antologia de Pous i Hösle, que va tenir una continuació en un número de la prestigiosa revista *Akzente*, va significar de fet la represa de la recepció de la literatura catalana als països de parla alemanya, atès que, amb l'excepció d'algunes obres de Ramon Llull, a causa del seu interès teològic, no s'havia traduït res des dels anys 20, és a dir des d'abans de la pujada de Hitler al poder. Malauradament, Pous va morir al cap de poc temps, l'any 1976, de manera que no va poder continuar la tasca iniciada. Amb tot, els seus deixebles i col·laboradors de Tübingen van agafar el relleu i van ser decisius a l'hora de posar les bases dels estudis de llengua i literatura catalanes que es duen a terme actualment a les universitats alemanyes. A més de Johannes Hösle, en són dos bons exemples Jens Lüdtke i Brigitte Schlieben-Lange, ambdós antics estudiants de Pous a Tübingen. En el camp de la traducció, cal esmentar també Angelika Maas, una altra ex-deixeble de Pous, que a partir de les seves classes es va interessar per l'obra de Mercè Rodoreda i ha contribuït de manera important a divulgar-la amb les seves traduccions. La meva comunicació pretén explicar les circumstàncies personals i històriques que van fer possible la creació d'aquest grup de futurs catalanòfils a Tübingen, a cavall de la dècada dels 60 i la dels 70, al voltant d'Antoni Pous, i les repercussions que això va tenir per a la difusió de la literatura catalana als països de parla alemany durant les dècades següents.

Natasha Leal Rivas (Nàpols)

La recepció del teatre català contemporani a Itàlia

L'objectiu de la meva comunicació és presentar un assaig d'aproximació de la presència del teatre català contemporani a Itàlia. L'estudi de la recepció s'articularà, primer, en la valoració de les traduccions d'obres dramàtiques catalanes d'autors que van des dels "clàssics" a Sergi Belbel, Benet i Jornet o Sirera, dramàticament actius. En segon lloc, presentaré les revistes teatrals italianes més reconegudes, entre les quals destaca, *Sipario*, com una seria proposta de divulgació teatral no només italiana sinó també europea, i com a través d'aquestes es sintetitza la recepció crítica de la dramaturgia catalana contemporània, sense oblidar altres estudis crítics teatrals de la catalanística italiana. Per últim, dedicaré una especial atenció a les companyies teatrals catalanes contemporànies –La Fura dels Baus, Els Joglars, Comediants, Companyia Flotats– que, amb les seves nombroses representacions, se'ns mostren com a clars referents de la recepció real del teatre català contemporani actual a Itàlia.

Manuel Llanes, Ramon Pinyol (Vic)

Verdaguer, Guimerà i Oller en altres llengües fins a 1936

Després de segles de no tenir presència a Europa, l'aparició a l'època de la Renaixença d'aquestes tres destacades figures en els àmbits de la poesia, el teatre i la narrativa, va permetre que les lletres catalanes tornessin a ser traduïdes a diverses llengües europees. I, en alguns casos, ho foren en paral·lel o fins i tot abans que els escriptors castellans coetanis de més renom del moment. La comunicació es proposa de fer un primer inventari d'aquestes traduccions i de resseguir els conductes que les van fer possibles. En aquest sentit, es posarà especial èmfasi en les connexions occitanes i franceses en general i, sobretot, en els circuits catòlics europeus, que difongueren notablement l'obra verdagueriana

Joan Mahiques Climent (Barcelona)

La recepció de la literatura catalana a Montpeller al segle XIX

A la Biblioteca de Lletres de la Universitat de Paul Valéry de Montpellier es conserven diversos manuscrits vuitcentistes llegats per la Société des Langues Romanes. Es tracta majoritàriament del material que diversos poetes van enviar com a participants en els concursos literaris o filològics que organitzava aquesta institució, a les darreres dècades del segle XIX. Entre aquests manuscrits, gairebé sempre autògrafs, s'enregistren quatre manuscrits poètics en català, un estudi literari sobre la poesia de Víctor Balaguer, i dos estudis filològics –un escrit en francès– sobre la llengua catalana. Els manuscrits en qüestió són els següents:

- Ms. H 640: Alart, Études historiques sur la langue catalane. Diptongaison de la seconde personne plurielle des verbes
- Ms. H 641: Andreu Balaguer i Merino, Ordinacions y bans del comtat d'Empurias. Text català inèdit
- Ms. H 655: Josep Martí Folguera, Lo cavaller d'Espanya
- Ms. 656: Francesc Matheu, Lo reliquiari
- Ms. 665: Justin Pepratx, Fables catalanes
- Ms. 666: Albert Quintana, Dies irae. Al castell de Montgrí
- Ms. 675: Charles de Tourtoulon, Les poesies de Balaguer

A aquests manuscrits, custodiats en la biblioteca de lletres, cal afegir-ne un altre, també del segle XIX, que és a la biblioteca de la facultat de medicina. Es tracta del Ms. 598, que constitueix un *Recueil de poesies catalanes* compilat per Francesc Camboliu. Tot plegat ens dóna una prova de la recepció de la literatura catalana a la ciutat de Montpellier, just en un moment (la segona meitat del segle XIX) d'eclosió del Romanticisme a Catalunya, i de valoració de les diferents literatures minoritàries arreu d'Europa. Un cas paradigmàtic en aquest aspecte és la ciutat de Montpellier, no sols per aplegar tots el manuscrits que hem citat, sinó també per guardar, en la seva Biblioteca Municipal, el fons de Charles Vallat, que recull una quantitat inestimable d'impressos catalans, des del 500 fins al 800. Charles Vallat, ambaixador francès a Espanya, nascut a Montpellier, es dedicà a recollir, també en el segle XIX, manuscrits i obres impreses en català, entre les quals es troben també els mateixos autors consignats en els susdits manuscrits. Siga com siga, la nostra proposta de treball se centra sobretot en la descripció de manuscrits custodiats a la Biblioteca de lletres de la Universitat Paul-Valéry i, d'una manera més general, en la recepció de la nostra literatura a través dels llibres i manuscrits catalans custodiats a Montpellier.

Elisenda Marcer (Birmingham)

La relació intel·lectual entre Gabriel Ferrater i Anglaterra

Considerant com a material bàsic l'epistolari entre Helena Valentí i Gabriel Ferrater, publicat l'any 1995, els materials diversos editats a *Papers, cartes I paraules* a cura de Joan Ferraté I els valuósíssims informes de lectura que el mateix Ferrater va escriure per a l'editorial Seix Barral, em proposo traçar, no només una breu mostra del suggestiu circuit d'intercanvi de lectures i d'interessos teòrics entre intel·lectuals anglesos i catalans a partir de 1950, amb un esment especial en el paper que Helena Valentí va exercir en la descoberta d'escriptores com Doris Lessing per part de Ferrater, sinó també esbrinar si aquesta relació d'influències (a més de tenir una funció unilateral destinada a europeïtzar i modernitzar la literatura catalana) va arribar a convertir-se en un canal vàlid i real per a la difusió de la llengua i cultura catalanes a Anglaterra.

Nuria Masramon (Bordeaux)

Valéry Larbaud traductor d'Eugení d'Ors

Després de la seva espantosa ruptura amb Catalunya, Eugení d'Ors, el cosmopolita viatja intensament sobretot a Amèrica del Sud també però a Europa, Portugal, Itàlia i particularment a França. Planteja aquests viatges com a recorreguts de difusió de la seva obra i també com a mitjans de contacte amb intel·lectuals amb els quals pensa tenir afinitats.

Aquest és el cas de Valéry Larbaud. Ors li dedica una llarga glosa de l'any 1923, on detalla amb entusiasme trets que formen part de la seva propia personalitat: “conciliador exquisito de curiosidad con racionalidad, de sensibilidad con inteligencia”. D'altra banda, deu cartes d'Eugení d'Ors a Valéry Larbaud, escrites entre 1927 i 1929, testimonien un intercanvi desigual que, nogensmenys, va tenir com a resultat la traducció per Valéry Larbaud d'alguns textos d'Eugení d'Ors.

Ara bé, la pràctica i la teoria de la traducció ocupen un lloc cabdal dins l'obra dels dos escriptors. Per a Eugení d'Ors es tracta d'un acte d'“incorporació”, o bé d'un acte “imperial”, en el sentit en que transcendeix la expressió “natural”. L'intercanvi no fou gens fàcil com ho demostren dos documents suplementaris: una nota manuscrita de Larbaud en el volum que conté les seves traduccions i una “Lettre ouverte à M. Valéry Larbaud” inclosa en el mateix volum.

Sebastià Moranta (Köln i Frankfurt am Main)

Els ponts segurs del diàleg: vint anys de poesia catalana a Rússia

A causa dels devessells polítics del segle XX, no és fins als darrers anys setanta que al públic rus li és permès d'entrar en contacte amb les lletres catalanes per mitjà de traduccions. En aquest sentit, el número d'octubre de 1978 de la revista *Inostrannaia literatura*, plataforma primicera de recepció de les literatures estrangeres, té molt de *fundacional*: presenta al lector soviètic Salvador Espriu, el qual és considerat des d'aleshores, en consonància amb la valoració de molts catalàndufs europeus d'aquell moment, el poeta de Catalunya per excel·lència, un símbol de resistència moral en temps de dissart alhora que una veu lírica de qualitat. Espriu és, també a Rússia, el poeta català més llegit i estudiat: prova d'això en són altres reculls apareguts a la revista esmentada, una ambiciosa antologia editada el 1987 i, sobretot, l'interès constant d'un grupat d'estudiosos formats a les universitats de Moscou i Sant Petersburg.

Tanmateix, el ventall de noms representats és ben divers. Dues antologies tracen un panorama polifònic als primers vuitanta: *Foc i roses. Poesia catalana contemporània*, de 1981, que aplega les veus de setze poetes, de Joan Maragall a Pere Gimferrer, i *Poesia catalana*, de 1984, que abasta un marc

cronològic amb pretensions de totalitat, des del segle XIII fins a Gabriel Ferrater. Es tracta d'obres corals (tant per la varietat d'autors com de traductors) que es proposen de condensar en llengua russa tota una tradició literària.

El present treball pretén de resseguir dos decennis i escaig de versions de poesia catalana contemporània al rus a partir de l'anàlisi dels pròlegs de les edicions, les motivacions de la tria i la percepció dels mateixos traductors.

Dan Nosell (Uppsala)

La recepció de la literatura catalana a Suècia al segle XX

En aquesta comunicació em proposo tractar l'acollida de la literatura catalana a Suècia enfocant tres períodes diferents. En primer lloc parlaré sobre les primeres traduccions de literatura catalana en suec que van aparèixer al tombant dels segles XIX i XX que van culminar amb la publicació del llibre “Modärna Trubadurer” el 1917. Gran part d'aquestes activitats es centraven al voltant de la figura de Guimerà i la seva candidatura al premi Nobel i explicaré perquè aquesta candidatura va topar amb tantes dificultats. Durant els anys del franquisme hi va haver un cert contacte amb la literatura catalana, i es pot esmentar la candidatura de Carner al premi Nobel i la publicació de la traducció sueca de “La pell de brau” d'Espriu el 1975. El tercer període va de 1987 fins avui. Hi ha hagut una bona dotzena de traduccions de tots els gèneres i la major part de les ressenyes han estat positives. Últimament, però, l'interès sembla minvar per part de les editorials sueques. Pel que fa al premi Nobel sembla per ara un somni inabastable.

Xavier Pla (Girona)

La recepció de Gloire incertaine de Joan Sales, història d'una traducció

L'any 1962 les edicions Gallimard de París van publicar la traducció de la gran novel·la sobre la guerra civil espanyola de Joan Sales, *Incorta glòria* (1956). Gràcies a la decisiva intervenció del novel·lista Juan Goytisolo, lector d'originals a Gallimard, la primera edició, mutilada per la censura, de la novel·la de Joan Sales va poder veure la llum a França després d'una llarga reelaboració i discussió amb el seu traductor, el poeta occità Bernard Lesfargues. Perquè la versió francesa no és només una versió completa i sense censurar de la novel·la, sinó que, veritable *work in progress*, *Incorta glòria* no va parar de créixer i d'ampliar-se, avançant en paral·lel a la biografia del seu autor. Un cop publicada, la recepció de la traducció entre la crítica francesa va ser enormement elogiosa: revistes tan prestigioses com *Esprit* o *Les Lettres Françaises*, en van publicar crítiques molt favorables, i alguns mitjans de comunicació, com el diari *Le Monde*, la van saludar com la novel·la definitiva sobre la guerra d'Espanya. La crítica especialitzada francesa, que he consultat i

recuperat exhaustivament, molt més objectiva que la catalana i l'espagnola, va reservar, doncs, a *Gloire incertaine*, una recepció positiva que la mateixa novel·la no va rebre mai a Catalunya, on va ser rebuda per un silenci i una indiferència inquietants.

Montserrat Prudon (Paris)

Joc de “buscaitroba” o jocs malabars brossians

Poeta exclusivament de llengua catalana Joan Brossa conreà d'altres facetes de l'escriptura sempre amb un denominador comú i sota un signe recurrent: lúdic. D'aquestes aventures per terres llavors incògnites nasqueren la poesia visual de la qual fou un dels introductors a la península – la poesia objecte que se'n deriva, les instal·lacions de lletres i un llarg etc.

Fulgorant, convincent, de relleu internacional l'obra poètica, teatral, objectal és avui dia encara poc coneguda en la seva versió francesa quan necessita traducció i / o en la seva difusió quan s'al·ludeix a l'obra visual que pot prescindir-ne.

Caldria plantear el tema en termes interrogatius: què li passa al públic / lector de llengua francesa? què pot justificar o si més no explicar tal situació que ben bé pot anomenar-se rebuig o, pitjor encara, bandejament i condemna al silenci? Quin joc és aquest? La reflexió, debat obert, intentarà adduir unes possibles respostes.

Montserrat Roser i Puig (Canterbury)

La missió cultural de Joan Gili, Josep Trueta i Josep Maria Batista i Roca a Anglaterra

Des de principis del segle XX un petit grup d'intel·lectuals catalans, decebuts amb l'actitud desencoratadora mostrada pel govern espanyol vers els seus esforços, va decidir fer una campanya de promoció de les lletres catalanes a la Gran Bretanya. Van establir vincles directes amb algunes publicacions literàries, com per exemple The Athenaeum i el Times Literary Supplement i van aconseguir un nivell de reconeixement i simpatia internacional considerable pel que fa a les lletres catalanes i, indirectament pels afanys independentistes catalans. La culminació d'aquesta campanya va ser la celebració del Congrés Internacional del PEN Club a Barcelona el 1935. No obstant i això, l'esclat de la guerra civil espanyola va fer que l'atenció de tothom se n'anés de la literatura cap a la política i el 1939 el que hi havia al cap dels anglesos no era pas la literatura catalana sinó el feixisme europeu. Nogensmenys, la consciència internacional continuava essent l'única esperança dels catalans. Aquesta comunicació explorarà com la cultura i les lletres catalanes van mantenir-se活es a Anglaterra durant l'era franquista analitzant la tasca feta pels exiliats catalans i els hispanistes britànics.

Vicent Salvador (Castelló de la Plana)

L'assaig retornat: les traduccions europees del Diccionari per a ociosos de Joan Fuster

Joan Fuster va ser sens dubte un dels escriptors catalans contemporanis més interessats per la cultura europea –inclosa l'espanyola– des del seu espai de l'exili interior. Lector impenitent de tota mena de literatura, traductor de Camus o de Silone, periodista en espanyol i en català, corresponsal assidu dels autors exiliats, la seua obra no sempre ha tingut el ressò merescut en l'àmbit de les llengües de cultura veïnes. Particularment cridaner és el dèficit de traduccions al francès, l'idioma en què va rellegir amb insistència el seu estimat Montaigne.

En aquesta comunicació vull estudiar el cas de la traducció a tres llengües (espanyol, anglès i italià) d'una de les obres més emblemàtiques del seu assagisme: *Diccionari per a ociosos*. Assaig en estat pur, fragmentari d'estructura i ric d'idees, universalista en el seu to, el *Diccionari* era una peça privilegiada per traslladar a altres llengües un tast del millor Fuster, tot superant els entrebancs lingüístics de la traducció i les limitacions del nombre potencial de lectors, els “happy few” que justificarien l'operació. L'escriptor de Sueca s'insereix així amb més força en la tradició europea –plural i il·lustrada– d'on havia begut amb avidesa

Anna Sawicka (Cracòvia / Barcelona)

Catalunya vista des de la Polònia de postguerra a través de la seva literatura

L'evolució de la recepció de la literatura catalana a Polònia de postguerra, examinada a partir de les traduccions i les crítiques d'aquella època, passa per tres etapes que corresponen als canvis polítics tant a Polònia com més enllà dels Pirineus. En les primeres dècades després de la Segona Guerra Mundial, la recepció de la literatura dels Països Catalans a Polònia era més aviat accidental i es limitava a algunes traduccions poètiques puntuals en antologies temàtiques. Un interès creixent per la llengua, la literatura i la cultura catalana es nota en els últims anys del franquisme i a l'època de la transició (les dècades 70 i 80), motivat per raons polítiques. A la Polònia comunista d'aquella època el fenomen de la literatura minoritària, que no gosava de llibertat d'expressió, desvetllava l'interès dels medis estatals i de la resistència anti-comunista, i encara més, si aquesta literatura era comprometida. Aquells criteris van desaparèixer després dels canvis polítics a Polònia dels anys 90 i a l'època actual s'imposa la llei del mercat que dona més importància a l'originalitat dels autors que a la seva pertinença a una cultura determinada, i pitjor encara si aquesta és minoritària.

Jan Schejbal (Praga)

La recepció de la literatura catalana als Països Txecs

Deixant a part l'esforç de Giordano Bruno de popularitzar l'obra de Ramon Llull a la cort imperial de Rodolf II a Praga o la influència dels escrits de Llull i de Joan Lluís Vives sobre el “pedagog de les nacions” Joan Amós Comenius, el públic lector txec no coneix la literatura catalana sinó a les acaballes del segle XIX i al començament del segle XX. És aleshores que els intel·lectuals txecs s'adonen de la similitud entre el renaixement nacional txec i la Renaixença catalana i sorgeix una solidaritat emocionant i digna d'admiració. Jaroslav Vrchlický tradueix “L'Atlantida” de Jacint Verdaguer (1891), Antonín Pithart tracta de fer conèixer les lletres catalanes des d'Aribau fins als seus contemporanis, Narcís Oller, Víctor Català o Angel Guimerà, entre d'altres. Al Teatre Nacional de Praga (1907) s'estrena “Terra baixa” de Guimerà, no es pot oblidar ni la influència directa de la poesia de Jacint Verdaguer sobre el moviment literari catòlic “Katalická moderna”, presidit pel poeta i traductor Sigismund Bouska, entre els escrits del qual es troba fins i tot una traducció inèdita del “Llibre d'Amic e Amat” de Ramon Llull. L'Arxiu Literari del Museu de la Literatura Txeca a Praga conserva una sèrie de documents sobre els contactes entre els escriptors catalans i llurs traductors txecs. La nova onada d'interès per la literatura catalana a Txecoslovàquia coincideix amb el redreçament d'aquella durant la dècada dels 60 del segle passat. L'autor de la ponència va tenir la sort de seguir aquest procés de prop i poder-hi afegir el seu gra de sorra com a editor, traductor i autor d'obres de divulgació. Veu amb entusiasme el número cada vegada més gran d'estudiants de català a les universitats de Praga i Brno, alguns dels quals ja han presentat les seves tesines sobre temes de la literatura catalana.

Donatella Siviero (Messina)

“Es tonísimo que usted escriba en catalán”: Narcís Oller escriptor europeu (malgrat Galdós)

El procés de reconstrucció de la literatura expressada en català va començar idealment l'any de “L'Oda a la Pàtria” d'Aribau, (1833) i durant un quart de segle es va nodrir gairebé exclusivament del conreu de la poesia. Pel que fa al gènere novel·lesc, el procés va ser més llarg: com és sabut, la novel·la moderna als Països Catalans és de més tardana consolidació. Després del Tirant lo Blanch la primera novel·la en català serà, l'any 1862, “L'orfeneta” de Menargues d'Antoni de Bofarull. Perquè s'obri de debò el capítol de la novel·la catalana, s'ha d'esperar que Narcís Oller comenci a publicar, als anys 80 del segle XIX. Amb Oller la novel·la s'aclimata definitivament a les terres catalanes, s'endinsa pels camins de la novel·la moderna i fins i tot esdevé un producte exportable. La decisió d'Oller d'escriure en català, però, va suscitar

reaccions polèmiques per part de més d'un escriptor i intel·lectual espanyols, d'entre els quals Galdós. Per a ells, el català s'entenia poc o gens, no tenia sintaxi pròpia, i en tant que llengua minoritària li impedia a Oller, segons l'òptica castellana, d'esdevenir un veritable escriptor 'nacional'. Si el català no s'entenia dins d'Espanya, sí que s'entenia a l'estrange: l'obra d'Oller va traspassar les fronteres, va arribar a França, va ser traduïda. El propòsit de la comunicació serà dibuixar, a partir de les Memòries literàries del mateix Oller, la història de la recepció europea del primer gran novel·lista modern català, malgrat els prejudicis i els vets espanyols.

Maridès Soler (Trier)

La projecció internacional de la catalanitat a El Poema del Pessebre de Joan Alavedra musicat per Pau Casals

La difusió d'una obra literària a nivell internacional depèn de molts factors i mecanismes, però un obstacle a superar, sobretot per a llengües minoritàries, és l'idioma. Tanmateix com el mateix Pau Casals va dir en certa ocasió: *en l'art com en la vida tots els homes siguin d'on siguin comprenen el llenguatge que surt del cor.* "El poema del pessebre" ha arribat a tots els racons del món gràcies a la música del mestre. En ser cantat exclusivament en català, junt amb el seu missatge de pau, aquest oratori ha contribuït a estendre temes i motius del folklore català arreu del món, cosa la qual Casals n'era ben conscient. El *Musiktheater*, on s'ajunta la música amb un text, és una via excel·lent de difusió d'una llengua. Tant l'art com la música posseeixen un llenguatge universal independent d'una llengua determinada, per la qual cosa són molt aptes per donar a conèixer artistes fora de llurs fronteres. En aquesta comunicació s'estudiarà la ressonància, recepció i impacte d'aquest oratori, únic gairebé quant a projecció transfronterera de la literatura catalana.

Til Stegmann (Frankfurt am Main)

La sabata del poeta: Joan Brossa a Alemanya

En alguns aspectes Joan Brossa ha tingut sort a Alemanya. Ja el 1978 era present a les Setmanes Catalanes de Berlín – amb lectures de la seva obra i amb representació del seu teatre. Després s'hi va fixar la revista "Theater heute" per la seva obra dramàtica i "Akzente" per la seva poesia – així com l'antologia "Katalanische Lyrik des 20. Jahrhunderts". Més tard una galeria de Munic va començar a exposar Brossa en la seva vessant plàstica i a adquirir obra seva que va culminar en una exposició representativa als llocs consagrats per la Documenta, a Kassel. Al mateix moment va sortir traduït a l'alemany tot un llibre de poemes, "Em va fer Joan Brossa". Finalment l'edifici de banc més alt d'Europa, la Commerzbank de Frankfurt, construït per Norman Foster, fou

inaugurat el 1997 amb una exposició de Poesies Objecte de Joan Brossa, quan una empresa barcelonina de disseny va escollir Brossa com a artista emblemàtic per posar accents a la planta principal d'entrada que és una gran espai de restaurant. Una doble A vermella de 6 metres d'alçada a l'entrada i una Z metàl·lica a la sortida han quedat des d'aquest moment i especialment una bola del món penjada del sostre de la qual surten 7 peus amb sabates diferents que roden el món: la sabata més baixa i més espatllada és la del poeta, una autèntica sabata que Brossa ha portat durant anys i pany. Una presència molt brossiana, doncs, a Alemanya, però que no excedeix el marc estret d'uns quants aficionats. Qui sabria dir si aquesta presència no és la que més convé?

Eliseu Trenc (Reims)

Ferran Canyameras, “passeur culturel” entre Catalunya i França

Entre 1917 i 1918, el joveníssim poeta terrassenc Ferran Canyameras, nascut l'any 1898, només tenia dinou anys quan arribà a París, va desenvolupar-hi una activitat cultural d'agermanament entre Catalunya i França gairebé frenètica. Malgrat la greu situació de guerra que patia França, Canyameras aconseguí entrar a la revista pacifista de literatura i d'art *Soi-Même*, on va promoure mitjançant traduccions la literatura catalana d'avanguarda però on també de forma més sorprenent publicà les seves traduccions al català dels poetes francesos de la revista.

Gràcies a les seves relacions amb un altre important i molt més conegut i estudiat “passeur culturel” entre Catalunya i França, l'escriptor Joan Pérez-Jorba, Canyameras publicà el març de 1918, la revista franco-catalana d'art i de literatura *Plançons* de la qual era el director. Malauradament, només es publicà un número d'aquesta revista que va ser en certa forma un antecedent de la revista *L'Instant*, editada per Joan Pérez-Jorba, que va sortir el juliol de 1918 i durà fins a l'octubre de 1919, amb a l'agost del 1918 una reaparició a Barcelona enllloc de París. En aquesta comunicació em proposo analitzar aquest intent d'agermanament cultural entre Catalunya i França i la política de traducció que va dur a terme el jove Canyameras per donar a conèixer els joves escriptors catalans a França i alguns escriptors francesos a Catalunya.

■ **Secció B: La literatura catalana de la democràcia: temes, corrents i tendències a partir de la dècada dels vuitanta**

Organització: Pilar Arnau i Segarra (Universität Münster / DKV) i Christian Camps (Université de Montpellier)

Programa de la secció (modificacions possibles):

Dijous, 3 octubre	
14h-14h15	Sessió inaugural
14h15-14h45	Pilar Arnau: <i>Noves tendències de la novel·lística mallorquina a partir dels anys 80: assaig de sistematització</i>
14h45-15h05	Cristina Badosa: <i>La novel·la perpinyanesa contemporània</i>
15h05-15h25	Víctor Martínez: <i>La narrativa catalana: del textualisme a l'hipertext</i>
15h25-15h45	Anna Esteve: <i>Evolució de la literatura catalana al País Valencià (1980-2000)</i>
15h45-16h05	Artur Quintana: <i>Hèctor Moret i l'actual literatura catalana a l'Aragó</i>
16h05-16h35	Debat i descans
16h35-16h55	Raül-David Martínez Gili: <i>Notes sobre l'emergència del discurs identitari gai en la literatura catalana contemporània</i>
16h55-17h15	Laia Climent: <i>Des d'un cos de dona: la literatura femenina a partir dels vuitanta</i>
17h15-17h35	Michel Bourret: <i>L'espai urbà en les novel·les negres en català d'Andreu Martín</i>
17h35-17h55	Joan Borja i Sanz: <i>El discurs narratiu de Ferran Torrent: una propina per la novel·la catalana contemporània</i>
17h55-18h15	Debat

Divendres, 4 octubre	
9h-9h20	Vicent Alonso: Olivetti, Moulinex, Chaffoteaux et Maury o l'escepticisme
9h20-9h40	Edmond Raillard: <i>Sergi Pàmies a la confluència dels gèneres, la invenció d'una narrativa general</i>
9h40-10h	Carles Cortés: <i>L'evolució del retrat psicològista al tombant del segle. Els contes de M. Mercè Roca</i>
10h-10h20	Barbara Łuczak: <i>Història i ficció a Dins el darrer blau de Carme Riera</i>
10h20-10h45	Debat i descans
10h45-11h05	Maria Dasca: <i>La narrativa de Jesús Moncada</i>
11h05-11h25	Sandrine Ribes: <i>L'evolució de la sàtira de la dictadura en Jesús Moncada</i>

11h25-11h45	Montserrat Lunati: <i>El salt a l'interior de la consciència morbida, o qui és l'Altre/a a No se sap mai (1996) i Com unes vacances (1999) d'Imma Monsó</i>
11h45-12h15	Debat
12h15-14h	Dinar
14h-14h20	Montserrat Palau: <i>La novel·la rosa en català: La Rosa de Pitiminí</i>
14h20-14h40	Maria Àngels Francés: <i>Dels abandonats pels déus i pels homes: La veu melodiosa de Montserrat Roig</i>
14h40-15h	Maria Sirera: <i>Escriptura i memòria: El cant de la joventut de Montserrat Roig</i>
15h-15h20	Biel Sansano: <i>La por a l'altre: Marginats, exiliats i immigrants en el teatre de Manuel Molins</i>
15h20-16h10	Debat i descans
16h10-16h30	Magí Sunyer: <i>L'obra dramàtica de Joan Cavallé</i>
16h30-16h50	Catherine Xerri: <i>Sergi Belbel, una renovació del teatre català</i>
16h50-17h10	Debat

Dissabte, 5 octubre	
9h20-9h40	Marie-Claire Zimmermann: <i>Escriure poesia, avui, a Catalunya (1980-2002)</i>
9h40-10h	Enric Falguera: <i>Ser de segle i 21 poetes del XXI, una aproximació antològica als últims vint anys de poesia en català</i>
10h-10h20	Josep Lluís Roig: <i>Del jo al nosaltres: la poesia en la societat dels ONGS</i>
10h20-10h40	Lluís Alpera: <i>Innovació i renovació de la lírica valenciana: el cas de Marisol González Felip</i>
10h40-11h10	Debat i descans
11h10-11h30	Denise Boyer: <i>De l'enigma a l'art de la fuga: la poesia de Narcís Comadira dels darrers vint anys</i>
11h30-11h50	Alfons Gregori i Gomis: <i>La veu d'Enric Casasses: gènere i distorsió en la poesia catalana contemporània</i>
11h50-12h15	Debat

Resums de les ponències de la secció (en ordre alfabètic):

Vicent Alonso (València)

...Olivetti, Moulinex, Chaffoteaux et Maury o l'escepticisme

En treballs ja publicats, o en curs de publicació, sobre la narrativa de Quim Monzó (“*Uf va dir ell: d'heures sifilitiques i multicolors*”, 2000; ““Redacció”, de Quim Monzó, i dues de les seues versions cinematogràfiques”, 2002) he analitzat els textos a partir de reflexions prèvies o paral·leles sobre la metodologia d'anàlisi de la narrativa breu (“La funció dels títols en els *Contes breus* de Pere Calders”, 1995; “Sobre la publicació en forma de recull del conte contemporani”, 1998). Aquesta perspectiva, que també he emprat en l'anàlisi de reculls d'altres contistes (Jesús Moncada, Víctor Mora...) té un interès especial en el cas de Monzó, atès que hi trobem un ús realment singular dels elements paratextuals, i més concretament, dels títols. Doncs bé, la meua comunicació: “...Olivetti, Moulinex, Chaffoteaux et Maury o l'escepticisme” tracta d'aplicar en l'anàlisi del conegit recull de Monzó aquesta mateixa metodologia i d'explotar els recursos dels elements paratextuals en una interpretació del recull que veu en l'escepticisme l'univers temàtic més significatiu.

Lluís Alpera (Alacant)

Innovació i renovació en la lírica valenciana: el cas de Marisol González Felip

L'estudi i avaluació de la literatura de dones al País Valencià és un dels temes que reclamen una urgència aclaparadora que els crítics i professionals de la literatura van ajornant *sine die*. Per ignorància, menyspreu o peresa. O potser perquè deixen que aquest col·lectiu potencial siga estudiat per algun representant de les mateixes escriptores, com és la pràctica més generalitzada en qualsevol literatura.

Podríem avançar d'un estudi en procés que la poesia de dones al País Valencià presenta dues generacions ben diferenciades des de l'acabament de la guerra civil fins a l'actualitat: una primera fornada representada per Anna Rebeca Masquita, Maria Ibars, Matilde Llòria, Maria Beneyto i Carmelina Sánchez Cutillas i una segona generació integrada per Fina Cardona, Teresa Pasqual, Anna Montero, Maria Fullana, Silvia-Marina Aresté i Marisol González Felip, entre altres.

Marisol González Felip (Nules, 1962) és la més jove de les poetes esmentades dins el segon grup i, potser, paradoxalment, la més agosarada i persistent quant a publicació de poemaris. El fet d'haver publicat dotze poemaris abans dels quaranta anys ens causa una mica de feredat per allò que té d'inusual no sols en la poesia de dones sinó en la de qualsevol creador.

Aquesta òbvia voluntat creadora per part de Marisol González és una de les seues virtuts en l'ofici de poeta. La disciplina, la regularitat d'escriure, la recerca, l'aplicació de diferents estètiques, tot allò que defineix amb més personalitat l'escriptor per la seu estricta professionalitat és el que podem trobar amb més solvència en aquesta poeta. I sobretot la persistència en les seues preocupacions temàtiques com ara la confessió, la reflexió contínua entorn a l'amor / desamor, el pas del temps i, sobretot, l'avaluació distanciada de la pròpia catarsi, punt màxim d'inflexió d'una intensa veu lírica que sorprén i destaca entre els poetes de la seu generació.

Cristina Badosa (Perpinyà)

La novel·la perpinyanesa contemporània

L'aparició de *Perpinyard* l'any 1996 pel col·lectiu "Emili Xatard" va significar l'entrada de la narrativa nord-catalana en el corrent de la narrativa urbana contemporània. L'obra posterior d'alguns dels integrants del col·lectiu dóna continuïtat al que ja és el corrent literari més interessant de la Catalunya Nord. Joan-Lluís Lluís, Joan-Daniel Beszonoff, Aleix Renyé, Miquel Sargatal, Gerard Jacquet són els autors d'aquest moviment de normalització i modernització de la novel·la rossellonesa. D'aquí l'interès per analitzar i valorar la seva obra. La narrativa d'aquests escriptors és molt sensible a la realitat social urbana de la vila de Perpinyà, i en aquest sentit és l'expressió del procés de despersonalització lingüística i cultural que ha estat actuant sobre la ciutat des del final de la Segona Guerra Mundial. Les seves obres estan ambientades en una societat dominada per residents jubilats de tot l'Estat francès, funcionaris, emigració provenint de les excolònies, potes negres, gitans.

La característica més rellevant del conjunt d'aquests autors és el tractament de temes relacionats amb la realitat social urbana, del que podríem anomenar neoruralisme i de la recuperació de les formes dialectals geogràfiques ben integrades en l'estàndard i en els dialectes socials.

Joan Borja i Sanz (Alacant)

El discurs narratiu de Ferran Torrent: una propina per a la novel·la catalana contemporània

Ferran Torrent compta amb el mèrit indiscutible de ser un dels escriptors més llegits de tota la història de la literatura catalana. Possiblement per raó d'aquest privilegi –privilegi per a ell, per a les editorials i per a tota la cultura catalana en general–, se li ha acusat sovint de ser un autor *comercial* o de *gènere*, amb la intenció injustificada de desacreditar la vàlua literària de les seues novel·les. I el corol·lari d'aquest fenomen ha estat una immerescuda desatenció en els principals estudis de literatura catalana contemporània. Tanmateix, Torrent ven

perquè és un novel·lista amb fusta, amb una habilitat especial per a la narració i l'elaboració de diàlegs; ven perquè ningú com ell ha sabut mostrar una València literaturitzada capaç de connectar eficaçment amb el lector.

En aquesta comunicació ens proposem d'analitzar algunes de les estratègies discursives activades per Torrent en les seues novel·les –des de *No emprenyeu el comissari* (1984) fins a l'última, *Societat limitada* (2002), tot passant per *Penja els guants Butxana* (1985), *Un negre amb un saxo* (1989), *Cavall i rei* (1990), *L'any de l'embotit* (1992), *Gràcies per la propina* (1994), *La mirada del tafur* (1997), *L'illa de l'holandès* (1998), *Cambres d'acer inoxidable* (2000)–, les quals poden haver estat claus per a l'èxit comercial i literari de la seua obra.

Michel Bourret (Montpellier)

L'espai urbà a la novel·la negra catalana dels vuitanta: el cas de Barcelona connection de l'Andreu Martín (1988)

Barcelona connection, pel seu títol que recorda l'americàssima *French Connection* cinematogràfica i per la seva situació d'arrencada –un presoner assassinat a la mafiosa des de fora per un tirador professional– s'ofereix a la lectura com una novel·la descontextualitzada. Però, a mesura que avança el relat, l'entorn barceloní cobra cada cop més importància fins a convertir-se en protagonista. Més allà dels clixés *negres*, s'affirma doncs una dimensió política de qüestionament de la ciutat preolímpica mitjançant l'acostament de zones i barris habitualment estancs.

Denise Boyer (Orléans)

De l'enigma a l'art de la fuga: la poesia de Narcís Comadira dels darrers vint anys

Darrera les vivències que transmet l'enunciat poètic, atribuint-les a uns enunciadors ficticis, existeix per força, implícitament o explícita, una concepció de la vida que de vegades aflora en forma de reflexions generals, inspirades més o menys directament al subjecte poètic per aquestes mateixes vivències. L'objecte d'aquest estudi serà examinar si es pot observar una evolució sensible en aquest aspecte de la poesia de Narcís Comadira dels darrers vint anys, comparant els set volums reunits l'any 1981 a *La llibertat i el terror* i els altres quatre publicats posteriorment (*Enigma*, *En quarantena*, *Usdefruit*, *L'art de la fuga*) : contingut, trets d'escriptura, inserció en el discurs poètic, repartició, articulació de les diferents modalitats, etc.

Laia Climent Raga (Castelló de la Plana)

Des d'un cos de dona: la literatura femenina a partir dels vuitanta

En cada època de la història, el feminism ha pretès reivindicar la igualtat dels sexes d'una manera concreta. En els anys setanta, la dona havia d'accendir als espais socials tradicionalment reservats a l'home en detriment dels seus valors més femenins. En la dècada dels vuitanta, però, es consideren les característiques pròpies de la dona i així es reforça aquesta diferència que s'havia valorat tan poc en els anys anteriors: és el que s'anomena feminism de la diferència sexual. Aquest canvi de mentalitat el va liderar el feminism francès que va propiciar, en gran part, la introducció d'una nova temàtica i uns nous llenguatges en la literatura europea de dones.

En aquesta comunicació es pretén demostrar com certes poetes catalanes a partir dels anys vuitanta van seguir directament o indirecta, els pensaments de les principals escriptores i pensadores franceses com ara Luce Irigaray, Hélène Cixous i Julia Kristeva. L'estudi es basarà en poetes com Maria-Mercè Marçal, Anna Montero o Marta Pesarrodona.

Carles Cortés Orts (Alacant)

L'evolució del retrat psicologista en el tombant de segle. Els contes de M. Mercè Roca

M. Mercè Roca (Portbou, 1958) es presenta continuadora del model psicològista que, des de la introducció en la novel·la i el conte catalans dels anys trenta, ha tingut gran acceptació entre els nostres escriptors de les últimes dècades. En els seus relats, —l'obra de Roca se situa dins del grup generacional dels 80— localitzem fàcilment bona part dels elements estilístics generals d'aquesta tradició psicologicorealista de preguerra i de la segona part del segle XX: la construcció del relat a partir de l'observació psicològica d'uns personatges davant d'una determinada situació, tot partint de la realitat —de la difícil convivència amb el medi que l'envolta— com a base de l'anàlisi. L'autora pren normalment com a base narrativa diverses situacions conflictives en l'entorn social de les seues protagonistes —normalment, dones— per a produir un efecte o una resposta determinada en el lector. En general, representen la projecció de les formes psicològiques bàsiques de l'ésser humà, des de la curiositat, a la impaciència, la simpatia, el temor, el plaer, la imaginació, la sorpresa, etc. Tot un conjunt de sensacions que guien l'evolució dels seus personatges principals. Uns trets que reflecteixen el grau d'evolució a què ha arribat el model psicològista en les últimes dècades, amb la voluntat de denunciar diverses injustícies socials, com una mena de protesta latent durant els anys de democràcia.

Maria Dasca Batalla (Barcelona)

La narrativa de Jesús Moncada

Jesús Moncada (Mequinensa, Baix Cinca, 1941) s'introduí en la literatura catalana a la dècada dels vuitanta. La seva obra, de base realista, és considerada una de les aportacions més sòlides de la literatura catalana actual. La narrativa de Moncada vivifica el record d'un temps (l'anterior a la Guerra Civil espanyola) i d'un lloc (a l'entorn de Mequinensa, la seva vila natal) pretèrits i els concreta en un microcosmos personal de personatges diversos, que esdevenen testimonis d'una realitat en procés d'extinció, en contrast amb el present viscut per l'autor. Ha publicat els reculls de contes *Històries de la mà esquerra* (1981), *El Cafè de la Granota* (1985), *Calaveres atònites* (1999), i les novel·les *Camí de sirga* (1988), *La galeria de les estàtues* (1992) i *Estremida memòria* (1997). Són sis llibres que evidencien la preocupació de l'autor per enriquir la llengua i són una demostració valuosa del resultat d'un treball ambiciós de domini literari, de la creació d'un món mític, interferit per la imaginació i el contingut tergiversador de la memòria. La seva obra ha estat guardonada amb els premis Joan Santamaría, Joan Cnexells, Ciutat de Barcelona, Crítica Serra d'Or i Fundació d'Amics de les Arts i de les Lletres de Sabadell. L'any 2001, Moncada rebé el Premi dels Escriptors Catalans, la Medalla de Santa Isabel de Portugal de la Diputació de Saragossa i la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya. L'èxit de públic i de crítica ha permès que la seva narrativa fos traduïda a una tretzena de llengües (alemany, anglès, castellà, danès, eslovac, francès, galleg, japonès, neerlandès, portuguès, romanès, suec i vietnamita).

Hem enfocat la comunicació a partir de la lectura cronològica de les sis obres; incidint en els tres llibres publicats en la dècada dels vuitanta i, sobretot, en *Camí de sirga*, la novel·la més important de l'escriptor. Creiem que la presentació a França de Moncada, una peça clau en la narrativa dels darrers vint anys, contribuirà a la configuració de les coordenades que tracen el panorama literari català dels darrers vint anys i obren la possibilitat de descobrir al públic francès un autor ric, amb un imaginari poderós, que fa comprensibles i compatibles unes determinades existències fictícies.

Anna Esteve (Alacant)

Evolució de la literatura catalana al País Valencià (1980-2000)

Amb aquesta comunicació em propose d'oferir un estudi sobre l'estat de la literatura feta al País Valencià en català, durant les últimes dues dècades del segle XX.

Pararé especial atenció en quatre eixos, a partir dels quals articularé aquesta panoràmica. Un punt estarà dedicat als autors novells que comencen a produir durant aquests anys; sense oblidar, però, en la mesura que el temps i

l'espai m'ho permeta, els escriptors que continuen publicant en aquests moments i que es troben en la “maduresa” creativa. Un altre aspecte que contribuirà a dibuixar aquesta panoràmica serà l'estudi de les editorials i revistes, sense oblidar les col·leccions, en què publiquen aquests autors (consolidació de moltes, desaparicions o, fins i tot, aparicions de noves). Els premis literaris també seran un altre punt a tractar; observaré la significació en anys anteriors i l'evolució que han experimentat, també en termes d'aparició, pervivència i extinció. Per últim, intentaré avaluar la rebuda que el públic ha dispensat a la literatura feta en català en terres valencianes, comparant-la amb la d'altres zones del domini lingüístic, com ara Catalunya o les Illes.

Per a fer aquest estudi em serviré del resultat del projecte “Dades bibliogràfiques dels/les escriptors/es valencians/es actuals (1968-1998)”, en el qual he col·laborat juntament amb investigadors del Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant.

A partir d'aquesta base de dades obtindré informació diversa sobre el gènere de les obres que s'han publicat durant aquestes últimes dècades, sobre la procedència geogràfica o la formació dels autors o sobre la projecció de llur obra.

Les conclusions que es deriven de l'encreuament de totes aquestes dades poden donar una idea força aproximada de la vitalitat de la literatura catalana generada al País Valencià a partir de la dècada dels vuitanta, fet que ens permet ser optimistes en un futur immediat.

Enric Falguera (Lleida)

Ser del segle i 21 poetes del XXI, una aproximació antològica als últims vint anys de poesia en català

Aquesta comunicació és un estudi crític de les antologies de David Castillo, *Ser del segle i 21 poetes del XXI* (1989) i d'Ernest Farrés, *21 poetes del XXI* (2001). Totes dues antologies prenen, en el cas de la de Farrés, o prenen, per la de Castillo, donar a conèixer els joves poetes, tot assegurant i consolidant una continuïtat en la tradició poètica catalana.

L'anàlisi de totes dues obres permet al lector contemplar l'obra d'autors joves nascuts entre 1959 i 1975, que es donen a conèixer en les últimes dècades, i entrellucar les tendències bàsiques de la poesia catalana durant aquests últims anys. Com és sabut tota antologia és partidista i selecciona el material existent, canonitza poetes i línies poètiques. Cal, doncs, avaluar quins han estat els poetes llorejats i quines les tradicions exalçades, i perquè determinats poetes o tendències han estat foragitats de l’“antològic”. Les dues antologies proposades són exemplars, per presència o absència, magnífics de quins han estat i quins són els camins de la poesia catalana de finals del segle XX i principis del XXI. La nostra comunicació només pretén desempolsar aquests camins.

M. Àngels Francés Díez (Alacant)

Dels abandonats pels déus i pels homes: La veu melodiosa de Montserrat Roig

En perfecta harmonia amb l'evolució de la literatura catalana de postguerra, que en els anys vuitanta experimenta l'afluència de nous temes i projectes estètics i ideològics, apareix publicat el 1987 *La veu melodiosa*, de Montserrat Roig. Tot i que l'autora comença a publicar a partir dels setanta, aquesta novel·la i el recull de vuit contes que la segueix, *El cant de la joventut* (1989), tanquen la seu trajectòria literària amb un gir envers noves formes d'expressió en consonància amb els interessos que predominen en la dècada dels vuitanta. *La veu melodiosa* es manifesta com una obra de maduresa que troba en el llençatge simbòlic el vehicle idoni per a la crítica d'una societat i un temps, la Barcelona dels anys seixanta, que adquireix dimensions mítiques en la figura de l'Espardenya, el jove sense nom que, com el Job bíblic, clama en la nit per totes les víctimes i els desheretats de la fortuna. L'objecte d'anàlisi de la meua comunicació serà, doncs, aquesta lúcida i malencònica reflexió sobre la presència abassagadora del mal en els fets dels homes, tan ben perfilada en la universalitat de mitos com el relat sagrat dels orígens o l'aventura de l'heroi. Per acabar, miraré d'establir la importància de Montserrat Roig entre les noves generacions dels vuitanta.

Alfons Gregori i Gomis (Poznan)

La veu d'Enric Casasses: Gènere i distorsió en la poesia catalana contemporània

Enric Casasses constitueix una de les figures emblemàtiques del moviment poètic català que ha portat a escena una revisió de les mancances històrico-literàries en el camp de l'avanguardisme. Sovint se l'ha encasellat en l'àmbit (in)concret de la polipoesia, a causa de la importància de l'actuació dels elements gestuals en la configuració de l'actualització del poema, en escenaris variats i de caire popular.

Precisament la veu, el gra de la veu de Barthes però també el poder de la veu des d'una perspectiva de gènere, resulta l'element clau en la nostra recerca. Fins a quin punt la distorsió en escena i sobre el paper provoca un desdibuixament en la construcció del gènere de la veu o de les veus líriques que apareixen en les obres de Casasses? Quin paper juga el text, com a motor significatiu entre el silenci, l'obscuritat i la plenitud de sentit amb possibilitats alliberadores? L'intent de resposta a aquestes preguntes i els comentaris a què ens condueixen suposen la base de la nostra proposta de comunicació. Els fonaments metodològics que utilitzem són diversos, des de les idees filosòfiques de Judith Butler fins als plantejaments de la recepció en l'actualització dels textos orals, passant per d'altres consideracions hermenèutiques dels nostres dies.

Barbara Łuczak (Poznan)

Història i ficció en Dins el darrer blau de Carme Riera

El propòsit de l'estudi és contribuir a l'anàlisi dels camins de desenvolupament de la novel·la històrica en llengua catalana, a partir dels anys vuitanta del segle XX. Tot partint del supòsit que la novel·la històrica és una (re)construcció / (re)escriptura de la història, el nostre estudi se centra en l'examen d'un grup de significats i de mecanismes generats en el text, que tenen influència en la relació subtil entre la història i la ficció, tal com plantejada en la novel·la *Dins el darrer blau* de Carme Riera.

Més concretament, ens proposem examinar alguns recursos estètics que apareixen en la novel·la i que, segons el nostre parer, desenvolupen un paper important en el procés de ficcionalització de la història, tot condicionant la llegibilitat del text novel·lesc. En aquest sentit ens interessa, en particular, el valor metanarratiu de les estructures ficcionals emprades i dels gèneres intercalats que hi trobem (per exemple, els tòpics d'espai, la novel·la sentimental, el relat hagiogràfic, elements de la utopia, elogis, etcètera.).

Montserrat Lunati (Cardiff)

'El salt a l'interior de la consciència mòrbida', o qui és l'Altre/a a No se sap mai (1996) i a Com unes vacances (1998) d'Imma Monsó

Les dues primeres novel·les d'Imma Monsó presenten arguments molt diferents: *No se sap mai* (1996) és una complexa història d'engany i adulteri amb incursions dins la fantasia, que utilitza políticament la ironia per tal de subvertir les estructures patriarcals perpetuades per la traducció literària; *Com unes vacances* (1998) explora la trobada de dos personatges excepcionals, una psiquiatra en plena crisi vocacional i un músic amb una estranya forma de follia, i les conseqüències patològiques que poden provocar les tensions entre la rebel·lió i la subjecció a les convencions culturals. No obstant això, podem establir multitud de connexions entre els dos textos: la relació metaficcional que s'articula a través de la problematització de la veu narradora, la presència de personatges que a més d'*ex-centric* (Linda Hutcheon) són excèntrics, les divertides reflexions sobre l'arbitrarietat (saussuriana) de la paraula, la construcció de comportaments individuals sempre a partir de la interrelació amb els altres, els finals sorprenents... Hi ha, però, una connexió que em sembla especialment atractiva: la proposta que ambdós textos fan de l'acostament a l'Altre/a a partir del tractament del subjecte com una entitat històrica. En totes dues novel·les trobem un procés que, tot i recollir tant el desig com la impossibilitat d'una correspondència completa (com ha assenyalat Lacan), és decididament inclusiu. Amb l'ajut de pensadores/ors com Braidotti, Foucault, Hutcheon Butler o Felman, la meva comunicació voldria analitzar com es formalitza literàriament aquesta proposta en els dos textos monsonians.

Raül-David Martínez Gili (París)

Notes sobre l'emergència del discurs identitari gai en la literatura catalana contemporània

Des de finals dels anys 90, les diferents teories que s'han ocupat dels discursos identitaris fonamentats en la sexualitat han trobat un ressò cert en els estudis d'alguns estudiosos de la literatura catalana, i d'aquesta manera s'ha començat a dibuixar una pràctica d'aplicació dels estudis gais i lesbians i de la teoria en la nostra tradició literària. En son el resultat volums tan considerables com la tesi doctoral de Josep Anton Fernandez sobre l'obra de Moix, Mesquida, Lluís Fernández i Lluís M. Todo, que enriqueixen amb noves perspectives la mirada actual sobre la nostra literatura i que posen de manifest com a partir dels anys 60 i 70 s'articulen noves realitats en el panorama literari català mitjançant l'expressió i el qüestionament de la construcció d'identitats i models de representació socials mes enllà de la idea de nació, o paral·lelament amb la idea de nació.

El meu treball no pot ser de cap manera exhaustiu sinó que pretén oferir un estat de la qüestió fent un repàs de la trajectòria d'aquestes línies temàtiques fins a la consolidació del seu estudi com a forma de gènere en el camp dels estudis literaris. D'altra banda, a la vista que ja comença a haver-hi publicacions sobre el tema, especialment pel que fa a narrativa, la comunicació pretén també complementar els que ja existeixen amb una aproximació més específica a terrenys fins ara poc explorats, com el de la poesia de tema homosexual, amb autors com Mesquida mateix, o Jaume Creus.

Víctor Martínez (Barcelona)

La narrativa catalana: del textualisme a l'hipertext

A mitjan anys setanta el textualisme es va convertir en una de les apostes més renovadores de la narrativa catalana. La intertextualitat anava de bracet de la defensa d'uns valors morals i sexuals alternatius. A partir dels vuitanta, aquest corrent es va transformar en un discurs narratiu molt més integrat sense abandonar, però, la denúncia de la moral tradicional ni l'ús de la intertextualitat, si bé ara es realitzava de manera menys rupturista. D'aleshores ençà el centre de la crisi s'ha desplaçat més clarament cap al subjecte, que ha assimilat la dissolució dels valors socials i ha reflectit la crisi més general que afecta a la mateixa idea de realitat, posada en dubte per l'expansió de les noves tecnologies. Als anys noranta assistim, mitjançant l'assimilació del discurs televisiu o de les tècniques dels textos electrònics, a la dissolució del discurs narratiu com a mitjà per posar de manifest aquesta doble crisi: *La fàbrica de fred* (1991) de Julià Guillamon, *La guàrdia del rei* (1994) de Jaume Fuster o *El món d'Horaci* (1994) de Vicenç Pagès. Aquesta evolució s'ha realitzat també des del dietari: *Fills de Blade Runner* (1991) de Josep Maria Muntaner, des del diccionari: *El*

Canvi (1998) de Miquel Bauçà, des del món del còmic: *El cogombre sideral* (2000) de Sebastià Roig, o des del llibre que imita el format electrònic d'hipertext: *Els llaços de la xarxa* (2000) de Martí Petit Bozzo, i ha comportant un discurs alternatiu a d'altres corrents narratius molt més conformats en formes de compensació ètica o moral (novel·la històrica, filosòfica o mítica). La meva comunicació vol traçar un panorama d'aquesta evolució sense deixar de banda els aspectes ètics del seu discurs.

Montserrat Palau (Tarragona)

“Rosa de Pitiminí”, novel·la rosa en català (1996-1998)

La novel·la rosa o sentimental, per una banda d'ampli consum internacional i, per una altra, un dels subgèneres més marginats entre tots els subgèneres narratius malgrat noves lectures crítiques que el resituen, ha estat poc conreat en la literatura catalana de les darreres dècades. Tot i això, entre els anys 1996 i 1998, Edicions El Mèdol (Tarragona) va publicar 14 volums de la col·lecció “Rosa de Pitiminí”, ara per ara l'única iniciativa pel que fa a aquest gènere en la nostra literatura. L'objectiu de la col·lecció era el de recuperar la tradició del gènere en català, que havia tingut molta vigència en els anys 30 i, al mateix temps, remoure el mercat editorial. A partir de les premisses del gènere rosa – tema sentimental i final feliç–, “Rosa de Pitiminí” va voler capgirar el plantejament d'un gènere dirigit a les dones, però dirigit habitualment pels homes, obrint la col·lecció només a originals escrits per autors catalans –amb pseudònim– que, a més, no reproduïssin esquemes obsolets, sinó que adequaressin els continguts al pensament i comportaments actuals. És a dir, editar novel·les roses en clau femenina i / o feministes. En aquest sentit, la proposta de comunicació és la d'analitzar els objectius de la col·lecció i, mitjançant l'estudi dels 14 volums publicats, plantejar quines són les constants narratives que presenten.

Artur Quintana (Heidelberg)

Hèctor Moret i l'actual literatura catalana a l'Aragó

L'Aragó de llengua catalana, llevat de comptades i ignorades produccions, ha estat una taca blanca dins la literatura catalana fins a dates molt recents. Hèctor Moret (Mequinensa 1958), tant per la seva obra literària –adscrita en part al que ell anomena “(visió/tractament) morisc”–, com per la seva activitat com a crític i editor de bona part de l'actual literatura aragonesa en català, n'ha estat i segueix essent-ne una de les figures cabdals. Ambdós aspectes de l'obra moretina –creador i crític/editor– són presentades en aquesta comunicació.

Edmond Raillard (Grenoble)

Sergi Pàmies: a la confluència dels gèneres, la invenció d'una narrativa original

Es tracta d'un esbós de caracterització de l'obra novel·lesca de Sergi Pàmies. Partint d'un estudi de la influència de gèneres no literaris (cinema, ràdio, televisió), es desenvoluparà una anàlisi dels trets originals de l'obra de Sergi Pàmies entorn a un gran sistema d'oposicions (excés vs. minimalisme), que s'aplica tant a les estructures narratives (temes, faula, personatges) com a l'elaboració d'un llenguatge propi (metaforització original, ús dels tòpics, reproducció i transgressió del llenguatge quotidià, etc.).

Sandrine Ribes (Montpellier)

L'evolució de la sàtira de la dictadura a l'obra d'en Jesús Moncada

El tema de la dictadura franquista travessa tots els llibres d'en Jesús Moncada, a l'excepció d'una sola novel·la. L'humor i la ironia permeten a l'autor expressar una visió crítica de la societat espanyola de l'època del franquisme; aquest punt de vista es transforma sovint en una veritable sàtira del règim de Franco.

Als primers textos –*Històries de la mà esquerra* (1981), *El Cafè de la Granota* (1985) i *Camí de sirga* (1988)–, la crítica es fa per pinzellades, o de vegades de manera implícita, utilitzant la significació simbòlica. A les obres posteriors –*La Galeria de les estàtues* (1992) i *Calaveres atònites* (1999)–, la sàtira apareix com programada, i resulta ser l'element principal.

Als primers reculls de contes, i a la novel·la *Camí de sirga*, la dictadura sols és present com un dels fons històrics; tot això, el franquisme ja és objecte de crítiques disperses que el narrador manifesta repetidament. A la novel·la, més enllà de l'humor, la crítica es desprèn de les connotacions simbòliques del riu, el protagonista del llibre.

Quant a *La galeria de les estàtues* i *Calaveres atònites*, són clarament una denunciació, amb el to de la farsa, de l'Espanya franquista, en particular del nacionalcatolicisme. La novel·la és com un retrat del règim, essencialment de l'exèrcit i la policia nacionals, que són objectes de la mofa, mentre que els contes ens ofereixen una visió satírica del clero i la ironia va dirigida sobretot a les forces morals i religioses que dominaven en aquell moment.

Així doncs, la lectura del conjunt de les obres d'en Jesús Moncada revela la presència d'un discurs ideològic que denuncia la repressió, la vigilància policial, la delació, així com l'absència de llibertats, la censura, la propaganda i d'altres aspectes del règim.

Josep Lluís Roig (Oliva)

Del jo al nosaltres: la poesia en la societat de les ONGS

A partir dels anys 90 comença a donar-se una revolució callada dintre de la poesia catalana que denota la normalització d'aquesta: deixa de ser una eina de reivindicació col·lectiva o individual. Trobem, progressivament, una actualització dels referents, l'ús del llenguatge col·loquial, la narrativitat com a element retòric, ... elements que denoten una major confiança dels poetes en la pròpia llengua. Paral·lelament a tota aquesta revolució, trobem que els poetes més actuals i joves s'expressen amb dues mirades: una d'interior, més tradicional i totalment inserida en la tradició poètica romàntica, però també en trobem una altra d'exterior on s'expliquen no les angoixes pròpies i properes (on inclouríem des de l'amor fins al franquisme que van patir les generacions anteriors) sinó que hi ha una reflexió sobre el món: Sarajevo, el Tercer i Quart Món, la situació de la dona, el conflicte arabo-israelià, la immigració...

En aquest cas l'anàlisi se centra més en aquesta nova mirada (font de nous temes) donat que la primera part ja l'he tractada en articles com "Però, existeix la poesia contemporània?" dins *Col·loqui Miquel Martí Pol*, Eumo Editorial, Vic, 2000 ; o també una comunicació al col·loqui de l'AILLC a París (encara en procés de publicació).

Biel Sansano (Alacant)

La por a l'altre. Marginats, exiliats i immigrants en el teatre de Manuel Molins

Manuel Molins és un dels dramaturgs amb una obra més extensa i personal del teatre català que es fa als Païs Valencià, una escriptura avalada per un gran nombre de premis i ratificada, una vegada més, per la bona acollida de les seues darreres peces editades *Trilogia d'exilis* (1999, que inclou *El viatger de l'absenta*, *La Màquina del Doctor Wittgenstein i Dionisos*), *Shakespeare* (*La mujer silenciada*) (2000, publicada en versió espanyola) i *Abú Magrib* (2002).

En aquesta comunicació em proposem d'estudiar una de les constants de la seua obra, la dels seus personatges marginals: rebels fracassats, homes i dones amb una opció sexual distinta, exiliats de la raó com és el cas de Wittgenstein, Nietzsche, Verlaine-Rimbaud,ombres de la nit, immigrants, etc. Tot un seguit de personatges que la societat ben pensant i burgesa de segueixen les pautes fixades per aquesta societat.

Per a analitzar aquestes màscares em centraré en dues obres: *Elisa i Abú Magrib* (totes dues escriptes en l'any 1992, inèdita la primera, però), que reflecteixen respectivament la immigració dels andalusos i murcians a Catalunya durant el franquisme i la dels nordafricans en els nostres dies, respectivament. A partir d'aquí establiré els punts de contacte amb altres obres de Molins per comprovar com, al marge que la forma dramàtica escollida en cada cas

varie, la denúncia d'aquesta doble moral social i del “racisme” en tant que rebuig del que és diferent i es considera inferior (sexual, lingüístic, econòmic, religiós, etc...) és una constant del seu teatre.

Maria Sirera i Conca (Rennes)

Escriptura i memòria: El cant de la joventut, de Montserrat Roig

El que tractaré de veure en aquesta comunicació és com la darrera de les obres narratives de Montserrat Roig, *El cant de la joventut*, es descobreix com un mirall en el qual es reflexen algunes de les preocupacions principals de l'autora : la memòria i la recerca d'un estil, d'una escriptura pròpia. Tot açò dins el marc de la seva obra en general així com formant part d'una generació ben particular que comença a escriure en la dècada dels anys setanta desenvolupant una literatura catalana i en català heterogènia i d'una enorme riquesa.

Magí Sunyer (Tarragona)

Sortida de l'espiral: l'obra dramàtica de Joan Cavallé

El reaflorament d'una literatura dramàtica en els darrers vint anys no ha estat fàcil. El domini de les diverses modalitats teatrals que no compten amb un text literari com a base i, com a molt, de les traduccions, ha barrat el pas a lleves de dramaturgs. Entre els que va començar a obrir-se pas per aquesta selva espessa hi ha Joan Cavallé. A partir de la lliçó de Samuel Beckett –de qui ha traduït textos al català–, perceptible, sobretot, a *L'espiral*, Cavallé, que també ha publicat contes –*Les flors verinoses*– i narrativa llarga –*Rei de mi*–, s'ha decantat cap a la comèdia en una sèrie de títols publicats o inèdits: *El concurs*, *El bagul*, *Dinastia Ming*. És un bon exponent dels dramaturgs d'aquesta generació, en bona part caracteritzada pel progressiu assuaviment de les formes avantguardistes d'origen.

Catherine Xerri (Paris)

Sergi Belbel: una renovació del teatre català

Si, en un primer temps, inscrivim Sergi Belbel en la història del teatre català, ens cal remuntar als anys postfranquistes i citar els teatres que emergeixen en aquella època: Els Joglars del Teatre Lliure, Els Comediants, el col·lectiu Dagom Dagoll i més recentment, La Fura dels Baus i La Cubana. En un article del 1989, Joan Abellà subratlla que: “(...) El teatre català actual és, globalment, un teatre modern d'un gran nivell professional que ha pogut desfer-se, en gran part, de les antigues rutines del teatre comercial. Ara és conegut a tota Espanya”.

Nogensmenys, enfront d'aquest teatre de reacció, un teatre de text, en català, veu el dia amb dramaturgs ja coneguts, com Josep M. Benet i Jornet, i joves autors com Miquel M. Gilbert o J. Serra i Fontelles. Enfront de la força visual i de paraules de contesta d'aquest teatre que s'ha anomenat de la "renovació", aquests dramaturgs, aviat seguits per S. Belbel, interroguen la teatralitat i reafirmen el poder del text. A través d'ells arriba la renovació.

Estudiarem les obres respectives de Benet i Jornet i de Belbel, per tal de detectar en el primer les influències del seu jove col·lega i de veure si es poden distingir dos períodes en l'obra de Benet i Jornet, la frontera de la qual seria marcada per la trobada amb en Belbel. L'estudi del teatre de Belbel ens mostra que les dimensions social i política son ben presents en aquest teatre català nou. Belbel coincideix, aquí, però amb mètodes diferents i a vegades oposats, amb la línia dels seus antecessors.

Marie-Claire Zimmermann (Paris)
Escriure poesia, avui, a Catalunya (1980-2002)

No es tractarà pas, en aquesta comunicació, de fer un inventari dels nombrosos reculls de poemes, publicats en català, a Catalunya, més o menys entre 1980 i 2002, sinó de veure algunes tendències, punts comuns i també innovacions personals, essencialment a través de la percepció de l'espai, del temps i de la relació entre el jo premàtic, els altres i el mon. S'haurà de proposar una reflexió sobre les opcions lingüístiques i mètriques dels poetes d'ara: entre aquests figuraran autors coneguts però també joves escriptors que han publicat poemes o recolls.

El proper col·loqui de l'Associació Germano-Català es preveu pel 2003:

Normes i identitats · Normen und Identitäten
19 Col·loqui Germano-Català / 19. Deutscher Katalanistentag
Colònia, del 6 al 9 de juny de 2003

Entitats organitzadores: Deutscher Katalanistenverband e. V., Universitat de Ciències Aplicades de Colònia (*Fachhochschule Köln*), Departament de Romàniques de la Universitat de Colònia (*Romanisches Seminar der Universität zu Köln*).

Els drets d'inscripció seran de 70 euros, sopar inclòs. Aturats, companyants i estudiants no-llicenciacis paguen 50 euros. Es faran efectius a partir del mes de gener del 2003.

Crida per a la presentació de comunicacions:

Cada comunicació tindrà una durada d'uns 30 minuts. També hi haurà conferències plenàries que portaran a terme investigadors convidats.

Les propostes de comunicació (resum d'un màxim d'un foli DIN A4) s'hauran d'enviar per correu electrònic o disquet abans del 15 de gener de 2003 als responsables de les seccions (vegeu a baix).

Les normes són la base de tota identitat: normes estètiques, socials, culturals, lingüístiques, ortogràfiques, normes que marquen les modes del temps, etc. Les societats han definit els seus perfils determinant normes o valors culturals específics. Igualment, les normes han servit des de sempre per a definir o redifinir noves identitats. Es a l'entorn d'aquest tema general que s'estructurarán les seccions del 19è Col·loqui Germano-Català, una de lingüística i l'altra de literatura.

Secció de lingüística:

La secció de lingüística està oberta a totes les propostes de comunicació que analitzin el tema de la creació de normes i d'identitats des de les perspectives més diverses. El ventall de possibilitats que ofereix el tema és enorme: identitats socials, culturals i sociolingüístiques que existeixen sobre la base de normes tàcites, traduccions que han tingut un paper essencial en la determinació de normes estètiques o lingüístiques, el paper dels mitjans de comunicació en la creació de noves normes i de noves identitats, models teòrics normatius, aspectes pràctics de l'existència de normes, evolució històrica del concepte de norma, etc. En relació amb els països de parla catalana, els temes més actuals dins d'aquest àmbit són els models de llengua, les polèmiques lingüístiques, les gramàtiques normatives, les relacions entre la variació i la llengua estàndard, etc.

El concepte de norma no és un concepte ben definit en la lingüística. Tota llengua viva està sotmesa a la dialèctica d'ésser quelcom viu i d'ésser, alhora, un fet històric. I cada llengua ve definida no solament per les característiques de la llengua mateixa, sinó també pel concepte de norma que observen els seus usuaris. Això dóna lloc a un entrellat de perspectives del que és o hauria d'ésser la norma lingüística. És per aquest motiu que la discussió sobre el concepte de norma es presenta especialment enriquidora quan es porta a terme des de cultures i punts de vista diversos.

Organitzadora: Prof. Dr. Aina Torrent-Lenzen, Fachhochschule Köln, Fachbereich Sprachen, Mainzer Str. 5, D-50678 Köln, tel. i fax: +49 / (0) 24 63 / 32 79, c/e <normes.i.identitats@web.de>.

Secció de literatura:

Identitats en la literatura sorgeixen arran d'uns models estètics i d'uns valor culturals específics. La secció de literatura acceptarà comunicacions que tractin el tema de la formació d'una identitat des de les perspectives més diverses: escriptors, figures literàries, corrents estètics, estils, etc. podran ésser objecte d'estudi.

Organitzadors: Prof. Dr. Josep Murgades (Universitat de Barcelona) i Pilar Arnau i Segarra (Universitat de Münster). Adreça de contacte: Pilar Arnau, Universität Münster, Romanisches Seminar, Bispinghof 3a, D-48143 Münster, tel. i fax +49 / (0)4 51 / 7 06 34 52, c/e <normes.i.identitats@web.de>.

El consell científic decidirà quines propostes han estat acceptades i ho comunicarà als autors el mes de gener de 2003.

Les actes del col·loqui es publicaran a començaments de l'any 2004 a l'editorial Axel Lenzen Verlag (<www.axel-lenzen-verlag.de>), per la qual cosa caldrà enviar els textos definitius abans del mes de setembre de 2003. En la carpeta que els participants rebran al col·loqui hi figurarà informació més detallada. Condició indispensable per a poder publicar la comunicació és haver assistit personalment al col·loqui.

Organització general del col·loqui, informació i inscripcions: Prof. Dr. Aina Torrent-Lenzen, Fachhochschule Köln, Fachbereich Sprachen, Mainzer Str. 5, D-50678 Köln, tel. i fax: +49 / (0) 24 63 / 32 79, c/e <normes.i.identitats@web.de>.

A partir de la tardor, es publicarà informació, contínuament actualitzada, a la pàgina web del DKV, <www.katalanistik.de/colloqui.htm>.

PISSARRA

„Brigitte-Schlieben-Lange“-Preis für Katalanistik des DKV 2. Ausschreibung (2003)

Der Deutsche Katalanistenverband e.V. schreibt für 2003 zum zweiten Mal einen Preis für eine auszeichnungswürdige Qualifikationsarbeit zur Katalanistik aus, der im Gedenken an die bedeutende katalanistische Sprachwissenschaftlerin Brigitte Schlieben-Lange benannt ist und durch welchen herausragende Studienleistungen junger Wissenschaftlerinnen und Wissenschaftler honoriert werden sollen.

Der Brigitte-Schlieben-Lange-Preis ist mit 500 Euro dotiert und wird für eine Staatsexamens-, Magister- oder Diplomarbeit vergeben, die bisher unveröffentlicht ist, an einer Hochschule des deutschsprachigen Raums eingereicht worden ist und sich mit einem Thema aus der Katalanistik (oder unter komparatistischem Einbezug katalanischer Sprache und Kultur) befasst. Dissertationen und Habilitationsschriften können nicht vorgeschlagen werden. Das Thema der zu prämierenden Arbeit muss den Forschungsschwerpunkten Brigitte Schlieben-Langes zuzurechnen sein, zu denen u.a. die Soziolinguistik, die deskriptive Linguistik, die Minderheitenforschung, die Sprachphilosophie und die Erforschung der Gattungs- und Diskurstypen zählen.

Vorschlagsberechtigt sind die betreuenden Hochschullehrerinnen und Hochschullehrer; auch Selbstvorschläge der Verfasserinnen und Verfasser sind zulässig. Für die 2. Ausschreibung des Brigitte-Schlieben-Lange-Preises für Katalanistik kommen Arbeiten in Betracht, die zwischen dem 1.1.2001 und dem 31.12.2002 angenommen worden sind. Zur Bewerbung sind einzureichen:

- ein Exemplar der zur Prämierung vorgeschlagenen Arbeit, das beim DKV verbleibt;
- ein tabellarischer Lebenslauf der Verfasserin / des Verfassers mit Angaben zur universitären Ausbildung, aus denen ein auch katalanistisch orientiertes Studieninteresse der Verfasserin / des Verfassers hervorgeht;
- ein Begleitschreiben oder – im Falle eines Selbstvorschlags – eine Bescheinigung der betreuenden Hochschullehrerin / des betreuenden Hochschullehrers über die Benotung, die für die vorgeschlagene Arbeit vergeben wurde, oder eine Zeugniskopie, aus der die Benotung der Arbeit ersichtlich ist.

Über die Vergabe des Preises entscheidet der Vorstand des Deutschen Katalanistenverbands e.V., wobei externe Gutachter hinzugezogen werden können.

Bewerbungsschluss für die zweite Vergabe des Brigitte-Schlieben-Lange-Preises für Katalanistik ist der 25. Mai 2003 (Datum des Poststempels).

Die Entscheidung über die Vergabe wird den Bewerbern bis Ende September 2003 mitgeteilt. Mit dem Preis ist eine bis Ende 2004 kostenfreie Mitgliedschaft im Deutschen Katalanistenverband e.V. verbunden.

Bewerbungen sind (per Post) zu richten an: Geschäftsstelle des Deutschen Katalanistenverbands e.V., Westfälische Wilhelms-Universität Münster, Romanisches Seminar, Bispinghof 3A, D-48143 Münster. Informationen im Internet unter <www.katalanistik.de/premis.htm>.

Der Vorstand

Forschungsstipendium „Rudolf Brummer“ des DKV 5. Ausschreibung (2003)

Der Deutsche Katalanistenverband e.V. schreibt für 2003 zum fünften Mal ein Stipendium für Forschungsvorhaben der Hochschulkatalanistik aus, das im Gedenken an einen der Ehrenpräsidenten des Verbandes, Rudolf Brummer, benannt ist.

Das Forschungsstipendium „Rudolf Brummer“ wurde vom Deutschen Katalanistenverband mit Unterstützung der Regierung von Katalonien (Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Secretaria de Relacions Exteriors) eingerichtet und wird an eine Bewerberin / einen Bewerber zur Durchführung eines katalanistischen Forschungsprojekts aus den Bereichen der Sprachwissenschaft, der Literaturwissenschaft oder anderer wissenschaftlicher Disziplinen vergeben, sofern ein nachhaltiger Bezug zur Katalanistik gegeben ist. Durch das Forschungsstipendium „Rudolf Brummer“ sollen insbesondere Forschungen gefördert werden, die ein deutsch-katalanisches Thema zum Gegenstand haben oder eine vergleichende deutsch-katalanische Perspektive wählen.¹ Das Forschungsstipendium soll der Bewerberin / dem Bewerber einen Forschungsaufenthalt in den Katalanischen Ländern ermöglichen.

Bewerbungsberechtigt sind Doktorandinnen / Doktoranden, Habilitandinnen / Habilitanden und Hochschullehrerinnen / Hochschullehrer sowie, bei Anträgen mit eigenem Forschungsanspruch, auch Examenskandidatinnen und -kandidaten. Die Bewerberinnen / Bewerber sollten an einer deutschsprachigen Hochschule studieren bzw. tätig sein.² Als Bewerbungsunterlagen sind einzureichen:

¹ Eine solchermaßen vergleichende thematische Ausrichtung ist aber nicht Voraussetzung einer Bewerbung.

² Nicht bewerbungsberechtigt sind die Mitglieder des amtierenden Vorstands des Deutschen Katalanistenverbandes e.V. sowie deren Examenskandidaten und Doktoranden.

- eine aussagekräftige Projektskizze des Forschungsvorhabens, aus der hervorgeht, weswegen ein Forschungsaufenthalt in den Katalanischen Ländern sinnvoll ist;
- ein Lebenslauf mit Angaben zur universitären Ausbildung und zu wissenschaftlichen Vorarbeiten, aus denen das katalanistische Forschungsinteresse der Bewerberin / des Bewerbers ersichtlich wird.¹

Über die Vergabe des Forschungsstipendiums entscheidet der Vorstand des Deutschen Katalanistenverbands e.V., wobei externe Gutachter hinzugezogen werden können.

Das Forschungsstipendium „Rudolf Brummer“ ist mit 3 000 Euro dotiert.² Bewerbungsschluss für die fünfte Vergabe des Stipendiums ist der 25. Mai 2003 (Datum des Poststempels). Die Entscheidung über die Vergabe wird den Bewerbern bis Ende September 2003 mitgeteilt. Der Forschungsaufenthalt, zu dessen Finanzierung das Stipendium dient, muss bis spätestens 31.12.2004 abgeschlossen sein. Mit dem Forschungsstipendium ist eine bis Ende 2004 kostenfreie Mitgliedschaft im Deutschen Katalanistenverband e.V. verbunden. Die Stipendiatin / der Stipendiat verpflichtet sich, dem Deutschen Katalanistenverband e.V. bis spätestens 31.3.2005 einen Bericht über den Verlauf des Forschungsaufenthaltes vorzulegen, der in den *Mitteilungen des Deutschen Katalanistenverbandes* veröffentlicht wird.

Bewerbungen sind (per Post) zu richten an: Geschäftsstelle des Deutschen Katalanistenverbands e.V., Westfälische Wilhelms-Universität Münster, Romanisches Seminar, Bispingshof 3A, D-48143 Münster. Informationen im Internet unter <www.katalanistik.de/premis.htm>.

Der Vorstand

Berichte der „Rudolf-Brummer“-Forschungsstipendiaten

Gemäß den Ausschreibungsbedingungen des Forschungsstipendiums „Rudolf Brummer“, das der DKV mit Unterstützung der Generalitat de Catalunya / Secretaria de Relacions Exteriors seit 1999 vergibt, legen die Stipendiatiinnen und Stipendiaten nach Abschluss ihres Forschungsaufenthalts einen Bericht vor, der in den *Mitteilungen* veröffentlicht wird.

¹ Bei der Bewerbung von Studierenden und Doktoranden kann ein Empfehlungsschreiben eines Hochschullehrers den Nachweis wissenschaftlicher Vorarbeiten ersetzen.

² Der DKV behält sich vor, diese Summe auf zwei Bewerberinnen / Bewerber aufzuteilen.

Im Folgenden drucken wir die bemerkenswerten Berichte von Corinna Waffender (Berlin) und Edmund Voges (Kiel), Forschungsstipendiaten des Jahres 2000, ab.

BARCEL(D)ONA – Die Stadt aus der Feder katalanischer Schriftstellerinnen

Carme Riera, Maria-Antònia Oliver, Núria Amat und Clara Usón über Barcelona, den weiblichen Blick und Autorinnen im Literaturbetrieb.

Ein Forschungsbericht von Corinna Waffender.

Der weibliche Blick: Frauen schreiben Stadt

Die Zugfahrt von Berlin nach Barcelona dauert alles in allem etwas mehr als vierundzwanzig Stunden.

Sie führt mich über Mannheim nach Basel und Genf und von dort nach Portbou, dem Grenzort zwischen Frankreich und Spanien, den Walter Benjamin auf der Flucht vor den Nazis nicht mehr lebend verlassen hat. Die Nacht im Liegesessel hat mich diesmal zwar kein Gepäckstück, jedoch Nerven gekostet: Im Halbschlaf knapp einem Überfall entronnen, muss ich den Wagen wechseln: weniger Beinfreiheit, mehr Sicherheit. Plötzlich ist die geschäftige Nähe anderer beruhigend, wo eben noch Ruhe und Abgeschiedenheit wichtig war.

Zwischen Eistee trinkenden amerikanischen Touristen und französischen Pendlern gleite ich in einen nervösen Schlaf, aus dem ich erst in Cerbère erwache. Ich kenne die Strecke genau, hier hält der Zug ein paar Minuten, bevor er im Endbahnhof einfährt: Wenn ich mich beeile, gehöre ich zu den ersten, die am Fahrkartenschalter das Ticket zur Weiterfahrt nach Barcelona lösen, das hier noch immer billiger als in Deutschland ist.

In der Tat muss ich nicht lange anstehen, und es bleibt mir noch eine halbe Stunde zum Frühstückchen im Bahnhofscafé: Seit nunmehr 15 Jahren trinke ich hier meinen ersten *café amb llet* und die Frau hinter dem Tresen wird mit mir älter. Noch immer wird die Tageszeitung am Bahnhofskiosk erst ausgeliefert, wenn ich schon im Zug etwa auf Höhe von Figueres bin, was dazu führt, dass ich die Schlagzeilen aus der Zeitung meiner Gegenüber lesen muss: *Avui* – hier spricht man katalanisch.

Ich werde nicht in Barcelona wohnen, ich habe ein Hotelzimmer in Sitges reserviert. Eines, in dem das warme Wasser aus der Dusche nicht sporadisch fließt, dessen Bett seinen Namen verdient und von dessen Balkon, wenn ich mich etwas recke, das Meer zu sehen ist. Von hier aus werde ich mich verabreden: Mit Carme Riera, Maria-Antònia Oliver, Núria Amat und Clara Usón.

Vier Autorinnen, zwei Sprachen, eine Stadt: Frauen schreiben Barcelona

Die Idee, katalanische zeitgenössische Schriftstellerinnen zu befragen, entstand während meiner Magistra-Arbeit über Montserrat Roig. *Großstadtliteratur zwischen Katalanismus und Feminismus* lautete das Thema und es führte mich in ein Barcelona, das mir bis dahin verschlossen war: Nach Barceloneta, Stadt der Frauen. Montserrat Roig gibt in ihrem literarischen Werk detailliert Aufschluss über das Leben der weiblichen Barceloneser Mittelschicht vom ausklingenden 20. Jahrhundert bis in die Zeit nach Franco. In ihren Essays entwickelt sie einen entsprechenden literaturwissenschaftlichen Ansatz, die *mirada bòrnia*: Die Schriftstellerin, so Roig, soll einen einäugigen Blick einnehmen. Das eine Auge möge sie sich zuhalten, um nicht vom herrschenden, patriarchal geprägten Strom fortgerissen zu werden, mit dem anderen in sich hineinschauen, um ungefiltert die eigene Stimme zu vernehmen. Mit diesem spezifischen Blick der *mirada bòrnia* hinter den eigenen Augen und auf der Suche nach ihm in der heutigen, von Katalaninnen verfassten Literatur begab ich mich nach Barcelona. Im Gepäck hatte ich drei Fragen: Inwieweit verstehen sich meine Interviewpartnerinnen als Erzählerinnen der Stadt Barcelona? Gibt es für sie dabei einen spezifisch weiblichen Blick? Und wie beurteilen sie weibliches Schreiben innerhalb des literarischen Kanons?

Die Kriterien zur Auswahl der von mir zu befragenden Schriftstellerinnen war denkbar einfach: Sie sollten in Katalonien geboren worden sein, ihren – bzw. mindestens einen – Lebensmittelpunkt in Barcelona haben, und die Stadt sollte in mindestens einem ihrer Werke thematisiert werden.

Carme Riera (*1948, Ciutat de Mallorca) und Maria-Antònia Oliver (*1946, Manacor) habe ich als Repräsentantinnen des mallorquinisch geprägten Katalanischen ausgewählt. Beide gehören der Schriftstellergeneration an, die in der Franco-Diktatur groß geworden ist und ihre literarische Arbeit noch unter Zensur begann. Beide haben im Laufe der Jahre zahlreiche Bücher veröffentlicht und sind in die gängigen europäischen Sprachen übersetzt.

Auf Núria Amat (*1950, Barcelona) fiel meine Wahl, um eine kastilisch schreibende Autorin der gleichen Generation zu berücksichtigen. Amat, die früh mit dem Schreiben, jedoch spät mit dem Veröffentlichen begann, ist mit ihren Romanen und Kurzgeschichtensammlungen nach eigenen Aussagen innerhalb Spaniens weniger bekannt als in Lateinamerika, obwohl die Schriftstellerin auch innereuropäisch in das romanistische Forschungsinteresse rückt, beispielsweise mit einer demnächst in Großbritannien erscheinenden Doktorarbeit über ihr bisheriges Werk.

Für Clara Usón (*1961, Barcelona) entschied ich mich, um eine Schriftstellerin der jüngeren Generation befragen zu können. Die Gewinnerin des *Premio Femenino Lumen 1998* hat bisher zwei Romane veröffentlicht.

Núria Amat: *No hay un mundo de mujer. Hay un mundo de cada escritora.*

Núria Amat traf ich in einer kleinen Bar in einer Seitenstraße der *Rambla*. Amat, im Stadtviertel *Pedralbes* groß geworden, versteht sich als Erzählerin Barcelonas. Dabei unterstreicht sie jedoch: *Como escritora no tengo ciudad. La patria de los escritores es la escritura*. Nach ihrer literarischen Heimat gefragt, gibt die in kastilisch schreibende Autorin, die heute zwischen Spanien und Lateinamerika pendelt, zu verstehen, sich mehr der lateinamerikanischen Literatur zugehörig zu fühlen. Trotzdem – oder gerade deshalb – fühlt sie sich als *Barceldona*:

Siempre fui narradora de aquí. Pero tenia que pasearme por otras literaturas. Hasta que en un momento dado, salió de mi ciudad. Incluso es por eso que me situé en Barcelona descaradamente. Pero claro: la narradora que soy es catalana.

Die sich selbst als feministisch denkend bezeichnende Núria Amat zieht bei der Frage, ob sie die Stadt mit dem weiblichen Blick betrachtet, die Augenbraue nach oben. Die *mirada bòrnia* einer Montserrat Roig reiche ihr längst nicht mehr. Sie wolle hingegen über die Geschlechterdifferenz hinaus, um gerade literarisch mit Männern gleichgestellt zu werden: *No quiero quedarme en esta mirada, pués no hay derecho que grandes escritoras no formen parte del canon.*

Aus diesem Grund, so Amat, fordere sie von sich selbst das Maximum. Um nicht per se in die Reihe der von der Literaturkritik defizitär betrachteten – weil von Frauen geschriebenen – Literatur eingeordnet zu werden. Deshalb sei sie auch nicht interessiert an Literaturpreisen, deren einzige Funktion darin bestehe, Frauen zu prämieren, statt sie literarisch ernst zu nehmen.

Die größte Angst der Schriftstellerin Núria Amat? Klassifiziert zu werden: Etikette sind ihr zuwider, und so lehnt sie die Idee einer frauenspezifischen Literatur zugunsten eines individuellen Blicks einer jeden Schriftstellerin ab:

Sí, hay una mirada de mujer. Pero no hay un mundo de mujer. Hay un mundo de cada escritora. Del mismo modo que hay una mirada, una serie de matices literarios cuando el libro está escrito por un negro, un hindú, una india, un latinoamericano o una catalana. Creo más en una mirada que en un estilo.

Carme Riera: Yo no soy una escritora feminista, yo soy una persona feminista.

Ich treffe die Professorin der spanischen Philologie inmitten ihrer Studenten während der Pause im Patio der *Universitat de Barcelona*. Hier erklärt mir Carme Riera in prägnanten, schnellen Sätzen, was sie von ihrer Wahlheimat, dem literarischen Kanon und der so genannten *literatura feminina* hält. Die auf Mallorca geborene erfolgreiche Schriftstellerin lebt und arbeitet seit 1968 in Barcelona. Auf die Frage, ob sie sich als ‚Stadtschreiberin‘ verstehe, antwortet die Autorin:

Ahora, sí. No estoy narrando la ciudad actual, sino la Barcelona que puedo ver con distancia y entonces puedo fabular sobre ella. Eso me permite recrearla históricamente, ya que personalmente soy un ratón de biblioteca: Me gusta ver archivos, ver los periódicos de otros tiempos. Quizás por el aire de eso me interesaba por la Barcelona de posguerra, que es la Barcelona de mi madre.

Die Suche nach der Mutter, so Carme Riera, sei von grundsätzlicher Bedeutung für ihre Schriftstellerinnengeneration gewesen. Im Gegensatz zur heutigen Zeit hätten Autorinnen nach hinten schauen müssen, auf der Suche nach ihren Spuren, ihren weiblichen Vorfahren. Diese Notwendigkeit sieht Riera inzwischen überwunden. Nach ihrer Ansicht hätten sich Schriftstellerinnen inzwischen frei geschrieben: *en el sentido que ya no nos planteamos el hecho de ser mujeres para escribir o dejar de hacerlo.*

Als Schriftstellerin stelle sich heute nicht mehr so sehr die Frage der Selbstbehauptung als das Aufgreifen gesellschaftlicher Missstände, wie beispielsweise die herrschende Gewalt gegen Frauen:

Yo creo que eso no nos lleva al planteamiento de una escritura diferente, sino a una actitud diferente. A una actitud socialmente combativa. Yo digo: Yo no soy una escritora feminista, yo soy una persona feminista, que me parece diferente.

In früheren Interviews hat Carme Riera sich mehrfach gegen die Existenz des so genannten ‚Booms‘ der Frauenliteratur ausgesprochen, von dem in Spanien gerade in den 90er Jahren oft die Rede war. Riera vertritt die These, dass Frauen schon immer schreiben und in der Literatur präsent waren. Es werde ihnen jedoch seitens einer patriarchal geprägten Literaturkritik grundsätzlich der Zugang in die Literaturgeschichte und die Aufnahme in den literarischen Kanon verwehrt. Die Frage, ob ein möglicher Ausweg aus dieser Situation in der Manifestierung einer feministischen Literaturwissenschaft/-kritik liegen könne, verneint die Literaturwissenschaftlerin entschieden. Das Problem liege zunächst einmal in der Dichotomie von Literaturgeschäft und literarischer Anerkennung. Riera ist überzeugt, dass Literaturpreise in Spanien vor allem

deshalb an Frauen gingen, weil sich Autorinnen besser verkaufen ließen als ihre männlichen Kollegen:

Hay que ver la referencia que las mujeres venden y por eso se premian. Ahora, ninguna de esas mujeres, excepto quizás de la Ana María Matute, entrará en el canon. Si nos fijamos en la enorme cantidad de mujeres en el siglo XIX que escriben novelas históricas, con grandes éxitos – ninguna de ellas pasa a la histórica literaria. Tenemos un problema serio en relación a eso. ¿Cuando se puede cambiar? Pues cuando en realidad catedráticas a la Universidad impongan a escritoras de gran valor literario.

Abgesehen davon müsse es mehr einflussreiche Literaturkritikerinnen geben, und die großen Anthologien, die Literaturgeschichte schreiben, sollten in Händen von Frauen liegen, erklärt Riera.

Und fügt energisch hinzu: *Mujeres que no sean machistas, claro.*

Maria-Antònia Oliver: A mi no m'importa el cànon com no m'importa el Nobel.

Maria-Antònia Oliver lebt die Hälfte des Jahres in Barcelona. Alle zwei bis drei Monate zieht es die Autorin zurück nach Mallorca. Auch in ihren Büchern ist die doppelte Heimat spürbar:

Jo mai me'n vaig enyorar de Mallorca. Però des de Mallorca m'enyoro de Barcelona. Visc a Barcelona 33 anys. Escric tant allà com aquí. Encara que escrigui sobre Mallorca no sóc una escriptora rural, sóc més una escriptora urbana.

Oliver beschreibt die von ihr erzählte Stadt und ihre Bewohner als sich gegenseitig beeinflussende Konstanten: *Les ciutats es van fent i van canviant segons els habitants. Hi ha una interferència entre les ciutats i els habitants.* Dabei unterscheidet die Schriftstellerin den städtischen Lebensraum von Frauen und Männern in verschiedenen Epochen und konstatiert einen daraus resultierenden weiblichen Blick:

Quan jo vaig viure a Barcelona, Barcelona era una ciutat trista, sota el Franco, i aleshores la mirada de les dones era diferent. Els homes anaven més segurs perquè el carrer els pertanyia i no pertanyia a les dones. Les dones estaven més a dins de la casa i quan sortien era una mirada cap a dins. Ara, les mirades de les dones –suposo que déu ser perquè el feminism en el primer món afecta molt– és més resolt.

Mit der gleichen Überzeugung vertritt Oliver die These des spezifisch weiblichen Schreibens:

Jo crec que les dones escriptores escriuen diferent als homes i estic ben orgullosa. Sobretot la seva manera d'escriure és diferent: són més impúdiques. En el moment d'expressar els sentiments, al plantejar situacions, les dones quan escrivim no ens aturem tant a pensar al que diran. Ens plantegem sempre que som dones i com dones – i hi ha dones escriptores, que no se'n plantegen– en el moment de plantejar que hem d'escriure no som tan púdiques. Els homes no s'atreveixen tant a expressar els sentiments, les passions, a descriure situacions tan desenvolupades com les dones.

Auch das Leseverhalten von Frauen wertet die Autorin geschlechtsspezifisch. Frauen, so Oliver, würden aus anderen Gründen lesen als Männer. Deren Motive zur Lektüre seien eher wirtschaftlicher, profitorientierter Art:

Des del segle XVIII les dones llegíem més novel·la qu'els homes, perquè les dones no tenim la moral del profit. Els homes tenen la moral del profit i la novel·la de creació no és profitosa. Lo que és profitós és un llibre d'història, un llibre de ciència. Els professionals llegeixen els llibres de la seva professió. És a dir: No tenen desenvolupada la seva part femenina. La part femenina no té la moral del profit immediat.

Nun versteht die Autorin unter dem weiblichen Anteil keineswegs etwas, was nur Frauen vorbehalten ist, sondern interpretiert ihn vielmehr als einen Teil des Menschseins und damit auch als möglichen Teil der männlichen, schriftstellerischen Arbeit:

Afortunadament hi ha molts escriptors homes que escriuen molt bé i la seva part femenina també surt molt. Les dones no escriuen necessàriament més intimistes, si no més impúdiques. Afortunadament hi ha també homes, que escriuen d'aquesta mena.

Früher hätten Männer über Frauen geschrieben, heute gebe es mehr und mehr Schriftsteller, die von ihrem männlichen Blick abrückten und versuchten, einen weiblichen einzunehmen:

Ara hi ha homes que escriuen amb veu de dona a través de la mirada femenina, des de la mirada de la dona, que és una impúdica. I això està molt bé. El fet que les dones escrivim diferent dels homes i que ens sentim orgulloses no vol dir que lluitem contra els homes. I és que hi ha homes que ho entenen i està molt bé.

Ob sich ein solcher Perspektivenwechsel auch im literarischen Kanon zugunsten von Frauen bemerkbar machen könne? Maria-Antònia Oliver verneint: Sie hält das gesamte System der Literaturkritik und -geschichte für immanent patriarchal und entzieht sich dem so interpretierten Kampf gegen Windmühlen völlig. Ihre Wut über die geringe Wertschätzung von Frauen im Allgemeinen und im Besonderen in der Literatur führt zur Verweigerung, nicht zum widerständigen Engagement:

Jo no vull entrar dins del cànon. A mi m'és igual el cànon. Però veig que el cànon fan els homes i aleshores els homes no veuen la mirada femenina tan important com la mirada masculina. Els homes crítics. Hauríem de dir: No ens importa el cànon i ens fotem del cànon. Jo ho dic moltes vegades. A mi no m'importa el cànon com no m'importa el Nobel. M'és igual. Però també fa ràbia que no hi hagi dones ni en el Nobel, ni en el cànon. Encara que jo no hi vulgui ser.

Maria-Antònia Oliver schreibt konsequent auf Katalanisch. Sie gehört zu den Schriftstellerinnen, die – vor allem mit ihren Krimis über die Abenteuer einer mallorquinischen Detektivin – für ein breitgestreutes Publikum ins Deutsche übersetzt wurden. Das Schreiben in einer Minderheitensprache, so Carme Riera, sei gerade in ihrer Generation eine politische Entscheidung gewesen. Steht diese Wahl in einem Zusammenhang mit der Diskriminierung als Frau in der (Literatur-)Gesellschaft? Ist das Katalanische für katalanische Schriftstellerinnen, wie bereits Aurèlia Capmany vermutete, ein vom herrschenden Diskurs freier Raum: *Lengua propia como habitación propia?* Maria-Antònia Oliver glaubt das ebensowenig wie ihre Kollegin Carme Riera. Beide vertreten die Ansicht, dass es die Sprache sei, die sich für sie entschieden habe und nicht etwa umgekehrt. Oliver geht noch einen Schritt weiter:

A mi m'hauria agradat més que em triés la llengua anglesa. Franca-ment. Però és la llengua que et tria. No en sabia d'escriure en castellà. I quan em vaig posar a escriure en català vaig dir: aquesta es la meva llengua.

Der vom Franco-Staat diskriminierten Sprache eine Stimme zu verleihen, sei für viele katalanische Schriftsteller/innen ein folgerichtiges Bedürfnis gewesen, hinge aber nicht damit zusammen, gleichzeitig dem diskriminierten Geschlecht angehört zu haben:

Jo no crec que escrigui en català pel fet de ser dona. Jo no crec que escrigui una llengua discriminada pel fet de ser discriminada.

Clara Usón: No me propongo hacer un canto a Barcelona.

Clara Usón ist die jüngste Autorin: 1961 geboren, gehört sie zu der Generation von Frauen, von denen Carme Riera sagt, sie hätten die Geschlechterdifferenz im Schreiben überwunden, und denen Maria-Antònia Oliver einen freieren Blick auf die Stadt und innerhalb der Literatur zuspricht.

In "Último vuelo", Usóns 2001 veröffentlichtem Roman, greifen zwei Handlungsstränge ineinander: Ein Teil spielt Mitte der siebziger Jahre auf Korsika, der andere Teil im Barcelona der späten Neunziger. Schreibt Usón darin ,ihr' Barcelona?

Mi Barcelona? No necesariamente, pero digamos que si, la Barcelona de la clase media, la vida de una mujer profesional liberal. Sí que hay una parte del Barcelona de los años setenta. Yo nací en Barcelona y es la ciudad de mi infancia.

Usón, die hauptberuflich als Rechtsanwältin arbeitet – *estoy trabajando media jornada y escribo diariamente un par de horas, aquí ganar dinero con la literatura es muy difícil* – wurde im Stadtviertel Sarrià geboren. Über Barcelona schreibe sie, weil es das sei, was sie am besten kenne, weil die Stadt der Ort sei, an dem sie gerne lebe: *No me propongo hacer un canto a Barcelona. Sale allí, ya que es mi entorno*. Wie ihre ältere Kollegin Núria Amat schaut Clara Usón bei der Frage nach dem weiblichen Blick ein wenig mitleidig auf und setzt ihn gleich mit der von ihr abgelehnten *literatura feminina*:

A mí personalmente me produce cierto rechazo de la literatura femenina. No me gusta. Ni las etiquetas, ni la supuesta sensibilidad especial de las mujeres. A mí me gustaría que nada más habría un libro mío y nadie reconocería: Esta es una mujer.

Sie wolle auf keinen Fall mit dem gleichgesetzt werden, was gemeinhin unter *literatura femenina* verstanden werde: *Muy lírica, muy poética, muy sentimental, muy intimista o cosas como Isabel Allende: Pues no me gusta nada. Si me identifican con eso, es que me equivoco...* Statt sich auf die Unterschiede zwischen Männern und Frauen zu konzentrieren, gefalle ihr die Idee besser, nach Gemeinsamkeiten zu suchen:

Está clarísimo que somos diferentes, hombres y mujeres, pero creo que nos parecemos en muchas más cosas de las que nos diferenciamos.

Sie wolle, dass Männer und Frauen sich mischten, statt sich voneinander abzusetzen. Im Beruf, im Privatleben und in der Literatur. Natürlich trete sie für die Gleichheit von Frauen in der Gesellschaft ein, auch wenn sich die Situation von Frauen, verglichen mit der Generation ihrer Mutter, schon entschieden

verbessert habe. Gerade im Berufsleben seien Frauen jedoch noch immer benachteiligt:

Hablando de la discriminación, si lo he notado en el ámbito profesional, cuando he trabajado como abogada. Y supongo que esto pasa en otros ciudades, en otros países, cuando alcanzas un cierto nivel, te das cuenta que hay una barrera que para atravesar, tienes que ser mejor que los hombres, tienes que pelearte mucho y además renunciar a muchas cosas.

Auch in der Literatur sieht Usón noch keine Gleichheit gegeben, wobei sie unterstreicht, dass die Schuld dafür auch bei den Frauen selbst zu suchen sei. Einerseits bei solchen Autorinnen, die ein bestimmtes Frauenbild in ihren Büchern manifestierten, andererseits auf Seiten der Leser/innen, die gerade die von Geschlechterklischees behaftete Literatur lesen wollten:

Se está apoyando cierto tipo de literatura para mujeres escrito por mujeres, no es precisamente que a mí me gusta, pero es la que funciona, allí se mueve un montón de dinero. Parte de la culpa la tenemos las mujeres. Porque el tipo de literatura que han practicado mujeres durante mucho tiempo ha dado pie a que sea así. Además parece muy fácil tener éxito así. Hay un montón de autoras que escriben novelas de amor y cosas de estas, le echan características supuestamente femeninas como las antes mencionadas y ya está.

Sie selbst versuche sich von jedem Schema freizumachen. Dabei „helfe“ ihr der Umstand, so die Autorin schmunzelnd, dass sie trotz ihres Erfolgs bei Kritikern *ni un duro* mit der Literatur verdient habe.

Cuando yo estoy escribiendo no estoy intentando llevar a práctica a ningún tipo de catálogo, yo sí, aspiro como escritora a que me libere de estas características, de las cuales no creo que las tuviera. Ni lírica, ni poética, ni intimista.

Die Katalanin, die auf kastilisch schreibt, kann vom Schreiben allein nicht leben:

Ahora cada vez dedico menos tiempo a la abogacía. Invierto muchas horas a la escritura, me lo tomo muy en serio. Este lujo me puedo permitir, porque he vendido un pisito que era mío. No sé que hago si se acaban mis ahorros. Tendría que hacer alguna cosa.

So weit das Schriftstellerinnen-Auge reicht: Mut zur Perspektive

Auf dem Weg zurück nach Berlin lese ich den letzten Roman von Maria-Antònia Oliver: *Tallats de Lluna*. Oliver schreibt über ein Männerthema: eine schwule Beziehung in Barcelona. Nicht nur die beiden Protagonisten sind HIV-positiv, auch die heterosexuelle Freundin hat sich mit dem Virus infiziert. Ein weiblicher Blick auf das postmoderne Barcelona?

Ich nehme den Roman von Clara Usón zur Hand. *Último vuelo* zeigt mir das Innerste einer Frau, lässt mich teilhaben an den dramatischen Momenten eines einsamen Kindes und an den tragisch-komischen Augenblicken einer psychotherapierten Fünfunddreißigjährigen in Barcelona. Ein weiblicher Blick auf die Katalanin von heute?

Von Carme Riera lese ich zum Abschied meine Lieblingsgeschichte aus dem Jahre 1975: *Te deix, amor, la mar com a penyora*. Beim ersten Lesen vor vielen Jahren dachte ich bis zur letzten Seite, es handele sich um eine Liebesgeschichte zwischen einem Universitätsdozenten und einer Studentin. Erst der letzte Abschnitt führte mir mein eigenes Klischee vor Augen: Der Dozent war eine Frau. Obwohl sie Mathematik unterrichtete... Ein weiblicher Blick auf das Rollenverhalten unter Franco?

Núria Amat gibt mir ein kleines Buch mit auf den Weg: *El siglo de las mujeres*. Sie schreibt alte Mythen neu und stellt sie neben Frauenfiguren der Gegenwart. Eine ihrer Protagonistinnen, Diana, verlässt Herbert aus Berlin in Barcelona mit den Worten: *Es mejor que te vayas*. Ein weiblicher Blick auf eine urbane Liebesgeschichte?

Frauen schreiben Stadt. Ich bin froh darüber, dass sie dies offenbar nicht unter dem einen weiblichen Blick tun, von dem ich – gerade nach den Gesprächen mit den vier Autorinnen – meine, dass es ihn nicht gibt. Eine weibliche Perspektive hingegen, vermute ich weiterhin zwischen den Zeilen.

Corinna Waffender, im Mai 2002

Zur Verfasserin: Corinna Waffender lebt in Berlin. Sie ist freie Autorin und arbeitet als Dozentin, Übersetzerin und Texterin. Daneben forscht sie an der Humboldt-Universität im Fachbereich Romanistik über Großstadtliteratur von Frauen. Im August 2002 erscheint ihr Roman „Zwischen den Zeilen“, in dem sie ihren Forschungsgegenstand selbst literarisch verarbeitet.

Josep Plas Briefe aus dem Norden

Für mein Dissertationsprojekt „Briefe aus dem Norden. Konstruktionen einer iberischen Moderne bei Ángel Ganivet und Josep Pla“¹ war eine Bibliotheksreise unerlässlich, um eine Vielzahl von Artikeln in katalanischen Zeitungen und Zeitschriften (vor allem „L’Avenç“ und „La Publicitat“) einsehen zu können. Ein Forschungsaufenthalt vom 19.1.2001–13.4.2001 nach Barcelona wurde mit dem „Rudolf-Brummer“-Stipendium des Deutschen Katalanistenverbandes gefördert. Dieses Stipendium hat maßgeblich zum Gelingen meines Projektes beigetragen, da diese wichtige Bibliotheksreise ohne die finanzielle Unterstützung nicht hätte stattfinden können. Ich bedanke mich für diese Hilfe beim Deutschen Katalanistenverband und insbesondere bei Prof. Dr. Hoinkes (CAU Kiel), der mich zur Bewerbung ermutigt und mein Vorhaben unterstützt hat. Auch in Barcelona bekam ich Unterstützung: Dafür danke ich vor allem Josep Murgades Barceló von der Universitat de Barcelona, der mir mit vielen Hinweisen und Anregungen sowie durch seine tatkräftige Unterstützung eine große Hilfe gewesen ist. Ferner danke ich Marina Gustà, die mich bei der Recherche nach Plas Originalartikeln in *La Publicitat* unterstützt hat, sowie Ramon Pla i Arxè, der mir Einblick in unveröffentlichte Manuskripte seiner Arbeit gewährte.

Projektskizze

Mein Projekt ist in dem Graduiertenkolleg „*Imaginatio borealis. Perzeption, Rezeption und Konstruktion des Nordens*“ an der Christian-Albrechts-Universität Kiel angesiedelt und wird dort seit Oktober 1999 von der DFG mit einem monatlichen Stipendium gefördert. In dem Graduiertenkolleg sind die Fachbereiche Romanistik, Nordistik, Neuere Deutsche Literaturwissenschaft, Slavistik, Kunstgeschichte, Klassische Altertumskunde, Geschichte und Volkskunde sowie ab Oktober 2002 auch Musikwissenschaft und Osteuropäische Geschichte vertreten. Das Kolleg versteht sich als ein interdisziplinär angelegtes Projekt, in dem aus unterschiedlichen Blickwinkeln Bilder des Nordens untersucht werden, die im Verlauf der Geschichte großen Wandlungen unterworfen waren und deren Wirkmächtigkeit dabei je nach Kontext funktionalisiert wurde.

Auch die iberische Halbinsel hält hierfür interessante Aspekte bereit. Spanien befindet sich am Ende des 19. und zu Beginn des 20. Jahrhunderts in einer politischen, wirtschaftlichen und ideellen Krise, deren Tiefpunkt der

¹ Die Dissertation wurde von Prof. Dr. Bernhard Teuber (Ludwig-Maximilians-Universität München) betreut, ist inzwischen fertiggestellt und wurde im März 2002 an der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel eingereicht.

Verlust der letzten Übersee-Kolonien im Jahr 1898 bildet.¹ Gleichzeitig entwickelt sich innerhalb Spaniens ein Konkurrenzverhältnis zwischen Kastilien und Katalonien, das sich seit dem 19. Jahrhundert als ausgeprägtes katalanisches Selbstbewusstsein manifestiert.² Das Bedürfnis nach Neuorientierung wird in dieser Zeit zum dominierenden Faktor im kastilischen wie katalanischen Kulturdiskurs und bleibt bis in die 20er Jahre hinein auch ein bestimmendes Moment der literarischen Entwicklung des Landes. Meine Dissertation arbeitet die Relevanz der Bilder des Nordens als Orientierungspunkte in der Kulturdiskussion in Spanien um 1900 heraus. Dabei habe ich eine komparative Herangehensweise gewählt, bei der die unterschiedlichen Perspektiven kastilischer und katalanischer Literatur im Mittelpunkt stehen.

Zentraler Untersuchungsgegenstand sind dabei die beiden Autoren Ángel Ganivet (für die kastilische Seite) und Josep Pla (für die katalanische Seite), die beide jeweils Briefe aus dem Norden geschrieben haben. Sie schreiben ‚vor Ort‘ über den Norden – Ganivet als Diplomat aus Finnland, Pla als Auslandskorrespondent aus den Benelux-Ländern, Deutschland und Skandinavien. Die Texte der beiden Autoren werden jeweils in ihrem historisch-literarischen Kontext intensiv untersucht. Auch wenn zwischen der ersten Publikation der *Cartas finlandesas* (1896) von Ganivet und der *Suite nòrdica* (1926) – später *Cartes de lluny* – von Pla 30 Jahre liegen, lassen sich die Werke beider Autoren deshalb miteinander vergleichen, weil sie im Sinne einer *vindicatio meridiana* die Auseinandersetzung mit dem Norden suchen, von dem sich der Süden abzugrenzen sucht. Beiden gemeinsam ist – auf unterschiedliche Weise – die spezifische Gegenüberstellung bei der Konstruktion des jeweils Eigenen (Süden) in dessen Verhältnis zum Fremden (Norden). Sie verläuft nicht parallel, da der Bezug zum Norden zugleich für die Abgrenzung dieser zwei Kulturräume zueinander (Kastilien vs. Katalonien) unterschiedlich instrumentalisiert wird. Im Wechselspiel zwischen Hinwendung zum und Abwendung vom Norden lässt sich erkennen, dass die einfache Formulierung einer *abiection borealis* die Auseinandersetzung der iberischen Moderne mit dem Norden nicht hinreichend beschreibt.

Bisher wurde in der Hispanistik die literarische Entwicklung im Spanien der Jahrhundertwende vorwiegend aus kastilischer Perspektive beleuchtet. In dieser Arbeit werden dagegen kastilische und katalanische Literatur gleich-

¹ Auf die Vielzahl von Publikationen zur sogenannten *Generación del 98* soll hier nicht eingegangen werden. Siehe hierzu Guillermo Díaz-Plaja: *Moderismo frente a Noventa y Ocho*. Madrid 1979; Inman Fox: *La invención de España. Nacionalismo liberal e identidad nacional*. Madrid 1998.

² Vgl. Horst Hina: „Der deutsche Einfluß in Katalonien im Zeitraum 1895-1920“. In: Johannes Hösle (Hrsg.): *Festschrift für Kurt Wais zum 65. Geburtstag*. Tübingen 1972, 299-320; Horst Hina: *Kastilien und Katalonien in der Kulturdiskussion 1714-1939*. Tübingen 1978 (= Forschungsprobleme der Vergleichenden Literaturgeschichte VII).

berechtigt behandelt. Dies erlaubt eine differenziertere Betrachtungsweise auf die Schlüsselfunktion des Nordens im spanischen Kulturdiskurs um 1900. Darüber hinaus spielt der Norden eine zentrale Rolle bei der Abgrenzung der katalanischen Kultur von der kastilischen. Zudem wird mit der Untersuchung der *Cartes de lluny* von Josep Pla ein bislang kaum bearbeitetes Terrain beschritten, da es bisher weder eine kritische Würdigung dieses Werkes gibt, noch die erheblichen Unterschiede der verschiedenen Ausgaben nach 1926 kommentiert wurden.

Ángel Ganivet wählt in den essayistischen *Cartas finlandesas* einen Modus, in dem, ironisch gebrochen, die Werte Spaniens und die Werte des Nordens miteinander verhandelt werden. Im Anschluss an Michel de Certeau¹ kann man seine Beschreibungen des Nordens als einen kulturanthropologischen *parcours* für den Süden darstellen. Das symbolische Kapital (Bourdieu)² eines „ewigen Spaniens“ wird dem symbolischen Kapital des „fortschrittlichen Nordens“ gegenüber gestellt. Diese Art der Verhandlung mit dem Norden (*negotiatio borealis*) prägt die Gruppe der sog. 1898er Generation, die repräsentativ für die Suche nach der eigenen Identität in der spanischen Literatur der Jahrhundertwende steht. Schon bei deren Vorläufer Ángel Ganivet wird aber deutlich, dass der Süden den Norden für die Konstruktion der *eigenen* Identität zur Abgrenzung braucht und gebraucht. Bei den Verhandlungen mit dem Norden wird zwar immer wieder die Grenze zwischen Nord und Süd, zwischen Eigenem und Fremden gezogen – sie muss aber im Dialog mit dem Leser ständig neu ermittelt werden. Wie sich zeigt, wird in dem perspektivischen Spiel symbolischer Verhandlungen ein ideales Spanien entworfen, das sich der Disjunktion der beiden Pole Norden und Süden zu entziehen vermag.

Der Norden spielt dagegen während der großen Umwälzungen in Katalonien am Ende des 19. Jahrhunderts eine Vorbildrolle (*imitatio borealis*). Dies trifft vor allem auf die kulturelle Bewegung des Modernisme zu, deren Protagonisten dem kastilischen „*Noli foras ire: in interiore Hispaniae habitat*

¹ Michel de Certeau: *L'invention du quotidien. Arts de faire 1.* Paris 1990. Zu den theoretischen Implikationen in Bezug auf eine Topographie der Kultur siehe Bernhard Teuber: „Imaginatio borealis in einer Topographie der Kultur.“ In: Annelore Engel-Braunschmidt et al. (Hrsg.): *Ultima Thule. Bilder des Nordens von der Antike bis zur Gegenwart.* Frankfurt a. M. et al. 2001 (= *Imaginatio borealis. Bilder des Nordens 1*), 173-201.

² Zum Begriff des symbolischen Kapitals siehe Pierre Bourdieu: „Le marché des biens symboliques.“ In: *L'année sociologique*, 22 (1971), 49-126, 52. Siehe auch Joseph Jurt: „Die Theorie des literarischen Feldes. Zu den literatursociologischen Arbeiten Bourdieus und seiner Schule.“ In: *Romanistische Zeitschrift für Literaturgeschichte*, 5 (1981), 454-479, 458; außerdem zum literarischen Feld ausführlich Joseph Jurt: *Das literarische Feld. Das Konzept Pierre Bourdieus in Theorie und Praxis.* Darmstadt 1995, 71-108.

*veritas*¹ von Ángel Ganivet ein „*C'est toujour du Nord qui [sic!] nous vient la lumière*“² entgegensemten. In seinem vielbeachteten Essay „Viure del passat“ deklariert Jaume Brossa 1892 anlässlich der 400-Jahrfeiern der Entdeckung Amerikas nicht nur die Rückständigkeit des kastilischen Spanien in vielen Belangen. Er stellt auch die katalanische Hinwendung nach Norden als ein zukunftsweisendes Modell für die gesamte Hispania vor:

[L]es nacions del Nord ens senyalen bé prou el camí. [...] el nostre ideal és arribar a l'unitat solida qu'obtingueren a Alemanya en el primer terç d'aquêt sigle totes les manifestacions del pensament, ont anaven a la una la filosofia, la poesia, la musica, la ciencia i l'istoria.³

Brossa propagiert die Bildung einer „Kulturnation“ als Grundstock und Ausgangspunkt für eine politische Einheit der Nation. Der Text enthält eine doppelte Argumentationslinie: Auf der einen Seite die Betonung der katalanischen Eigenart, um sich vom kastilischen Spanien abzugrenzen, und auf der anderen Seite die Akzentuierung eines europäischen Kataloniens, das ebenfalls ein Distinktionsmerkmal gegenüber dem kastilischen Spanien darstellt.⁴ Die Verknüpfung der katalanischen Identitätskonstruktion mit ihrer gleichzeitigen Funktion der Abgrenzung gegenüber Kastilien beinhaltet eine Funktionalisierung des Nordens zur Stabilisierung eines eigenen Identitätskonzeptes. Die emphatische Hinwendung nach Norden im katalanischen Modernisme zeigt sich insbesondere in der Vielzahl von Artikeln in der Zeitschrift „L'Avenç“,⁵ die sich zu einem Gravitationszentrum der Modernisten entwickelt. Vor diesem Hintergrund ist die begeisterte Rezeption von Maeterlinck, Ibsen, Wagner und Nietzsche zu verstehen.⁶ Mit dem Noucentisme bricht sich eine weitere

¹ Ángel Ganivet: „Idearium español.“ [1897] In: ders.: *Idearium español / El porvenir de España*. Madrid (Espasa Calpe)¹⁰ 1977 (= Col. Austral 139), 124.

² Joan Maragall: *Obres Completes*. 2 Bände. Band 1: *Obra catalana*. Herausgegeben und mit einem Vorwort versehen von Josep Carner. Barcelona (Selecta) 1961, 1110.

³ Jaume Brossa: „Viure del passat.“ In: *L'Avenç*. Segona època, any IV, núm. 9, 263.

⁴ Vgl. Horst Hina: „Der deutsche Einfluß in Katalonien im Zeitraum 1895-1920.“ In: Johannes Hösle (Hrsg.): *Festschrift für Kurt Wais zum 65. Geburtstag*. Tübingen 1972, 299-320, 303.

⁵ Zu der Zeitschrift „L'Avenç“ siehe Ramon Pla i Arxé: „‘L’Avenç’ (1891-1915): la modernització de la Renaixença.“ In: *Els Marges*, 4 (1974), 23-38; ders.: „Relacions històriques Suècia-Catalunya 1890-1905: Quan la llum venia del Nord. Suècia i Noruega a la Catalunya Modernista.“ In: *Symposium International organitzat per La Fundación Berndt Wistadt i la Universitat de Barcelona. Barcelona, 15./16. novembre de 1999*, i. Vorb.

⁶ Siehe auch Richard Schreiber: ““Subjugat per Wagner?”: Marginalien zu Joan

Entwicklungslien Bahn, die sich zwar – mit Enric Prat de la Riba und Eugeni d'Ors an der Spitze – immer noch zu einer Germanophilie bekennt, aber im Kontext des Ersten Weltkrieges einen Paradigmenwechsel vollzieht, der sich vom Norden abzugrenzen versteht und sich einer kulturellen „Erfindung des Mittelmeeres“ verschreibt.¹

Von dem kulturellen Ideal der Noucentisten wendet sich Josep Pla schließlich ab – seine Artikel in „Revista de Catalunya“² und später „La Veu

Maragalls ‘Tristan’-Übersetzung.“ In: Dietrich Briesemeister und Axel Schönberger (Hrsg.): *Festschrift für Heinrich Bihler zu seinem 80. Geburtstag*. Berlin 1998, 173-216. Hier findet sich auch eine ausführliche Literaturliste zum Wagnerismus in Spanien und Katalonien; Lourdes Jiménez Fernández: “La recepció de la imatge wagneriana pels modernistes catalans.” In: *Revista de Catalunya*, 154 (2000), 53-74; J. M. McCarthy: “Catalan Modernisme, Messianism and Nationalist Myths.” In: *Bulletin of Hispanic Studies*, LII, 4, (1975), 379-395; Marisa Siguan: *La recepción de Ibsen y Hauptmann en el modernismo catalán*. Barcelona 1990; Alfonsina Janés i Nadal: *L'obra de Richard Wagner a Barcelona*. Barcelona 1983.

¹ Siehe hierzu insbesondere Josep Murgades Barceló: “Estudi introductorí.” In: Eugeni d'Ors: *Lletres a Tina*. Herausgegeben und mit Kommentaren versehen von Josep Murgades Barceló. Barcelona 1993 (= Obra Catalana de Eugeni d'Ors VII), IX-CXII; ders.: “La mediterraneïtat noucentista: plasmació estètica i coartada ètica.” Vortrag, 17. Deutscher Katalanistentag / Internationale Fachkonferenz ‘Katalonien – ein außergewöhnlicher Fall in Europa?’, Westfälische Wilhelms-Universität Münster, 6.-8. April 2000, im Druck.

² Dabei handelt es sich um eine Reihe von politischen Artikeln, die Pla in der neu gegründeten Zeitschrift *Revista de Catalunya* von Antoni Rovira i Virgili veröffentlicht. Es handelt sich um die Artikel „La crisi de l'Autoritat a Catalunya i l'hora de l'“Action Française” (Notes de crítica política).“ In: *Revista de Catalunya*, 1. Any I (juliol 1924), 11-21; „Catalanisme i burgesia. (Notes de crítica política).“ In: *Revista de Catalunya*, 2. Any I (agost 1924), 125-135; „La qüestió obrera de Catalunya. (Notes de crítica política).“ In: *Revista de Catalunya*, 3. Any I (setembre 1924), 209-217. – Hier wird in einer Schlussnote der Herausgeber darauf hingewiesen, dass „degut a les actual circumstàncies, ens cal prescindir dels paràgrafs finals d'aquest treball.“; „Els jueus i el capitalisme modern, segons Sombart. (Notes de crítica política).“ In: *Revista de Catalunya*, 4. Any I (octubre 1924), 333-342; „La concepció maurista. (Notes de crítica política).“ In: *Revista de Catalunya*, 11. Any II (maig 1925), 417-426. Dazwischen findet sich ein literaturkritischer Artikel über Pirandello von Josep Pla: „Luigi Pirandello.“ In: *Revista de Catalunya*, 6. Any I (desembre 1924), 547-560. Die Artikel der Serie „Notes de crítica política“ wurden in dem Band *Prosperitat i Rauxa de Catalunya* [1977], OCP 32, 11-102, zusammengefasst, allerdings mit kleinen Veränderungen. So heißt der letzte der Artikel dort „Després del cop d'estat del 13 de setembre: obertura d'un

de Catalunya“¹ legen Zeugnis davon ab, dass sich Pla einem Literaturverständnis verpflichtet fühlt, nach dem sich Literatur nicht der intellektuellen Elite, sondern der großen Masse zu erschließen habe. Seine programmatischen Äußerungen zur Literaturlandschaft Kataloniens sind in diesem Kontext zu verstehen:

L'objecte més sinistre del món és el literat que escriu per a una minoria selecta, per a una colla de llepafils que s'entenen fent-se l'ullet, per al cenacle d'iniciats a tres o quatre ximpleries solemnes, enravenades i culturals. En aquests últims trenta-cinc anys hi ha hagut en el nostre país una quantitat enorme d'escriptors que han escrit per a tres o quatre coneixences seves.²

Ausdruck für diesen Anspruch sind auch seine ersten Bücher, deren Schwerpunkte sich auf das Alltagserleben in Katalonien (*Coses vistes* 1925), aber auch in den Städten seiner Aufenthalte in England und Deutschland beziehen (*Llanterna màgica* 1926, *Relacions* 1927).

Der Norden ist bei Pla nicht mehr ein undifferenziertes Vorbild, sondern zeichnet sich nun durch die Vielfalt verschiedener Bilder aus, die zum Teil verworfen und zum Teil idealisiert werden. Josep Pla greift das symbolische Kapital des Nordens auf, um es – in seinem Schritt vom Journalisten zum professionellen katalanischen Schriftsteller – in ökonomisches Kapital umzuwandeln. Der Norden soll bei diesem ‚intransitiven Schreiben‘ zur Erneuerung der katalanischen Literatur beitragen. Diese Funktionalisierung des Nordens ist allerdings nur vor dem Hintergrund einer historischen Entwicklungslinie zu verstehen, die sich mindestens bis in die Renaixença zurückverfolgen lässt und die einen Kulminationspunkt mit dem Modernisme erreicht.

periode revolucionari.“ Allerdings lassen sich einige Unterschiede zwischen den Originalartikeln und den unter dem gleichen Titel erschienenen in den *Obra Completa* feststellen. So entsteht, wie Marina Gustà festgestellt hat, aus einem kritischem Artikel schnell ein prophetischer, wenn man einige Wörter umstellt. Sie kommt zu dem Schluss: „[P]odem, de cap manera, considerar els de l'*Obra Completa* els mateixos articles que els de *Revista de Catalunya*.“ Vgl. Marina Gustà: *Els orígens ideològics i literaris de Josep Pla*. Barcelona 1995, 249f. Eine kritische Ausgabe von Josep Plas Werk ist bisher weiter ein Desideratum.

¹ Diese Artikel sind in dem Band *Caps i puntes* [1983], *Obra Completa*, Band 43, 370-378, zusammengefasst.

² Josep Pla: “Confessions literaries.” In: *La Veu de Catalunya*, 16. Mai 1929.

Ziel der Forschungsreise

Zentrales Anliegen der Forschungsreise war, die in den 1920er Jahren in der Tageszeitung „La Publicitat“ erschienenen Artikel von Josep Pla zu untersuchen. In seinem späterem Werk, das in der *Obra Completa* zusammengefasst ist, hat Pla eine große Zahl an Veränderungen an den ursprünglichen Texten vorgenommen.¹ Dies trifft insbesondere auf das frühe Werk aus den 1920er Jahren zu, dessen Analyse einen der zwei Schwerpunkte meiner Arbeit bildet. In meinem Dissertationsprojekt analysiere ich die jeweils ursprüngliche Fassung von Plas Texten, deshalb werden auch nur die Originalartikel und Originalausgaben untersucht.² Nur diese gewährleisten eine verlässliche Analyse des Zusammenspiels von Text und Kontext im Kulturdiskurs Kataloniens in den 1920er Jahren. Die Annäherung an diesen Autor ist problematisch, hat er es doch immer verstanden, seine Person hinter Rätseln zu verhüllen. Die Person Josep Pla bewegt sich zwischen selbst geschaffenen literarischen Legenden und Anekdoten, Doppeldeutigkeiten und Metamorphosen, Ironie und Verantwortungslosigkeit. Xavier Pla hat Josep Pla daher zu Recht als einen *Autopseusten* bezeichnet, also als einen, der über sich selbst lügt.³ Schon in den ersten veröffentlichten Werken versucht Pla in den seinen Werken vorangestellten „Quatre paraules“ auf die Kritiken an seinen Schriften einzuwirken. Noch in der *Obra Completa* rekurriert Pla auf diese Kritiken, wenn er schreibt: „La utilització en la forma que sigui de la versió primitiva dels escrits no podrà ésser signada amb el meu nom ni donada per una obra meva.“⁴ Doch gerade

¹ *Cartes de lluny* erscheint, nach der Erstausgabe 1928, 1946 als bibliophile Ausgabe bei Edicions Aigua Blava, 1948 bei Editorial Joventut und 1954 bei Editorial Selecta und schließlich 1967, gemeinsam mit den zwei Titeln *Cartes de més lluny* und *Viatge a Rússia el 1925* in dem fünften Band der *Obra Completa* unter dem Titel *El Nord* bei Destino. Zu den unterschiedlichen Ausgaben, die zwischen der Erstausgabe von 1928 und der endgültigen von 1967 liegen, siehe Narcís Garolera: „Una escriptura itinerant.“ In: Xavier Pla (Hrsg.): *Josep Pla. La diabòlica mania d'escriure*. Barcelona 1997, 42-45; Lluís Bonada: *L'obra de Josep Pla*. Barcelona 1991, 193; Cristina Badosa: *Josep Pla, el difícil equilibri entre literatura i política 1927-1939*. Barcelona 1994, 35.

² Es handelt sich dabei um die Titel *Coses Vistes. 1920-1925*. Barcelona (Edicions Diana) 1925; *Llanterna màgica. Capítols de Novel·les – Viatges sense objecte – Retrats*. Barcelona (Edicions Diana) 1926; *Relacions*. Barcelona (Edicions Diana) 1927; *Cartes de lluny. Viatges – Fantasies – Ciutats* (= Col·lecció de Contes i Novel·les 1). Barcelona (La Nova Revista) 1928 und *Cartes meridionals*. Barcelona (Llibreria Catalonia) 1929.

³ Xavier Pla 1997, 49, siehe auch 38.

⁴ Josep Pla: *Aigua de mar* [1966]. *Obra Completa*, Band 2, 7. Zu Lebzeiten des Autors haben einige der Kritiker diesem Verdikt gehorcht und sich in ihren Untersuchungen ausschließlich auf diese Ausgaben bezogen: z.B. Josep Maria

die Untersuchung seines frühen Schaffens, in dem er die Auseinandersetzung mit zeitgenössischen kulturellen Bewegungen sucht, kann zum Verständnis des literarischen Werks von Josep Pla einen Beitrag leisten und einen neuen Blick eröffnen. Besonderen Ausdruck findet die Wechselwirkung von kulturellem Kontext und literarischem Werk in der Sammlung seiner Reisebeschreibungen Nord- und Mitteleuropas, die er in dem Band *Cartes de lluny* zusammenfasst und 1928 zum ersten Mal herausgibt. Die Untersuchung der unter dem Titel *Suite nòrdica* in der Tageszeitung „La Publicitat“ veröffentlichten Artikel, die in die *Cartes de lluny* Eingang gefunden haben, lässt diesen Schritt vom Journalisten und Auslandskorrespondenten zum Schriftsteller Josep Pla nachvollziehen.¹ Außerdem zeigt der Vergleich dieser Briefe aus dem Norden die ideologische Brisanz, die teilweise nur noch in abgeschwächter Form in den späteren *Cartes de lluny* zum Ausdruck kommt.

Dabei zeichnen sich die Eindrücke, die Pla festhält, dadurch aus, dass sie sich in ihrer Heterogenität in kein einheitliches Schema einfügen, das einer klaren Disjunktion von Norden vs. Süden zuzuordnen wäre.² Es zeigt sich vielmehr, dass der Briefschreiber die nördlichen Kulturen sich in je spezifischer Weise anzueignen versteht. Bei dieser Aneignung oszilliert der Schreiber gegenüber den nördlichen Kulturen zwischen Ablehnung (Deutschland), Hinwendung (Holland / Belgien / Dänemark / Norwegen) und Idealisierung (Schweden). Der Norden kann dabei bildhaft sein (Holland / Belgien), gefürchtet (Deutschland), romantisch (Dänemark), unbekannt (Norwegen) oder idealisiert (Schweden). Dem Schreiber gelingt es dabei aber, durch jeweils spezifische Wertungen eine alterisierende oder alienisierende³ Wirkung

Castellet: *Josep Pla o la raó narrativa*. Barcelona 1978, 19; Josep Maria Casasús: *Lliçons del periodisme en Josep Pla*. Barcelona 1986, 23.

¹ Eine Gegenüberstellung der Artikel der *Suite nòrdica* und der Kapitel der *Cartes de lluny* von 1928 findet sich im Anhang (S. 60-62).

² Zum Begriff der (Nicht-)Disjunktion siehe Julia Kristeva: *Le texte du roman. Approche sémiologique d'une structure discursive transformationnelle*. Paris 1970, bes. 34. Im Anschluss daran führt Irlemar Chiampi – ausgehend von Tzvetan Todorov: *Introduction à la littérature fantastique*. Paris 1970 – die Möglichkeiten der Nicht-Disjunktion weiter aus. Siehe Irlemar Chiampi: *O Realismo Maravilhoso. Forma e Ideologia no Romance Hispano-Americano*. São Paulo 1980, 143.

³ Siehe zu den Begriffen Alterität und Alienität Horst Turk: „Alienität und Alterität als Schlüsselbegriffe einer Kultursemantik.“ In: *Jahrbuch für internationale Germanistik*, 22 (1990), 8-31 sowie Willi Huntemann und Lutz Röhling: „Einleitung: Fremdheit als Problem und Programm.“ In: dies. (Hrsg.): *Fremdheit als Problem und Programm. Die literarische Übersetzung zwischen Tradition und Moderne*. Göttingen 1997 (= Göttinger Beiträge zur Internationalen Übersetzungsforschung 14), 1-25.

zu entfalten, so dass die nördliche Welt sich insgesamt als *Bricolage*¹ entpuppt, die sich aus unterschiedlichsten Bildern zusammensetzt. Vermittels der Verhandlung von sozialem, ökonomischem und kulturellem Kapital, das in symbolisches Kapital umgewandelt wird, kann eine jeweils spezifische Ein- und Abgrenzung zu den Ländern des Nordens vorgenommen werden. Die Länder werden zwar bereits im ersten Kapitel als fremd eingestuft, hinter den poetischen Bildern, die scheinbar oberflächlich ein bekanntes Nordrepertoire zitieren, erscheinen aber Deutungsmuster, die neben der jeweils unterschiedlichen Aneignung über die kulturellen Errungenschaften die sozialpolitischen Implikationen für Katalonien mit einbeziehen. Der Norden erfährt dabei eine Konturierung, deren jeweils poetisches Bild von dem politischen Bild „infiziert“ und durchdrungen wird. Dadurch wird der Text des Flaneurs zu einem eminent ideologisch aufgeladenen *parcours* für katalanische Probleme, deren Orientierungspunkte sich in den nördlichen Landschaften in vielen Facetten Geltung verschaffen. So kann dieser unterhaltsame Text über die fernen Länder, den der Titel des Buches ankündigt, auch als Ausdruck eines katalanischen Selbstverständnisses gelesen werden, das sich aufgrund seiner Marginalisierung und Unterdrückung selbst im fernen Norden nicht auf literarische Ästhetik beschränken kann, sondern zugleich auch immer diebrisanten Aspekte des ‚Eigenen‘ mitreflektiert. So wäre die in den „Quatre paraules“ der *Cartes de lluny* angekündigte literarische Aneignung des Nordens durchaus gelungen – die vielen Verweise auf Bilder, Vorstellungen und Topoi des Nordens lassen eine unterhaltsame Lektüre des Buches zu. Aufgrund seiner Entstehungsgeschichte, in der dieses Buch von einem Auslandskorrespondenten geschrieben wird, der auch vor dem tagespolitischen Geschehen nicht die Augen verschließen kann, bleibt aber auch diese „literarisierende“ Form der Briefe aus dem Norden einer politischen Stoßrichtung verpflichtet. Damit geraten die Bilder des Nordens zu einem Versuch der Vergewisserung katalanischer Identität gegenüber kastilischer Vereinnahmung in der Zeit der Diktatur Primo de Riveras.

Anhang: Suite nòrdica zu *Cartes de lluny*

<i>La Publicitat</i>	Datum	<i>Cartes de lluny</i> (1928)
Z. T. Suite nòrdica. A l'ombra de Santa Gúdula.	08-VII-1926	(0) Quatre Paraules
Maig.	15-V-1927 (?)	(1) Del Rosselló
Lió de la tristesia.	02-II-1926 (?)	(2) De Lió
Kein Artikel.		(3) De Montmatre
s.u.		(4) De Brusselles
Suite nòrdica. A través de Flandes.	27-VI-1926	(5) De Flandes
Suite nòrdica. Bruges, la morta.	29-VI-1926	(6) De Bruges

¹ Zum Begriff der „Bricolage“ siehe Claude Lévi-Strauss: *La pensée sauvage*. Paris 1962, bes. 27.

Suite nòrdica. Ostend.	30-VI-1926	—
Bèlgica. On van els flamingants?	02-VII-1926	—
Bèlgica. El belga.	04-VII-1926	—
Bèlgica. La situació política.	07-VII-1926	—
Suite nòrdica. A l'ombra de Santa Gúdula.	08-VII-1926	Kap. 4
Bèlgica. El "Congolard".	09-VII-1926	—
Suite nòrdica. Grandesa d'Anvers.	13-VII-1926	(7) D'Anvers
Suite nòrdica. Blanc, negre i grisalla d'Holanda.	14-VII-1926	(8) D'una entrada a Holanda
Suite nòrdica. Rotterdam.	17-VII-1926	(9) De Rotterdam
Suite nòrdica. La Haia.	18-VII-1926	(10) De La Haia
Holanda. Apologia per l'anti-Don Quixot.	22-VII-1926	—
Holanda. La lluita contra l'aigua.	23-VII-1926	—
Holanda. Vida social i aigua.	25-VI-1926	—
Suite nòrdica. Croquis holandesos.	27-VII-1926	(11) De la terra i del cel de Holanda
Suite nòrdica. Amsterdam.	29-VII-1926	—
Holanda. Pel carrer.	30-VII-1926	—
Suite nòrdica. Groninga.	01-VIII-1926	(12) De Groninga
De París a Colònia.	07-III-1923 (!)	(13) Del rin baix
Una gran fàbrica.	18-XI-1924 (!)	(14) D'una fàbrica d'Aspirina
Kein Artikel.		(15) De Berlín
Una mala nit.	09-XII-1925 (!)	(16) D'una mala nit a Berlín
s.u.		(17) De Bremen
s.u.		(18) D'Hamburg
Suite nòrdica. Jutlàndia.	03-VIII-1926	(19) De Jutlàndia
Dinamarca. Sota el paraigua de Jutlàndia.	05-VIII-1926	(20) D'una entrada a Dinamarca
Dinamarca. El preu d'un sacrifici.	06-VIII-1926	—
Suite nòrdica. Copenhaguen.	08-VIII-1926	(21) De Copenhagen
Dinamarca. El desarmament absolut.	10-VIII-1926	—
Dinamarca. La situació del país.	12-VIII-1926	—
Suite nòrdica. Diumentge.	15-VIII-1926	(22) D'un diumenge a Dinamarca
Suite nòrdica. Croquis danesos.	17-VIII-1926	(23) Del Sund
Suite nòrdica. El país de Hamlet.	19-VIII-1926	(24) Del país de Hämlet
Suite nòrdica. Meridià amunt.	20-VIII-1926	(25) D'una nit a la bàltica
Suite nòrdica. Noruega.	21-VIII-1926	(26) De Noruega
Suite nòrdica. Croquis noruecs.	22-VIII-1926	(27) De CristianiaFjord
Suite nòrdica. Oslo.	24-VIII-1926	(28) D'Oslo
Noruega. Comentaris interessants.	25-VIII-1926	—
Suite nòrdica. D'Oslo a Bergen.	26-VIII-1926	(29) D'Oslo a Bergen
Suite nòrdica. Bergen.	27-VIII-1926	(30) De Bergen
Suite nòrdica. Pels fjords.	31-VIII-1926	(31) Dels fjords
Noruega. Sobre els noruecs.	02-IX-1926 (5)	(32) Dels noruecs
Suite nòrdica. Mar de Trondhjem.	05-IX-1926	—
Suite nòrdica. Trondhjem.	7-IX-1926	(33) De Trondhjem
Suite nòrdica. El bosc escandinau.	16-IX-1926	(34) Del bosc escandinau
Suite nòrdica. Upsal.	25-IX-1926	Kap. 38
Suècia. Superioritats del nord.	26-IX-1926	—
Suite nòrdica. Estocolm.	30-IX-1926	(35) D'Estocolm
Suècia. La vida política.	01-X-1926	—
Suite nòrdica. Voltants d'Estocolm.	03-X-1926	(36) Dels voltants d'Estocolm

Suite nòrdica. Sobre els escandinaus.	05-X-1926	Kap. 39
Suècia. Almquist, el romàntic.	06-X-1926	—
Suite nòrdica. La fantasia.	07-X-1926	(37) De la fantasia a Suècia
s.o.		(38) D'Upsal
s.o.		(39) Dels escandinaus
Suite nòrdica. Meridià avall.	10-X-1926	(40) Del retorn
Alemanya. Decadencia de la magia monàrquica.	12-X-1926	—
Alemanya. Pro o contra la monarquia.	13-X-1926	—
Alemanya. Diumenge.	15-X-1926	—
Alemanya. Realitats i apariencies republicanes.	16-X-1926	—
Alemanya. L'aproximació Franco-Alemanya.	17-X-1926	—
Alemanya. Charlottenburg.	22-X-1926	—
Alemanya. La malaltia de moda: El psico-analisi.	23-X-1926	—
Alemanya. L'encís de Bremen.	24-X-1926	Kap. 17
Alemanya. La situació de Wagner.	26-X-1926	—
Suite nòrdica. Hamburg.	27-X-1926	Kap. 18

Edmund Voges (Kiel, <voges@imaginatio.uni-kiel.de>)

Arbeitstagung der internationalen katalanistischen Fachverbände (Barcelona, 17.5.2002)

Am Freitag, 17. Mai 2002, fand auf Einladung des *Institut d'Estudis Catalans* (IEC) in Barcelona ein Arbeitstreffen von Vertretern aller internationalen Fachverbände der wissenschaftlichen Katalanistik statt. Die *Associació Internacional de Llengua i Literatura* (AILLC) war durch ihren Präsidenten Albert G. Hauf (València) und durch Lídia Pons (Barcelona) vertreten, für die *Associazione Italiana di Studi Catalani* (AISC) kamen Anna M. Compagna und Valentina Ripa (beide Neapel), die *Association Française des Catalanistes* (AFC) wurde von ihrem Präsidenten Eliseu Trenc (Reims) vertreten, für die *Anglo-Catalan Society* (ACS) war ihr Repräsentant in den Katalanischen Ländern Daniel P. Grau (València) erschienen; die *North American Catalan Society* (NACS) entsandte ihren Präsidenten Philip Rasico (Nashville), die *Societat Catalana de Llengua i Literatura* Joan Anton Rabella, und den DKV schließlich vertrat der Autor dieser Zeilen.¹

Ein eintägiges Arbeitstreffen, zu dem Vertreter aus mehreren europäischen Ländern und aus Übersee nach Barcelona anreisen, lohnt so etwas überhaupt? Die Antwort ist ein klares Ja. Die Arbeitstagung war sehr intensiv und

¹ Eine Übersicht über die Vereinigungen der wissenschaftlichen Katalanistik weltweit ist in den *Mitteilungen* Nr. 36 (März 1999), S. 29-38, publiziert worden.

informativ, und dass die *ad hoc* vereinbarte „Tagesordnung“ nur zu einem Teil abgehandelt werden konnte, belegt schon, wie nötig solch ein Treffen war. Es wurde eröffnet durch Grußworte des (demnächst scheidenden) Präsidenten des IEC, Manuel Castellet, und des Leiters des neu eingerichteten Dienstes für Öffentlichkeitsarbeit (*Servei de Relacions Exteriors de l'IEC* [SEREIEC]), Joan Martí. Nach der vormittäglichen Arbeitssitzung fand ein Treffen mit den Mitgliedern der Philologischen Sektion statt, die am gleichen Tag im IEC tagte. Die Nachmittags-Sitzung wurde bis in den Abend ausgedehnt und schloss mit der Ausarbeitung eines Presse-Communiqués.

Folgende drei Hauptpunkte nahmen sich die Vertreter der Verbände nach spontaner Übereinkunft zur Behandlung vor: 1. eine Vorstellung der Einzelverbände, ihres Profils und ihrer Aktivitäten; 2. eine Diskussion über die Stellung der Katalanistik in der Hochschullandschaft der durch die Verbände abgedeckten Länder; und 3. eine Besprechung der Situation und der Probleme der Katalanisch-Lektorate in diesen Ländern. Punkt 1 wurde ausgiebig behandelt, die Punkte 2 und 3 konnten nur noch summarisch besprochen werden und mussten teilweise auf ein späteres Treffen vertagt werden.

Anlässlich dieser Arbeitstagung zeigte sich wieder, wie notwendig trotz neuer Medien und direkter Drähte allenthalben die persönliche Aussprache und Information ist. So kam zu Tage, dass zwar jeder Fachverband irgendwie anders aufgebaut ist und je spezifische Sorgen hat, dass es jedoch auch viele Parallelitäten gibt, und zwar nicht nur in der Höhe des Jahresbeitrags (der bei allen Verbänden bei ca. 25 € oder etwas darüber liegt), sondern auch bei der Mitgliederstruktur und den praktischen Problemen (geringe Teilnahme der Mitglieder an den Verbandsaktivitäten, suboptimale Zahlungsmoral bei den Mitgliedsbeiträgen...).

Wie bei solchen Aussprachen üblich (und verständlich), nahm die Diskussion negativer Aspekte mehr Raum ein als die Besprechung positiver Punkte. Eine zentrale Einsicht, die die Vertreter gewannen, war, dass Wunsch und Wirklichkeit der internationalen Katalanistik weit auseinander klaffen und dass die von den regionalen Regierungen in Barcelona und Palma de Mallorca eingenommene Perspektive den Realitäten der Länder, in denen sie die katalanische Sprache und Kultur zu fördern trachten, häufig unzureichend Rechnung trägt. Weil nicht der Rat und die Unterstützung lokaler Spezialisten gesucht wird – und gerade diese lassen sich über die internationalen Verbände der wissenschaftlichen Katalanistik ja leicht kontaktieren –, verpufft manche gut gemeinte und läbliche (und häufig auch kostspielige) Maßnahme, ohne Wirkung zu hinterlassen. Bei den Lektoraten, die vor allem von der Regierung Kataloniens finanziert werden, stellten die Vertreter fest, dass z.B. im Falle Großbritanniens und der USA die Auswahl der Hochschulen, die mit Lektoren bedacht werden, eher nach dem Kriterium der weltweiten Bekanntheit der Hochschule vergeben werden, als dass die Verankerung des Katalanischen in der sonstigen Lehre und das Vorhandensein einer katalanisch sensibilisierten Hispanistik mit entsprechend interessierten Hochschullehrern in Rechnung

gestellt würde. Überhaupt warf man die Frage auf, inwieweit den Fachverbänden ein Mitspracherecht bei der Vergabe von Lektoraten eingeräumt werden sollte, da es unbestreitbar ist, dass ein Lektorat allein noch keine Katalanistik ausmacht und dass das Lehrangebot der Lektorinnen und Lektoren nur dort effizient genutzt wird, wo auch flankierende Aktivitäten in wissenschaftlichen Veranstaltungen, getragen von katalanistisch versierten Professorinnen und Professoren, stattfinden. (Auch in Deutschland gibt es bekanntlich Katalanischlektorate an Hochschulen, an denen sonst keinerlei katalanistische Forschung und Lehre stattfindet, während andererseits Hochschulen mit katalanistisch interessierten Dozenten kein Lektorat bekommen. Hier muss es erlaubt sein, darüber nachzudenken, ob nicht die Lektorate mit den entsprechend qualifizierten Dozenten „wandern“ sollten.)

Interessant war auch, im Rahmen der – wie erwähnt, aus Zeitmangel kurzen – Diskussion um die Stellung der Katalanistik im Hochschulwesen zu sehen, wie unterschiedlich katalanische Lehrveranstaltungen und Qualifikationsarbeiten in den einzelnen Ländern nachgefragt und bewertet werden. Während in Deutschland vielerorts ein chronischer Studierendenmangel in den Katalanischkursen zu beklagen ist, können sich die französischen Hochschulkatalanisten über mangelnden Zulauf nicht beklagen, da dort das Katalanische – gleichberechtigt neben Portugiesisch und Rumänisch – in vielen Studienplänen im Rahmen der Wahlpflichtkurse belegt werden kann. Die italienischen Vertreterinnen gaben zu bedenken, dass man in Italien kaum einem Kandidaten guten Gewissens zu einer dezidiert katalanistisch ausgerichteten Abschluss- oder Promotionsarbeit raten kann, da die daraus resultierenden Berufschancen schlecht sind; in Großbritannien hat man damit gar keine Probleme, denn dort studiert man, so der Vertreter der ACS, das, was einem Spaß macht, ohne dass der Studienschwerpunkt oder das Thema der Abschlussarbeit von entscheidender Bedeutung für die Berufswahl (und die Berufschancen) wären: auch wer über Ramon Llull oder Mercè Rodoreda promoviert hat, kann danach in einer Anwaltskanzlei oder im Management eines Unternehmens ohne große Probleme Anstellung finden.

Alle an dieser ersten Arbeitstagung Beteiligten waren sich einig, dass ein intensiverer Austausch zwischen den Verbänden not tut. Allerdings gab es auch schon Positives zu vermelden, was den Kontakt zwischen den Vereinigungen angeht: so veranstalten die AFC, die ACS und der DKV im laufenden Jahr erstmals eine gemeinsame Tagung,¹ und im Jahr 2004 werden die NACS und die ACS zusammen ein Kolloquium auf Menorca austragen. Die Barceloniner Runde vom 17.5. ging in der festen Überzeugung auseinander, dass solche Treffen zukünftig regelmäßiger, z.B. einmal jährlich, abgehalten werden sollten.

Im Folgenden drucken wir die Pressemitteilung ab, die aus der Arbeitstagung hervorging.

Claus D. Pusch

¹ Siehe S. 4-37 für das ausführliche Programm dieser Gemeinschaftstagung.

Annex: Reunió d'Associacions de Catalanística; IEC, 17 de maig de 2002 – Conclusions

Els representants de les associacions internacionals de catalanística (Anglo-Catalan Society, Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, Association Française des Catalanistes, Associazione Italiana di Studi Catalani, Deutscher Katalanisten-Verband, North American Catalan Society i Societat Catalana de Llengua i Literatura), reunits a Barcelona, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, el dia 17 de maig de 2002, després d'analitzar la situació actual dels estudis de catalanística fora dels Països Catalans, exposen que:

- Consideren molt fructífera aquesta reunió, en la qual s'ha vist la necessitat d'establir un contacte regular i la conveniència d'una major coordinació de les activitats entre les associacions que representen. En aquest sentit, es feliciten per la creació de l'Institut Ramon Llull i esperen que representi una organització positiva de les ajudes institucionals i també que tingui en compte l'experiència de cada associació en l'àmbit específic corresponent.
- S'adhereixen al "Manifest sobre la presència de la llengua catalana a la Unió Europea" que el Ple de l'Institut d'Estudis Catalans ha adreçat a aquest organisme internacional demanant que inclogui el català entre les llengües de treball.
- Manifesten el rebuig a l'exclusió expressa, per part del govern de la Generalitat Valenciana, de la llicenciatura en Filologia Catalana com a titulació vàlida per al reconeixement automàtic del requisit lingüístic per a accedir a la funció pública docent valenciana. Així mateix donen suport a les universitats valencianes en la reivindicació legal del prestigi de la titulació i dels drets de centenars de llicenciats i doctors universitaris.
- Finalment, agraeixen a la presidència de l'Institut d'Estudis Catalans i a la direcció del Servei de Relacions Exteriors de la mateixa entitat la iniciativa de convocar aquesta reunió.

Katalanisch im Lehramtsstudium – wo gibt's denn sowas?

Um es kurz zu machen: In Baden-Württemberg! In der Tat können Studierende, die an den Hochschulen im Südwesten im Studiengang „Lehramt an Gymnasien“, landläufig besser bekannt als „Staatsexamen“, eingeschrieben sind, ein solches Staatsexamen in Katalanisch ablegen. Zwar mit einigen Vorbehalten und Einschränkungen, aber im Prinzip ist es möglich, sich an den baden-württembergischen Universitäten zum Katalanischlehrer ausbilden zu lassen. Und nicht nur das!

Der Verfasser dieser Zeilen stieß auf diese – zunächst sensationell neu anmutende – Nachricht bei der Lektüre der *Mitteilungen des Deutschen Lusitanistenverbandes* Nr. 15 (April 2002), wo sich auf den S. 37ff. ein Beitrag

unseres Mitglieds Jens Lüdtke (Heidelberg), überschrieben mit „Staatsexamen für Portugiesisch in Baden-Württemberg“, findet. Darin weist Lüdtke auf die seit Frühjahr 2001 geltende neue Staatsexamens-Prüfungsordnung für das Lehramt an Gymnasien hin, in deren Anlage E steht, dass in einer Erweiterungsprüfung unter Beifachbedingungen „andere lebende Fremdsprachen“ gewählt werden können, als sonst als Prüfungsfächer zugelassen sind.¹ Eine Nachfrage bei der Verwaltung der Freiburger Universität bestätigte die Informationen und ergänzte sie: die Option „andere lebende Fremdsprachen“ im Erweiterungsfach unter Beifachbedingungen zu wählen, gab / gibt es auch schon in der „alten“ Staatsexamens-Prüfungsordnung (die für bestimmte Studenten noch längstens bis 2007 Anwendung findet), und Studierende, die sich für Katalanisch (oder Portugiesisch oder Rumänisch...) als Lehramts-Beifach einschreiben wollen, werden auch ohne Wenn und Aber zugelassen – nur wusste das bisher offensichtlich kaum jemand!

Damit sind wir natürlich auch schon bei den Einschränkungen, die für die „neue Freiheit“ bei der Sprachenwahl gelten: zum einen ist ein solches Studium nur unter Beifachbedingungen möglich, ein eigentlich verständlicher Schritt. So gelten denn für die Zulassung zur Prüfung auch ähnliche Leistungsvoraussetzungen wie für andere Beifachoptionen: der / die Studierende muss 5 sprachpraktische Übungen, 2 Proseminare (davon mindestens eines in Literaturwissenschaft) und 1 Hauptseminar nachweisen. Die Klausel, dass mindestens ein literaturwissenschaftliches Seminar gewählt werden muss, kommt nicht von ungefähr: die Prüfung in einem eventuellen Beifach Katalanisch würde sich aus einem schriftlichen und einem mündlichen Teil zusammensetzen, wobei der schriftliche Teil aus zwei Klausuren, einer Übersetzung vom Deutschen ins Katalanische und einer auf Katalanisch zu verfassenden wissenschaftlichen Klausur besteht; und für diese wissenschaftliche Klausur lässt die Anlage E ausdrücklich (und unverständlichlicherweise) nur literaturwissenschaftliche Aufgaben zu. „Sprachwissenschaft“, so schreibt J. Lüdtke, „kann nur Gegenstand der mündlichen Prüfung sein“ (S. 38).

Abgesehen von dieser nicht nachvollziehbaren Diskriminierung der Linguistik hat die Option „Katalanisch (oder Portugiesisch, Rumänisch...)“ im Staatsexamen“ natürlich noch andere Haken: während die geforderten Seminarscheine eigentlich problemlos in hispanistischen oder gesamt-romanistischen Lehrveranstaltungen zu erwerben sein müssten, kann man die 5 sprachpraktischen Übungen eigentlich nur dort zusammen bekommen, wo ein Katalanischlektorat besteht und die Sprache permanent sprachpraktisch unterrichtet wird. Da die Sprachkurse, die für viele Lektorate den zentralen und oft einzigen Veranstaltungstypus darstellen, in der Regel nicht als sprachpraktische Übungen anerkannt werden, kann es mit diesen 5 Scheinen schon „eng“ werden. Ein anderes Problem ist die in der neuen baden-württembergischen

¹ Der vollständige Wortlaut dieses Verordnungstextes ist im erwähnten Artikel abgedruckt.

Staatsexamens-Prüfungsordnung festgehaltene Bestimmung, dass schriftliche und mündliche Prüfungsleistungen ausschließlich in der Fremdsprache zu erbringen sind. Das ist bei einem Beifach, das man eher kurz und in nur wenigen Veranstaltungen studiert, eine gehörige Herausforderung – ganz abgesehen davon, dass auch Dozenten zur Verfügung stehen müssen, die ein Prüfungs- gespräch in der Beifachsprache Katalanisch (oder Portugiesisch oder Rumänisch...) führen können.

Natürlich gilt es, realistisch zu bleiben: Für staatlich examinierte Katalanischlehrer wird es an baden-württembergischen (und *a fortiori* deutschen) Gymnasien trotz Anlage E keinen Bedarf geben, ebensowenig für Rumänischlehrer. Eine Ausnahme könnte hier Portugiesisch bilden, doch ist dem Autor dieses Berichts bisher kein Fall eines Portugiesischlehrers im südwestdeutschen Schuldienst bekannt geworden. Das soll aber keinesfalls die Freude über die (für viele wohl) unerwartete und neue Chance, ein Katalanischexamen im Lehramtsstudiengang zu machen, trüben: denn durch die unscheinbare Anlage E ist es immerhin möglich, jenen Lehramtsstudierenden, die z.B. über die Verpflichtung zum Erlernen einer zweiten romanischen Sprache zum Katalanischen (oder Portugiesischen oder Rumänischen...) finden, sich für die Sprache begeistern und ihr viel mehr Studienzeit widmen, als sie prüfungstechnisch für besagte zweite romanische Sprache bräuchten, die Perspektive zu bieten, einen „echten“, offiziellen Hochschulabschluss in dieser Sprache zu erwerben, der ihnen in Deutschland vielleicht wenig bringt, in den Katalanischen Ländern (resp. Portugal, Brasilien etc....) dann aber doch von Nutzen sein kann. Das war bisher nur im Studiengang Magister möglich (und auch dort nicht für alle ‚kleineren‘ romanischen Sprachen gleichermaßen, für das Katalanische eigentlich gar nicht).

Es sei also allen in der universitären Lehre des Katalanischen (Portugiesischen, Rumänischen...) Tätigen, soweit sie in Baden-Württemberg wirken, ans Herz gelegt, ihre Studierenden auf die Prüfungsmöglichkeit, die ihnen die Anlage E der Staatsexamensprüfungsordnung eröffnet, hinzuweisen.

Claus D. Pusch

Deutschsprachige Romanistik – *lost in Cyberspace?*

Als der Deutsche Katalanistenverband Ende 1997 mit seiner ersten Webseite im Internet auftrat, gehörte er damit zu den Pionieren in der deutschsprachigen philologischen Verbandslandschaft. Unser Auftritt im Weltweiten Netz, der seit 1999 unter der eigenen Domäne <www.katalanistik.de> erreichbar ist, wurde seither immer wieder aktualisiert und gelegentlich erweitert, blieb aber in Gestaltung und Konzept relativ unverändert und ist dadurch heute vielleicht etwas wenig „multimedial“ und allzu animationsarm, verglichen mit dem aktuellen Trend in der *Online*-Gestaltung.

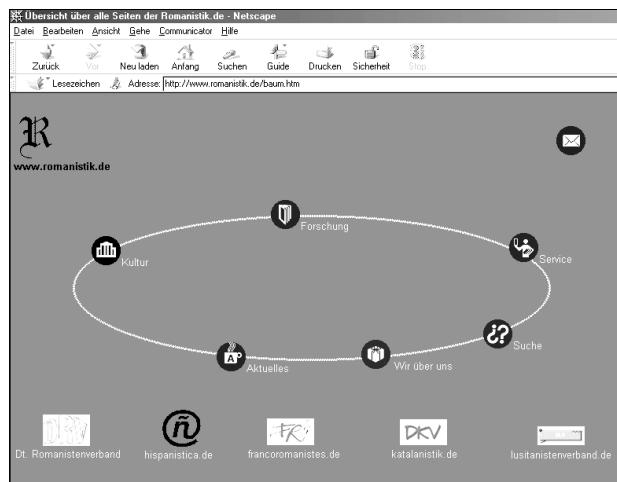

Abb. links: Schon fast ein Klassiker – die ästhetisch gelungene, doch etwas wenig intuitive Homepage von <romanistik.de>

Kurz danach erschien mit <www.romanistik.de> eine an der Universität Potsdam beheimatete, von Andreas Gelz und Albrecht Buschmann gepflegte und vom Deutschen Romanistenverband finanziell unterstützte Webseite, die als zentrale Plattform der deutschsprachigen Romanistik gedacht war. <www.romanistik.de> ist mittlerweile schon ein ‚Klassiker‘, und insbesondere die elektronische *Newsletter*, die aus Potsdam in unregelmäßigen Abständen per E-mail an die deutschen Romanistinnen und Romanisten versandt wird, hat sich als effizientes und fast schon unverzichtbares Informations- und Diffusionsmedium etabliert.

Heute, im Jahr 2002, stehen <www.romanistik.de> und <www.katalanistik.de> nicht mehr allein auf weiter Flur, was die virtuelle Präsenz der deutschsprachigen Romanistik angeht. Im Gegenteil: die Zahl der Websites und Domänen hat in letzter Zeit kräftig zugelegt.

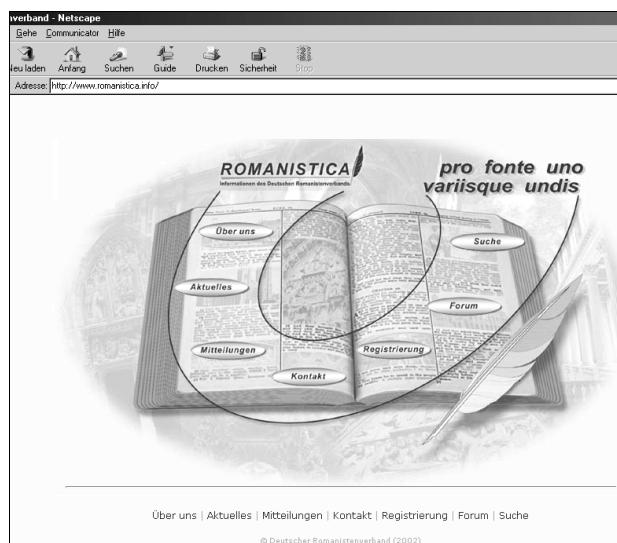

Abb. links:
 <romanistica.info>
 ist die ‚eigene‘
 Homepage des
 Romanisten-
 verbands

Der Deutsche Romanistenverband, seit Oktober 2001 unter der Präsidentschaft von Harald Thun (Kiel), hatte auf seiner letzten Mitgliederversammlung in München beschlossen, inskünftig auf die Publikation eines gedruckten Mitteilungsheftes zu verzichten und statt dessen ein elektronisches Bulletin unter spezifischer, von <www.romanistik.de> getrennter Adresse zu veröffentlichen. Seit einiger Zeit nun ist diese ‚eigene‘ Website des Romanistenverbands unter <www.romanistica.info> erreichbar. An den gefällig gestalteten Seiten ist unser Vizepräsident Ulrich Hoinkes, der seit einiger Zeit auch als Beauftragter für Öffentlichkeitsarbeit des DRV fungiert, maßgeblich beteiligt. Unter <www.romanistica.info> finden sich auch Informationen und Sitzungsprotokolle der ‚Arbeitsgemeinschaft romanistischer Fachverbände‘ (AGRom), einer eher informell organisierten Dachvereinigung, an der alle Verbände (außer dem Lusitanistenverband) beteiligt sind.

Auch der Romanistische Dachverband (RDV), dem z.Z. die iberoromanistischen Fachverbände und der Balkanromanistenverband angehören und der unter der Präsidentschaft von Jens Lüdtke (Heidelberg) steht, präsentiert sich seit letztem Jahr auf einer eigenen Webseite, die unter <www.romanistik.com> zu finden ist und von der aus eine Reihe weiterer romanistischer Domänen wie <www.franzistik.de>, <www.brasilianistik.de> etc. zugänglich sind. Die Webseite bietet vielfältige Informationen zu den einzelnen romanistischen Philologien und Sprungmarken zu den diversen Verbands-Websites.

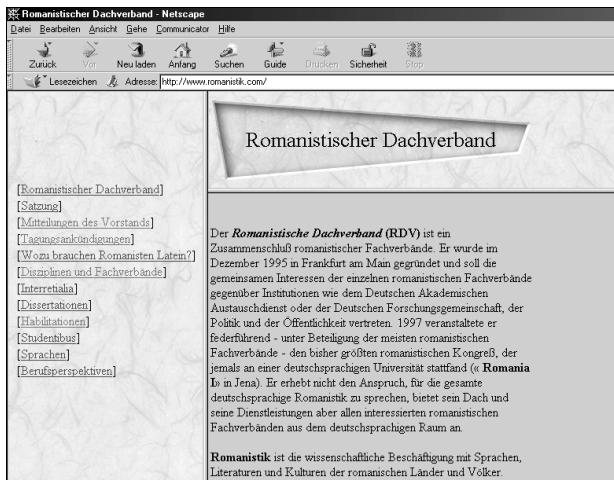

Abb. links:
Weniger graphikgeschmückt zeigt sich <romanistik.com>, die Webseite des Romanistischen Dachverbandes

Was soll man zu dieser geradezu inflationären Zunahme an Webpräsenzen der deutschsprachigen Romanistik sagen? Zweifelsohne steht es jedem Fachverband zu, sich auf einer eigenen Seite zu präsentieren und dort ein eigenes *Corporate Image* aufzubauen, was auf einer zentralen Plattform, wie sie <www.romanistik.de> ursprünglich darstellen sollte, so kaum möglich gewesen wäre. Andererseits muss man auch zugeben, dass einzelne Webauftritte den Anschein von ‚ultimativen Gegenveranstaltungen‘ zu anderen Webseiten erwecken. Natürlich kann man den zahlreichen hochschulromanistischen Seiten immer etwas Gutes abgewinnen, nach der Devise „Viel hilft viel“: ja mehr Präsenz im WWW, um so größer die Chance, dass informationssuchende Surfer an ein Ziel gelangen.

Wie dem auch sei: im Folgenden haben wir eine Reihe von Romanistik- und Verbands-Webadressen zusammengestellt, die die Orientierung im romanistischen *Cyberspace* vielleicht erleichtern.

- Romanistik allgemein: <www.romanistik.de>
- Romanistischer Dachverband (RDV): <www.romanistik.com>
- Deutscher Romanistenverband (DRV) und Arbeitsgemeinschaft romanistischer Fachverbände (AGRom): <www.romanistica.info>
- Deutscher Hispanistenverband (DHV): <www.hispanistica.de>
- Frankromanistenverband (FRV): <www.francoromanistes.de>
- Deutscher Lusitanistenverband (DLV): <www.lusitanistenverband.de>
- Deutscher Italianistenverband (DIV): <www.italianistica.net>
- Balkanromanistenverband (BRV): <www.balkanromanistik.de>
- Deutscher Katalanistenverband (DKV): <www.katalanistik.de>

Claus D. Pusch

28. Deutscher Romanistentag in Kiel, 28.9. – 3.10.2003: Kontinuität, Konkurrenz und Kompetenz – Was will die deutsche Romanistik?

Der XXVIII. Deutsche Romanistentag findet vom 28.9.-3.10.2003 statt. Er wird vom Romanischen Seminar der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel ausgerichtet und möchte auch der skandinavischen Romanistik die Gelegenheit geben sich vorzustellen. Der Romanistentag in München hat die Einheit der vernünftigen Romanistik in der Vielheit ihrer Stimmen betont und vom Deutschen Romanistenverband programmaticch gefordert, daß an jedem Romanischen Seminar wenigstens „3+X“ Sprachen und Literaturen vertreten sein sollten. In Kiel nun soll dazu angeregt werden, eine realistische Bilanz zu ziehen und über die Zukunft nachzudenken. Die Kontinuität ist nicht mehr selbstverständlich. Die Konkurrenz im Inneren und von außen kann nicht geleugnet werden. Die Kompetenz muß neu bestimmt werden.

Es scheint uns an der Zeit, durch Plenarvorträge und möglichst auch durch Sektionen brennende Probleme wie die folgenden zur Sprache zu bringen: die romanischen Sprachen als Alternativmodell in der Globalisierung und im Prozeß der europäischen Einigung (einschließlich der widersprüchlichen Versuche zur Reduktion der sprachlichen Vielfalt innerhalb einiger romanischer Länder), die Konkurrenz mit dem Englischen, aber auch mit dem Deutschen, im Bereich der Wissenschaftssprache, die Gefahr des Abbaus der romanischen Vielfalt in der Ausbildung des akademischen Nachwuchses und die Bedrohung durch eine sich anschließende kulturelle Verarmung der Romanischen Seminare, die nur noch wenige Sprachen – von den sog. „kleineren“ wahrscheinlich gar keine – übrig läßt. Unverkennbar nimmt auch die interne Konkurrenz zwischen den einzelnen romanischen Sprachen in Deutschland zu. Die Romanistik hat bemerkenswert schnell auf die Nachfrage nach dem Spanischen reagiert. Dennoch erfüllt es nicht wenige mit Sorge, daß andere romanische Sprachen, darunter auch „größere“, an Boden verlieren.

Besonders in der Literatur- und Kulturwissenschaft sieht sich der wissenschaftliche Nachwuchs vor die schwierige Frage gestellt, ob ein umfassendes Wissen über den jeweiligen Kulturrbaum oder eine frühzeitige Spezialisierung die Berufschancen im In- und Ausland stärken. Die Juniorprofessur macht die breite romanistische Qualifikation unzweifelhaft schwieriger, vielleicht sogar unmöglich. Eine offene Diskussion über die Anforderungen, die die Romanistik an ihren eigenen Nachwuchs stellt, ist nötig. Daß dabei unterschiedliche Ansichten seitens der Sprach- und Literaturwissenschaft zur Sprache kommen dürften, entspricht dem Ziel des Romanistentages, nämlich ein Forum zu sein, auf dem die konkurrierenden Forschungsrichtungen zum offenen Disput zusammengeführt werden.

Unter dem Aspekt der Kontinuität sollten nicht zuletzt grundlegende Fragen diskutiert werden, die uns alle angehen: Welche Auswirkungen haben

die neuen Medien auf die Datenvielfalt, auf die Dauerhaftigkeit der Dokumentation, auf die Editionstechniken, die Pflege der Fachbibliotheken, die Zukunft der wissenschaftlichen Verlage und auf die Autorenrechte? Wir möchten ausdrücklich auch zur Bildung von Sektionen einladen, die diese Fragen vor dem Hintergrund der eigenen Projekte und Erfahrungen angehen, und werden uns bemühen, die Diskussion durch Beiträge nichtphilologischer Fachleute zu ergänzen.

Schließlich scheint es sinnvoll, Referate von Vertretern der großen Wissenschaftsorganisationen (z. B. der DFG) über die wichtigsten Veränderungen im Förderungswesen vorzusehen.

Information: Prof. Dr. Harald Thun, Vorsitzender des DRV, Romanisches Seminar der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Leibnizstraße 10, D-24098 Kiel, Fax 04 31 / 8 80 24 77, E-mail <thun-office@romanistik.uni-kiel.de>

Harald Thun (Kiel), Ulrich Hoinkes (Kiel)

Institut Ramon Llull – das neue katalanisch-balearische Kulturinstitut und viele offenen Fragen...

Die Nachricht kursiert schon länger in katalanistischen Kreisen: die Regierungen Kataloniens und der Balearischen Inseln rufen ein internationales Kulturinstitut, angemessen-ehrwürdig *Institut Ramon Llull* benannt, ins Leben und eröffnen der Verbreitung und Förderung katalanischer Sprache, Literatur und Kultur damit ganz neue Perspektiven. Eine weitreichende Entscheidung, denn – dem Vernehmen nach – zahlreiche bereits existierende Kulturrepräsentationsstrukturen sollen in das neue Institut integriert werden, und auch die Lektorate werden Bestandteil des Instituts sein.

Soweit, so gut. Doch konkrete Informationen über Struktur, Präsenz und Funktionsweise des *Institut Ramon Llull* sind bislang rar, und viele Fragen (nur virtuell? teilvirtuell? unter dem Dach des *Instituto Cervantes*? unter Beteiligung der *casals*, und, wenn ja, welcher?...) blieben bislang offen.

Über das *Institut Ramon Llull* wird in den *Mitteilungen* sicher noch öfter und detaillierter zu berichten sein. Im Moment beschränken wir uns darauf, eine Mitteilung des Pressedienstes der Generalitat de Catalunya (vom 9. Mai 2002) weiterzugeben, in der – auch nicht erschöpfend, aber etwas konkreter – über das Institut und insbesondere seine Leitungsstruktur informiert wird.

Gelegenheit zur Information über das Institut Ramon Llull wird auch beim Col-loqui Europeu d'Estudis Catalans in Montpellier bestehen, wo der Direktor zu einem Vortrag erwartet wird (vgl. S. 6 der *Mitteilungen*).

Claus D. Pusch

L’Institut Ramon Llull celebra a Barcelona la reunió constituent del consell de direcció

Incorpora 21 intel·lectuals dels territoris de parla catalana al patronat / Nomena director el filòleg i escriptor Joan Maria Pujals, exconseller de la Generalitat

La seu del Departament de Cultura de la Generalitat ha acollit aquest migdia (9 de maig de 2002) la reunió constituent del consell de direcció de l’Institut Ramon Llull, primer organisme estable de dos governs de parla catalana. El consell ha nomenat com a director el filòleg i escriptor Joan Maria Pujals, que va ser conseller del govern català des de 1992 a 1999.

El consell ha aprovat les línies generals d’actuació i del pressupost del Ramon Llull, i n’ha encarregat l’elaboració al nou director. Ha autoritzat, a més, el director a efectuar les gestions i actuacions administratives necessàries per al funcionament de l’Institut i ha assumit el suport a la participació de Catalunya a la Fira Internacional del Llibre de Torí, la setmana vinent, i la presència de la cultura les Illes Balears amb un extens programa d’activitats a Roma durant aquest mes de maig. Així mateix, han estat aprovades les seus inicials a Barcelona (al carrer de la Diputació 279-283) i a Palma de Mallorca (al carrer Capità Salom, 29).

Vocals del patronat

Els reunits han estat informats de la designació, per acord dels governs de Catalunya i de les Illes Balears que integren el consorci de l’Institut, dels 21 vocals del seu patronat, que celebrarà la primera reunió el pròxim 3 de juny, presidida pel president de la Generalitat, Jordi Pujol. La relació dels 21 vocals del patronat, designats en representació de les lletres, la filologia i la cultura catalanes, és la següent:

Antoni Badia i Margarit
Joaquim Molas i Batllori
Miquel Batllori i Munné
Baltasar Porcel i Pujol
Sergi Belbel i Coslado
Carme Riera i Guilera
Josep Joan Bigas i Luna
Martí de Riquer i Morera
Maria del Mar Bonet i Verdaguer
Xavier Rubert i de Ventós
Anthony Bonner
Sebastià Serrano i Farrera
Josep Carreras i Coll

Antoni Tàpies i Puig
Pere Gimferrer i Torrens
Josep Termes i Ardèvol
Isidor Marí i Mayans
Joan Triadú i Font
Josep Massot i Muntaner
Marie Claire Zimmerman
Joan Francesc Mira i Casterà

També formen part del patronat del Ramon Llull, el president de l’Institut d’Estudis Catalans, la degana de la Institució de les Lletres Catalanes i s’hi integraran, en representació de les universitats catalanes, els rectors de Barcelona, Autònoma de Barcelona i de Lleida, respectivament, Joan Tugores, Lluís Ferrer i Jaume Porta, designats pel Consell Interuniversitari de Catalunya, i el rector de la Universitat de les Illes Balears, Llorenç Huguet.

Alternança en la direcció

D’acord amb l’alternança rotatòria prevista en els estatuts de l’Institut, en aquest primer any de funcionament el conseller d’Educació i Cultura balear, Damià Pons, presideix el consell de direcció i correspon al president de la Generalitat la presidència del patronat.

Han assistit a la reunió constituent del consell de direcció, a més del conseller Pons que el presideix, el conseller de Cultura de la Generalitat, Jordi Vilajoana; els directors generals de política lingüística, promoció cultural i universitats de Catalunya i Balears, respectivament, Lluís Jou, Joan Melià, Vicenç Llorca, Pere Muñoz, Antoni Giró i Martí March; el director de la Institució de les Lletres Catalanes, Francesc Parcerisas; els directors dels consorços català i balear per al foment i projecció de la llengua catalana, Oriol Pi i Antoni Sansó, i el diputat al Parlament de Catalunya, Francesc Vendrell, en representació de l’Institut Cervantes, organisme del govern espanyol que dóna suport al Ramon Llull.

Així mateix, s’ha incorporat a la reunió el director de l’Institut, Joan Maria Pujals, el qual ha comunicat que presentarà la seva renúncia com a diputat al Parlament de Catalunya després del proper ple.

Procés de creació i objectius

El conveni de creació de l’Institut Ramon Llull fou signat el passat dia 5 d’abril a Palma de Mallorca, pels presidents de Catalunya i de les Illes Balears, Jordi Pujol i Francesc Antich.

La signatura coronava el procés iniciat amb l’acord de col·laboració entre els governs de Catalunya i de les Illes Balears subscrit a Palma el 17 d’abril del 2000 pels consellers Vilajoana i Pons. A finals de l’any passat, ambdós governs van aprovar el projecte d’estatuts del Ramon Llull i, el passat mes de febrer, els parlaments de Catalunya i de les Illes, van autoritzar, per unanimitat, als respectius executius la constitució del consorci de l’Institut.

L’acord dels parlaments autonòmics va ser comunicat, com és preceptiu, a les Corts Generals i la Comissió General de les Comunitats Autònomes del Senat va aprovar, igualment per unanimitat, el dictamen favorable al conveni de col·laboració entre els governs balear i català.

L’Institut Ramon Llull té per objecte “la projecció exterior de la llengua catalana i de la cultura que s’hi expressa, en especial la literària, en totes

les seves modalitats, matèries i mitjans d'expressió així com el seu aprenentatge fora del domini lingüístic respectant les aportacions de totes les terres que la comparteixen”, segons consta en els estatuts.

Centre Virtual

D'altra banda, el conseller Vilajoana i el director general de Fundación Telefónica, Fernando Villalonga, van signar el passat febrer un conveni de col·laboració per a la posada en funcionament del Centre Virtual Ramon Llull, que s'adscriurà al Ramon Llull i es dedicarà a l'ensenyament i difusió de la llengua i cultura catalanes arreu del món. El Centre Virtual Ramon Llull oferirà un curs de llengua catalana en línia que permetrà donar suport a l'ensenyament de la llengua que es realitza des dels lectorats a universitats estrangeres –actualment hi ha 137 universitats estrangeres amb estudis de català– i a casals catalans –en aquests moments sumen 61 els centres que tenen el reconeixement oficial com a casal català– i balears.

Generalitat de Catalunya / Departament de Cultura, Oficina de premsa

Die Acadèmia Valenciana de la Llengua

Wer sich mit der Soziolinguistik des Katalanischen befasst, kommt um das Thema „Sprachkonflikt in València“ nicht umhin. Die politisch dominanten, sprachpolitisch indifferenten, dazu häufig monolingual-kastilischsprachigen Kreise, mehr oder minder willentlich unterstützt von sprachseparatistisch-extremistischen Akteuren, haben es geschafft, dass das valencianische Katalanisch nach 20 Jahren Autonomie des País Valencià (offiziell „Comunitat Valenciana“) nicht signifikant besser dasteht als zu Zeiten der *transició*.

Ein Aspekt des Sprachdilemmas in València, wo nach dem Prinzip „Ein Schritt vor und zwei zurück“ operiert zu werden scheint, war das Fehlen einer anerkannten sprachnormierenden Institution. Während die autonome Region der Balearen hierzu – eigentlich naheliegenderweise – das *Institut d'Estudis Catalans* erkör, musste in València aufgrund politischer Empfindlichkeiten ein Sonderweg eingeschlagen werden. Das universitätsbasierte *Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana* (IIFV) wäre ein vielleicht geeigneter Kandidat gewesen. Doch es kam anders: die PP-Regierung der Generalitat Valenciana kreierte eine „eigene“ Sprachakademie, die sog. *Acadèmia Valenciana de la Llengua* (AVL).¹ Ob diese Institution ihre Mission

¹ Die Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) darf nicht mit der sog. *Real [sic] Academia [sic] de Cultura Valenciana* (RACV) verwechselt werden. Die philologische Sektion der RACV ist ein Hauptsprachrohr des sprachseparatistischen

überhaupt erfüllen kann, ist angesichts der hochgradig widersprüchlichen und halbherzigen Sprachpolitik der Generalitat Valenciana eher fraglich.

Da die Entstehung der *Acadèmia Valenciana de la Llengua* in der deutschsprachigen Katalanistik wenig wahrgenommen wurde, drucken wir im Folgenden einen Beitrag aus der Zeitschrift „El Tempir“, Heft 19 / 2001, S. 8-12, ab, der über die unmittelbaren Umstände ihrer Konstitution informiert (mit freundlicher Genehmigung von *El Tempir, Associació Cívica per la Normalització del Valencià a Elx i el seu terme*):

Crònica de la constitució de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua

Amb aquest article, sense entrar en cap tipus de valoració o comentari, només pretenem fer la crònica d'un fet anunciat, que tard o d'hora havia de produir-se donades les actuals circumstàncies polítiques en què vivim: la constitució de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL).

Efectivament, el president regional del PP, Eduardo Zaplana, i el secretari general del PSPV-PSOE, Joan Ignasi Pla, van posar fil a l'agulla per tal de nomenar els membres que havien de formar l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i tancar així un parèntesi que va quedar obert fa tres anys per falta d'enteniment, enmig de greus acusacions d'engany, entre els dos partits polítics majoritaris del País Valencià.

Així, el primer principi d'accord entre els dos partits polítics, que va tenir lloc l'11 de juny de 2001, era la forma de triar els futurs membres de l'ens a través de tres llistes de noms: la primera estava formada per 12 persones d'entre els quals el PSPV-PSOE havia de triar-ne 10 amb el beneplàcit del PP; la segona, d'entre un total de 10 candidats, es conformava amb els sis noms que el PP n'havia escollit amb la corresponent quota secessionista, i la tercera es configurava a partir de cinc candidats designats pel PP d'un llistat d'11 personnes que no qüestionaven la unitat lingüística del català a proposta del Partit Socialista Valencià.

Una vegada que aquest principi d'accord era assumit per tots dos partits, Zaplana va voler convèncer Joan Ignasi Pla de la necessitat que el futur president de l'ens tingués un destacat perfil polític perquè hi hagués un bon clima de convivència entre acadèmics amb posicions antagòniques i radicals. En aquest sentit, el següent pas a realitzar per part del PP en aquesta partida d'escacs no va fer-se esperar: Zaplana va proposar el conseller d'Educació i

tischen Antikatalanismus im País Valencià. Allerdings sind, wie aus dem folgenden Beitrag hervorgeht, Mitglieder der RACV in der AVL vertreten. Zur Rolle der RACV im valencianischen Sprachkonflikt vgl. – neben der unten erwähnten Arbeit von Aitana Guia Conca – Vicent Pitarch, *Control lingüístic o caos*, Alzira: Bromera, 1996.

Cultura, Manuel Tarancón, com a president de l'AVL. Davant aquesta situació, Pla va considerar inacceptable aquesta proposta i va continuar demanant una presidència amb un caràcter acadèmic, cosa que va迫çar Zaplana a retirar la proposta presidencial realitzada si es volia arribar a un acord definitiu per a la constitució de l'Acadèmia. I és que si Tarancón no seria president de l'AVL, els partits sí que van estar d'acord amb el fet que una dona, Ascensió Figueres, subsecretària de la conselleria d'Educació, fos la futura presidenta.

Arribats a aquest punt, el 14 de juny de 2001, a les 10.00 h, Zaplana intervenia en les Corts per anunciar que durant la nit anterior s'havia arribat a un acord amb el PSPV i que al llarg d'aqueix mateix dia el comunicarien. Per tant, ja l'única cosa que restava pendent d'aclarir eren els noms de les persones que havien de constituir l'Acadèmia. Noms que van anar variant a mesura que el dia avançava.

A més, si el PP i el PSPV-PSOE ja havien consensuat el nom de les 5 persones de la tercera llista (A. Figueres, Pere M. Orts, A. Aiza, M. Gonzàlez Felip i Gil Albors), ara només quedava configurar les llistes pròpies.

Per una banda, el 14 de juny, a la Universitat de València, els membres de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) s'havien reunit al migdia per tal de veure quin seria el seu posicionament davant la imminent constitució de l'Acadèmia ja que el PSPV-PSOE estava disposat a oferir-los nou dels deu noms que en algun moment havia postulat l'IIFV però sempre deixant un lloc per al socialista Josep Palomero. En aquesta primera reunió va predominar “el criteri col·lectiu de no participació mentre la composició de l'Acadèmia no s'ajustés clarament a la disposició transitòria primera de la llei de creació”, segons les pròpies paraules d'Antoni Ferrando, president de l'IIFV, en una entrevista al diari *El País*.

Davant les reticències de l'IIFV, els socialistes van optar per configurar la seua pròpia llista, que incloïa membres universitaris però també altres persones com Ros, Cantó i Doménech, assessorats per personnes com Eliseu Climent o sindicalistes de CCOO i del Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià (STEPV). Així, a les 18.30 h, el PSPV ja comptava amb la seua pròpia llista. Més tard, però, en una nova reunió de l'IIFV, Antoni Ferrando intentava recompondre amb els socialistes l'acord inicial de 9 membres més Josep Palomero. Si bé aquesta nova revisió sí que va obrir la possibilitat de participar el món universitari en l'Acadèmia, ja era aleshores massa tard: Pla ja es trobava amb Zaplana amb la llista pràcticament tancada. Tan sols sis filòlegs de reconeguda solvència apareixien en la llista de Pla i, per tant, serien els que tindrien cabuda en la futura Acadèmia.

D'altra banda, el PP també va haver d'esforçar-se ja que els secessionistes no estaven d'acord a participar en l'AVL. Així, sembla que Zaplana els va amenaçar a deixar-los sense subvencions en els pròxims anys i el que ja era inevitable va ser assumit per Xavier Casp sense més remei. Per fi, el PP també ja tenia la seua llista configurada amb la quota de secessionistes corresponents (Ahuir, Casp, Arnau, Ferrer, Vila i Gascón Pelegrí).

Ja només quedava que Zaplana i Pla anunciasssen oficialment l'acord sobre la composició de l'Acadèmia, tal com va succeir al voltant de les 21.00 h al Palau de la Generalitat Valenciana. Les negociacions continuarien més tard per acabar de perfilar el Pacte pel Valencià, una sèrie de mesures que pretenen fomentar l'ús social i institucional del valencià, que acompanyaria el nomenament dels 21 acadèmics.

La resta era ja donar el darrer punt de gràcia amb l'agulla: l'aprovació de la designació dels 21 primers membres de l'AVL per part de les Corts Valencianes el divendres 15 del 2001. 83 vots favorables, els del PP i els del PSOE, i 6 vots en blanc, els d'Esquerra Unida i un vot que va donar-se a la fuga procedent dels escons dels populars o socialistes, van posar el final a una setmana de negociacions. Per tant, l'Acadèmia quedava constituïda amb una forta ovació dels diputats i convidats assistents a les Corts.

El paper de no ingerència de Catalunya

De fet, Convergència i Unió va adoptar durant aquesta setmana de negociacions una posició de no ingerència. Jordi Pujol va estar informat puntuallment de tot el procés de constitució de l'Acadèmia que es va dur a terme a través de Joan Rigol, president del Parlament català, en qui va delegar qualsevol acte de mediació, que fos necessari, per a facilitar l'arribada a un acord que posés el punt i final a un conflicte que havia sagnat durant trenta anys i que havia creat tantes energies i frustrat tantes esperances entre la ciutadania del País Valencià.

Qui és qui a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua?

Els 21 membres de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua s'han triat a partir de tres llistes diferents, com heu pogut llegir en l'anterior paràgraf. Us oferim, tot seguit, una petita biografia dels primers 21 acadèmics que constituiran aquesta nova institució.

1a llista: membres proposats pel PSPV-PSOE:

- Antoni Ferrando (Benicolet), catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat de València, director de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) i membre de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).
- Albert Hauf (Palma de Mallorca), catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat de València, membre de l'IEC i de l'IIFV. És un especialista en literatura medieval i en història social. Entre els seus nombrosos estudis destaca el referit a Isabel de Villena.
- Carme Barceló, catedràtica d'Àrab de la Universitat de València i membre de l'IIFV.

- Jordi Colomina (Alcoi), catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant i membre de l'IIFV. És un expert en qüestions dialectals referents als parlars valencians.
- Rafael Alemany (Benidorm), catedràtic de la Universitat d'Alacant i membre de l'IIFV.
- Lluís Meseguer, catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat Jaume I de Castelló i membre de l'IIFV.
- Honorar Ros, fundador del Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià (STEPV) i excap de l'Àrea de Política Lingüística de la Conselleria d'Educació i Cultura durant les legislatures que va governar el PSPV-PSOE.
- Josep Palomero (Borriana), professor, escriptor (entre les seues obres més conegudes cal destacar *Els secrets de Meissen* i *El tatuatge dels apàtrides*), i exsecretari de Cultura de l'executiva del PSPV-PSOE.
- Verònica Cantó (Cocentaina), presidenta de l'Associació d'Editors del País Valencià.
- Josep Lluís Doménech, professor i autor de diversos llibres de poesia, assaig i llibres de text.

2a llista: membres proposats pel Partit Popular (PP):

- Xavier Casp, cap i referent intel·lectual del moviment segregacionista. És membre de l'entitat secessionista de la Real Academia (sic) de Cultura Valenciana (RACV) i del Consell Valencià de Cultura (CVC).
- Ramón Ferrer, professor d'Història Medieval de la Universitat de València. És el director de publicacions de la RACV. Actualment està considerat com una de les dues personnes, al costat de José Aparicio Pérez, que més influeixen en la direcció de la RACV.
- Alfons Vila, catedràtic d'institut i membre de la RACV i forma part de la seu junta de govern. És un dels partidaris de la convergència lingüística entre 'blaveros' i 'catalanistes'.
- Ramón Arnau, diaca de la catedral de València i membre de la RACV.
- Artur Ahuir, filòleg i poeta (autor de diversos poemaris en les normes secessionistes del Puig) i membre de la RACV.
- Vicente Gascón Pelegrí, exmilitar, cronista del Regne de València i membre de la RACV

3a llista: membres consensuats pel PP i el PSPV-PSOE:

- Ascensió Figueres (Nules), llicenciada en Filologia Hispànica, subsecretaria de la Conselleria de Cultura i Educació. Se la considera segons els mitjans de comunicació com una de les persones de més estricta confiança del president de la Diputació de Castelló, Carlos Fabra. És la persona que es postula com a presidenta de l'Acadèmia segons l'acord entre el PP i el PSPV-PSOE.

- Pere Maria Orts i Bosch (Benidorm), historiador i Premi de les Lletres Valencianes el 1996. És un autèntic erudit sobre temes històrics. Una de les seues obres més conegudes és la *Història de la senyera al País Valencià*.
- Juan Alfonso Gil Albors, dramaturg i exdirector artístic de l'ens Teatres de la Generalitat Valenciana.
- Maria Soledat González Felip (Nules), filòloga i poeta, treballa com a assessora a la Conselleria d'Educació. Té diverses publicacions sobre el valencià estàndard i ha guanyat el premi Ciutat de Castelló de poesia.
- Alfred Aiza, responsable de l'àrea de Política Lingüística de la Conselleria d'Educació i Cultura. És el responsable de les proves de la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià.

Josep Enric Escribano i Hellín (Elx)

Wer sich genauer über die politischen Ränkespiele und sonstigen Hintergründe der Schaffung der *Acadèmia Valenciana de la Llengua* informieren möchte, dem sei die Lektüre des 2001 erschienenen Buches „La llengua negociada. El manteniment del conflicte polític sobre la llengua“ von Aitana Guia Conca empfohlen. Diese Monographie ist aus einer an der Universitat de València angenommenen rechtswissenschaftlichen Dissertation hervorgegangen. Wie der Untertitel vermuten lässt, nimmt die Autorin eine eher skeptische Haltung hinsichtlich der Effizienz der Akademie und deren Eintreten für die Einheit der katalanischen Sprache ein. Sie kommt zum Schluss:

De fet, el que alguns perceben com la solució, la creació de l'AVL, per si no significa res. [...] la constitució efectiva de l'AVL i l'inici de la seva funció normativitzadora podrien presentar un problema seriós per la unitat de la llengua catalana. Podrien a poc a poc normativitzar de forma divergent a la normativa unitària. Si acceptem que el conflicte polític sobre la llengua és un conflicte que amaga el conflicte lingüístic català-castellà i que entrebaixa el debat i el procés de normalització lingüística, tot aprovant una acadèmia que, en pro del consens, pugui arribar a crear un estàndard valencià divergent, no es tanca el conflicte. Sense acadèmia, es pot argumentar, el conflicte també continuará. Potser és millor assumir que actualment el conflicte polític sobre la llengua no es pot tancar que no pas tancar-lo en fals [...]. (Guia Conca 2001: 285f.)

Claus D. Pusch

- Aitana Guia Conca: *La llengua negociada. El manteniment del conflicte lingüístic sobre la llengua* (= Quaderns 3i4). València: Edicions 3i4, 2001. ISBN 84-7502-626-8.

II Trobada de Casals Catalans d'Europa (Luxemburg 2002)

En un ambient realment molt cordial i amb una organització excel·lent va tenir lloc a la ciutat de Luxemburg la “II Trobada de Casals Catalans d'Europa” durant tot el cap de setmana del 12 al 14 d'abril d'enguany.¹ A la I Trobada, que es desenvolupà a Marsella ara fa dos anys, es va decidir precisament que aquests encontres tinguessin lloc binualment, tot seguint el model de les trobades que es fan des de fa anys al Con Sud d'Amèrica. En aquesta ocasió, es van reunir a Luxemburg uns 50 participants que representaven els Centres Catalans d'Alemanya (Essen, Hannover, Colònia, i DKV), de França (Marsella, Tolosa de Llenguadoc, París), de Suïssa (Baden-Wettingen, Lausana, Zuric), dels Païssos Baixos, d'Itàlia (Roma), de Bèlgica (Brussel·les) i evidentment del dinàmic i compromès Casal Català de Luxemburg, l'entitat organitzadora d'aquestes jornades. Cal destacar que el Centre Català de Colònia, amb cinc participants, va ser, possiblement, el casal amb una participació més elevada.

Bild oben: Arbeitssitzung während der Luxemburger *Trobada*: Xavier Tudela (li.) und Josep Maria Solé (3.v.l.) von der FIEC (Federació Internacional d'Entitats Catalanes); Gemma Grau (4.v.l.) von der Secretaria de Relacions Exteriors der Generalitat de Catalunya und Antoni Montserrat (re.), lokaler Organisator des Treffens (Foto: Claus D. Pusch)

¹ Per a més informació podeu consultar l'elaborada presentació que en va fer Antoni Montserrat Moliner, del Centre Català de Luxemburg, a les *Mitteilungen* 41 (gener de 2002), pp. 34-35.

Pel que fa al DKV, hem d'assenyalar que era el primer cop que la nostra associació estava representada en aquest tipus d'encontres, i això per una raó molt senzilla: la DKV ha estat reconeguda fa ben poc temps per la Generalitat de Catalunya com a "Comunitat catalana a l'exterior". Pel que fa als nostres representants, val a dir que, malgrat l'anunci a les *Mitteilungen* 41 (pàg. 35), demanant la participació oberta a tots els membres de la DKV que volguessin anar-hi, cap membre de la DKV va mostrar interès en el viatge, i finalment Eva Centellas i Pilar Arnau (amb Claus Pusch extraoficialment) van assistir a la trobada.

Puc assegurar que aquestes jornades, i especialment la llarga assemblea que durà més de 10 hores,¹ van ser molt enriquidores. Evidentment, els Centres Catalans a l'exterior tenen sovint una dinàmica i una problemàtica força diferent de la d'una associació filològica com la nostra, però això no implica que no hi hagi elements comuns remarcables.

Bild links:
Xavier Tudela
(FIEC, Barce-
lona) und Pilar
Alférez (FIEC /
CCL) (Foto:
Claus D. Pusch)

Un dels plats forts de la Trobada va ser el "Taller de didàctica de la llengua catalana" dirigit per Montserrat Gimeno, l'amable cap del Gabinet de Didàctica de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya que va tenir resposta i temps per a tothom. És que les noves directrius que s'aplicaran a partir de la posada en funcionament de l'Institut Ramon Llull han creat certa confusió entre els professors de català dels casals (i també entre els lectors de català a les universitats, però això ja és un altre tema), i els dubtes referents a la titulació dels professors, l'obtenció dels diplomes, etc. han despertat l'interès de molts professors. Montserrat Gimeno, juntament amb Carles Fernández, professor de català del Centre Català de Luxemburg, i Pilar Alférez, vocal de llengua de la FIEC, van preparar amb cura aquests tallers, les conclusions dels quals formen part de les de la Trobada en general.

¹ Vegeu les conclusions de l'Assemblea que es reproduixen parcialment a l'annex més a baix.

Respecte a la part més lúdica, cal felicitar els organitzadors per la idea: una calçotada amb cava català com a acte de cloenda! Fou tot un espectacle veure unes 300 persones (s'hi va afegir un bon grapat de familiars i amics dels membres del Casal de Luxemburg) menjant calçots duts expressament des de Catalunya.

Tot plegat, van ser unes jornades interessants i força gratificants. La propera Trobada de Casals Catalans d'Europa tindrà lloc a Andorra el 2004.

Pilar Arnau i Segarra

Annex: II Trobada de Casals Catalans d'Europa – Conclusions¹

- Ens felicitem de l'augment del pressupost de l'any 2002 adreçat a les entitats catalanes de l'exterior. Demanem que en els propers exercicis continuï i augmenti aquesta tendència adreçada a garantir la igualtat entre les entitats catalanes de l'interior i exterior.
- Demanem que altres dependències de la Generalitat de Catalunya relacionades amb la Catalunya Exterior (CoPEC, Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, Direcció General de Política Lingüística, etc.) vegin incrementats els seus recursos.
- Constatem que certs ajuts del Govern espanyol que beneficien a les comunitats catalanes de l'exterior mostren una clara tendència a la baixa i, en certs casos (Ministeri de Cultura), menystenen les entitats catalanes. S'acorda adreçar-se a la Ministra de Cultura, Pilar del Castillo, per resoldre aquesta situació.
- Les entitats catalanes reunides a Luxemburg donem el nostre suport a la llei que en aquests moments tracta el Parlament de Catalunya sobre els retornats.
- Agraïm al Parlament de Catalunya la recent compareixença de la FIEC i reiterem la petició de celebració d'un debat anual monogràfic a la Cambra sobre la Catalunya Exterior.
- Reiterem al Parlament de Catalunya la nostra voluntat de normalització legislativa de l'ensenyament del català a l'exterior en l'àmbit no universitari, tenint present el nou escenari produït per la constitució de l'Institut Ramon Llull.
- Demanem la significació de la figura del professor de català a l'exterior, homologant-ne la valoració a la dels professors de l'ensenyament de llengües estrangeres.

¹ L'Acta completa d'aquesta trobada –un document de més de 30 pàgines A4– es pot demanar per correu electrònic al secretari de la nostra associació (<secretari@katalanistik.de>).

- Continuar la col·laboració de la Direcció General de Política Lingüística i el col·lectiu de casals catalans en temes de formació i actualització de coneixements per tal que les persones que donen català puguin aconseguir els coneixements i les certificacions necessàries, en llengua i en didàctica, per ser reconeguts com professors de català de casals.
- Ens felicitem de la decisió de la vocalia de llengua de la FIEC de reiniciar i impulsar el butlletí ‘Català als Casals’ amb la col·laboració del professorat de casals i de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.
- Demanem al Ministeri Espanyol competent que faciliti les classes de català per a nens catalanoparlants a l'estrange, així com ho fa amb el castellà.
- Decidim la creació d'una xarxa estable d'intercanvis culturals entre les entitats catalanes d'Europa.
- Decidim la creació d'un grup de treball per a cercar patrocinis per a les activitats dels Casals.
- Atesa la importància d'una web que reculli i difongui informació bàsica, tant sobre la pròpia FIEC com les nombroses institucions i associacions col·lectives de la Catalunya Exterior, i també promogui la reflexió i el debat sobre els grans temes culturals, es decideix potenciar la pàgina web FIEC. Alhora, s'exhorta als casals que creïn o potenciïn les seves respectives webs.
- Demanem l'aclariment de la funció del carnet de membre d'una entitat catalana de l'exterior.
- Sol·licitem al Director General de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió la millora de la programació de les emissions internacionals de Televisió de Catalunya i la recuperació de les retransmissions esportives, així com la reemissió del programa ‘Digui digui’.
- Proposem la designació, en el termini de sis mesos, dels quatre representants i suplents dels Casals Catalans d'Europa en el Consell de les Comunitats Catalanes.
- Invitem a les entitats catalanes de l'exterior i a la Generalitat de Catalunya a coordinar esforços en la celebració del Dia Internacional de la Catalunya Exterior.
- Decidim celebrar la tercera trobada d'entitats catalanes d'Europa al Principat d'Andorra, immediatament abans i coincidint amb la Trobada de Casals Catalans d'arreu del món de l'any 2004. Acceptem la proposta de Roma per a celebrar en aquesta ciutat la trobada corresponent a l'any 2006.
- Preocupats pel futur dels casals en les circumstàncies actuals del món, decidim que aquest tema faci objecte d'un debat específic a la propera trobada, a partir d'un document que concreti els termes d'aquesta problemàtica.

- Encarreguem a la FIEC la divulgació i el seguiment d'aquestes conclusions.
- Felicitem al Centre Català de Luxemburg per l'organització de la Trobada.

Nous programes a TVC Internacional i TVC SAT

A partir del 15 d'abril del 2002, Televisió de Catalunya Internacional i TVC SAT estrenen dos microespais de tres minuts de durada sobre la presència catalana a l'exterior: "Catalans al món" i "Rodamón".

TVC SAT i TVC Internacional, els dos canals de Televisió de Catalunya que s'emeten via satèl·lit, es veuen a tot l'Estat espanyol, la resta d'Europa i Amèrica, amb un potencial de població de catalanoparlants d'aproximadament 250.000 persones. L'objectiu dels dos programes és narrar, sempre des de l'òptica catalana, les experiències dels catalans que viuen a l'estrange, així com fer ressò de la representativitat cultural i econòmica catalana a través dels casals, associacions o institucions dins d'un país determinat. "Catalans al món" i "Rodamón" busquen reforçar els vincles d'unió entre les diferents comunitats catalanes residents a altres països, així com incitar l'interès de l'espectador, tant el que ens veu des de Catalunya com des de l'estrange, a acostar-se a determinats aspectes i valors que identifiquen un país.

"Catalans al món" dóna les opinions particulars de persones anònimes d'origen o/i ascendència catalana estableties en un país estranger. El format és l'entrevista de caràcter intimista i anecdòtic. Es busca la vivència personal i les històries concretes, així com donar consells o recomanacions tant des del punt de vista social, econòmic o turístic del país. Cada capítol de "Catalans al món" és una breu entrevista amb un personatge anònim emmarcat en un país estranger. No interessa tant l'ofici de l'entrevistat com la seva visió personal i les anècdotes que giren a l'entorn del trasllat, l'adaptació, la barreja de cultures, la transmissió de la llengua catalana, etc.

"Rodamón" és una petita peça en format de reportatge. És una fitxa descriptiva d'un país, en què s'ofereixen dades demogràfiques, econòmiques i turístiques i també s'informa dels lligams que hi ha entre la cultura autòctona i la catalana. Així doncs, "Rodamón" fa ressò de les publicacions, si en tenen, l'adreça web i el correu electrònic del/s casal/s o entitats catalanes ubicades a l'estrange. La finalitat és que l'espectador conegui els aspectes més interessants d'un país i la realitat catalana a l'exterior.

Tagungsankündigungen (in chronologischer Reihenfolge)

Wenn Sie an dieser Stelle einen ausführlicheren Hinweis auf eine von Ihnen (mit-)organisierte Tagung veröffentlichen möchten, bitten wir Sie um Zusendung des abzudruckenden Textes per E-mail-Anhang oder als gute Scanner-Vorlage. Bei Hinweisen ohne ausdrücklichen Textentwurf (also z.B. bei Zusendung des unkommentierten Ausschreibungsprospekts) werden nur Datum, Titel / Thema und eine Kontaktadresse angegeben. Tagungen mit eigener Web-Seite werden zusätzlich unter der Rubrik „En primer pla“ der DKV-Homepage als *link* aufgeführt. Spezifisch katalanistische Tagungen sind in der Zusammenstellung durch das DKV-Symbol der „quatre barres“ hervorgehoben.

37. Linguistisches Kolloquium: “Sprache und die modernen Medien” Jena, 25.-27. September 2002

Information: Friedrich-Schiller-Universität Jena, Institut für Anglistik / Amerikanistik, Ernst-Abbe-Platz 8, D-07743 Jena, Fax 0 36 41 / 94 45 02. E-mail <xrh@rz.uni-jena.de>. WWW: <<http://www.uni-jena.de/fsu/anglistik/Lingcoll>>.

Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans Montpellier (Université Paul-Valéry), 3.-5. Oktober 2002

Veranstaltet vom Deutschen Katalanistenverband e.V., von der Association Française des Catalanistes und von der Universität Montpellier / Centre d'Etudes et de Recherches Catalanes. Nähere Informationen auf S. 4-37 dieser *Mitteilungen*.

6th Hispanic Linguistics Symposium Iowa City, 18.-20. Oktober 2002

Information und Anmeldung: HLS Organizing Committee, University of Iowa, Department of Spanish and Portuguese, 111 Phillips Hall, USA-Iowa City, IA 52242, E-mail <HLS6@uiowa.edu>.

Segundo Simposio Internacional sobre o Bilinguismo: “Bilinguismo e educación, da familia a escola” Universidade de Vigo, 23.-26. Oktober 2002

Information und Anmeldung: Dr. Xoan Paulo Rodriguez-Yanez, II Simposio Internacional sobre o Bilinguismo, Universidade de Vigo, Facultade de Filolo-

xia e Traduccioñ, Campus As Lagoas-Marcosende, s/n, E-36200 Vigo, E-mail: <xoanp@uvigo.es>, WWW: <www.uvigo.es/webs/ssl/sib2002/>.

V Col·loqui sobre Verdaguer: “Verdaguer i el segle, 1902-2002”
Vic, 6.-9. November 2002

Eine ausführliche Ankündigung dieser Tagung ist in den *Mitteilungen* Nr. 41 (Jan. 2002), S. 41f., veröffentlicht worden. Information: V Col·loqui sobre Verdaguer, Universitat de Vic, Sagrada Família 7, E-08500 Vic, Tel. 00 34 / 93 / 8 86 12 22, Fax 00 34 / 93 / 8 89 10 63, e-mail <verdaguer2002@uvic.es>, WWW: <<http://www.uvic.es/societatverdaguer>>.

Jornades sobre la Llengua a les Comarques de Tarragona
Tarragona / Reus, 27.-29. November 2002

Al desembre del 2002 farà deu anys que es van fer les Jornades sobre la Llengua a Tarragona. Ha passat prou temps per poder organitzar-ne unes altres amb la finalitat d'analitzar l'evolució de la situació de la llengua. A més, s'ha promulgat la Llei de política lingüística (gener de 1998), que és una nova variable important per a l'anàlisi d'aquesta evolució.

En aquesta ocasió, però, serà amb una perspectiva diferent pel que fa a l'àmbit geogràfic, ja que es passa de la ciutat a la província, amb l'objectiu d'obtenir una visió de conjunt que pot resultar més útil per a la política lingüística.

El contingut de les Jornades s'ha establert per blocs temàtics: àmbit de la població (coneixements, actituds i usos interpersonals), mitjans de comunicació i indústries culturals, economia i societat, administració, ensenyament i models de llengua. Encara que el plantejament sigui temàtic, hi ha la voluntat de tenir presents les particularitats del territori i de donar-ne compte.

Com a novetat destacable, i que també reflecteix la voluntat de tenir present l'especificitat lingüística de les terres tarragonines, hi ha l'àmbit dels models de llengua.

També s'ha volgut prestar atenció als canvis que s'han produït en la nostra societat en l'última dècada, i per això volem donar un espai a la incidència que tenen en l'evolució de la situació d'una llengua tots els avenços tecnològics, que presenten aspectes molt interessants per analitzar. En el mateix sentit, també es tractarà el tema de la nova immigració, tan present en la nostra societat, incloses les nostres comarques.

Informació i inscripció: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Direcció General de Política Lingüística, Serveis Territorials de Tarragona, Carrer Major 14, E-43003 Tarragona, fax +34 / 977 / 25 15 01, a/e

<adomingo@correu.gencat.es>, o: Serveis Territorials de les Terres de l'Ebre, Carrer del Doctor Ferran 4, E-43500 Tortosa, fax +34 / 977 / 44 33 94, a/e <mingla@correu.gencat.es>.

**“Going Romance 2002”: 16th Symposium on Romance Linguistics
Groningen, 28.-30. November 2002**

Information und Anmeldung: *Going Romance*, Groningen University, RTC – Letteren, Oude Kijk int Jatstraat 26, P.O. Box 716, NL-9700 AS Groningen, E-mail <going.romance2002@let.rug.nl>, WWW: <www.let.rug.nl/~going/>.

**Colloque “Ecrire en situation ‘bilingue’”
Perpinyà, 20.-22. März 2003**

Information und Anmeldung: Christian Lagarde, Université de Perpignan, Centre de Recherches Ibériques et Latino-Américaines, 52 av. de Villeneuve, F-66860 Perpinyà Cedex, Fax +33 / 4 68 66 17 28, E-mail <lagarde@univ-perp.fr>.

**II Col·loqui Internacional “La lingüística de Pompeu Fabra”
Tarragona, 7.-9. April 2003**

Information und Anmeldung: Universitat Rovira i Virgili, Equip de Recerca en Llengua, Estructura iús (Erleu), Secretaria del Departament de Filologia Catalana, Plaça de la Imperial Tàrraco, 1, E-43005 Tarragona, Fax +34 / 9 77 / 55 95 97, E-mail <adfcat@fll.urv.es>. Einreichungsschluss für Vortragsvorschläge: 31. Oktober 2002. Einschreibegebühr 75 €.

**4th International Symposium on Bilingualism
Tempe (Arizona), 30. April-3. Mai 2003**

Information und Anmeldung: Jeff MacSwan, Arizona State University, ISB4, PO Box 870211, USA-Tempe, AZ 85287-0211, Fax +1 / 48 07 27 68 76, E-mail <ispb2003@asu.edu>, WWW: <ispb4.asu.edu>.

**III Col·loqui Internacional sobre la Història dels Llenguatges
Iberoromànics d’Especialitat: “El paper de la traducció en
l'estandardització dels llenguatges especialitzats”
Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, 15.-16. Mai 2003**

Organitza: Departament de Traducció i Filologia, Universitat Pompeu Fabra (Barcelona). Lloc: Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Pompeu Fabra (Barcelona).

El III Col·loqui internacional continua la sèrie de trobades científiques que s'han anat celebrant, amb el mateix títol, durant els darrers anys a la Universitat Pompeu Fabra. Mentre que el primer col·loqui, que va tenir lloc al maig del 1997, prestà una atenció especial als segles XVII-XIX, i el segon col·loqui, celebrat al maig del 1999, estudià els recursos linguisticocomunicatius de la divulgació de la ciència, la present edició es dedica a investigar la incorporació d'allò aliè a l'àmbit propi a través de la traducció.

Aquest fenomen deriva de l'interès que presenta la traducció com a activitat que permet de transmetre els sabers i nous coneixements adquirits en determinats àmbits de l'activitat humana i constitueix un pont entre diferents comunitats lingüístiques i els diversos sabers especialitzats. La majoria de vegades la traducció arriba a exercir, a més, un paper estandarditzador en la història de les llengües, ja que es transmeten i adapten paraules abans desconegudes, es conforma el material lingüístic segons models aliens i es formen tipus textuais específics sota la influència d'altres cultures. Els estudis poden tractar tant sobre aspectes lingüístics (lèxics, sintàctics, tipus textuais, etc.) com aspectes metalingüístics (lexicogràfics, editorials, la creació de recursos específics de la traducció especialitzada) i abastar totes les èpoques de la història fins a l'estandardització en el passat més immediat.

L'àmbit del Col·loqui és internacional i correspon als països en què es parla o s'estudia alguna de les llengües iberoromàniques (espanyol, català, portuguès, galleg). Les llengües oficials del Col·loqui seran totes les llengües iberoromàniques, més el francès. La convocatòria es dirigeix a:

- tots els especialistes en història dels llenguatges d'especialitat i als iberoromanistes en general;
- persones que treballen en l'àmbit de la traducció, és a dir, a traductors de textos científics i tècnics, traductòlegs o professors de traducció;
- estudiants de traducció que estiguin interessats en la traducció de textos històrics;
- persones interessades en el tema que vulguin assistir a les sessions.

Objectius del col·loqui:

- Revisar la situació actual de la investigació en els llenguatges d'especialitat en general, i en les llengües iberoromàniques en particular.
- Presentar un primer panorama de la investigació en la història de la traducció científicotècnica i el paper normalitzador que ha tingut en la història de les llengües; mostrar llacunes i resultats; establir objectius prioritaris.

- Fomentar la investigació diacrònica com a instrument per descobrir i dominar els mecanismes d'implantació de decisions normatives i com a estudi previ a qualsevol tipus d'elaboració normativa actual.
- Promoure l'interès per la traducció especialitzada i els problemes a què els traductors s'han confrontat al llarg de la història d'aquesta activitat.
- Detectar aquelles solucions i camins històrics que puguin servir per harmonitzar els problemes actuals en el camp de la comunicació especialitzada.

Informació per correu electrònic: <tercer.coloquio@grup.upf.es>.

Deutscher Katalanistenverband e.V. (DKV):

19. Deutscher Katalanistentag / 19è Col·loqui Germano-Català:

“Normes i identitats / Normen und Identitäten”

Köln, 6.-9. Juni 2003

Siehe die ausführlichen Hinweise auf S. 37f. dieser *Mitteilungen*.

XVII International Congress of Linguists

Prag, 24.-29. Juli 2003

Information und Anmeldung: CIL 17, Centre for Computational Linguistics
MFF UK, Malostranské nám. 25, 118 00 Praha 1 (Tschechische Republik),
Fax +420 / 2 / 21 91 43 04, WWW: <<http://www.cil17.org>>.

15th International Congress of Phonetic Sciences

Barcelona, 3.-9. August 2003

Information: Daniel Recasens, Universitat Autònoma de Barcelona, E-mail
<icphs@uab.es> oder <daniel.recasens@uab.es>.

Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (AILLC):

XIIIè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes

Girona, 8.-14. September 2003

El XIIIè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes tindrà lloc a la Universitat de Girona. Per acord de la Junta de Govern de l'AIlLC es fixen els temes següents:

- Llengua i literatura a l'Edat Moderna
- Usos orals del català actual: anàlisi lingüística
- La literatura catalana fins el 1400

Informació: AILLC, Carrer del Carme 47, E-08006 Barcelona, Fax +34 / 93 / 2 70 11 80, E-mail <aillc@iec.es>.

**2. Freiburger Arbeitstagung zur Romanistischen Korpuslinguistik:
„Korpuslinguistik und Historische Sprachwissenschaft – Korpora und
Datenbanken als Zeugnisse des Sprachwandels“
Freiburg im Breisgau, 11.-13. September 2003**

Information und Anmeldung: Claus D. Pusch, Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, Romanisches Seminar, Werthmannplatz 3, D-79085 Freiburg im Breisgau, Fax 07 61 / 2 03 31 95, E-mail <info@corpora-romanica.net>, WWW: <<http://www.corpora-romanica.net>>.

**Deutscher Romanistenverband (DRV):
28. Deutscher Romanistentag: „Kontinuität, Konkurrenz und Kompetenz
– Was will die deutsche Romanistik?“
Kiel, 28. September-3. Oktober 2003**

Siehe den ausführlichen Hinweis auf S. 71 dieser *Mitteilungen*.

**Centre de Documentació i Estudi „Salvador Espriu“ / Universitat de
Barcelona / Universitat Autònoma de Barcelona:
I Simposi Internacional „Salvador Espriu“: „Si de nou voleu passar“
Arenys de Mar / Barcelona, 1.-3. Oktober 2003**

Information und Anmeldung: Universitat de Barcelona, Oficina de Congressos, Edifici Florensa, Adolf Florensa, s/n, E-08028 Barcelona, Fax +34 / 93 / 4 03 54 28, E-mail <espriu@congressos.ub.es>, WWW: <www.ub.es/congres/espriu>.

Josep Massot i Muntaner

Georges Bernanos und Mallorca, 1934 bis 1938

Mit einem Vorwort von Manfred Tietz**Aus dem Katalanischen von Martin Fischer**

Georges Bernanos, der monarchistisch-katholische französische Schriftsteller, bezog in seiner 1938 erschienenen Schrift „Die großen Friedhöfe unter dem Mond“ in großer Schärfe Stellung gegen den Terror der Franquisten auf Mallorca während des Spanischen Bürgerkriegs. Sein Buch schreckte all jene auf, die im rechten politischen Lager die Auseinandersetzung zwischen Faschismus und Kommunismus als ein „reinigendes Gewitter“ erhofft hatten. Zugleich schien es ein Beleg dafür zu sein, dass Bernanos seine zutiefst konservativen Positionen aufgegeben hatte und ins politische Gegenlager gewechselt war. Josep Massot i Muntaner hat es unternommen, den zeitgeschichtlichen Gehalt der „Großen Friedhöfe unter dem Mond“ freizulegen. Er weist nach, dass Bernanos sich selbst zu entkulabilisieren versucht und bisweilen wider besseres Wissen andere Hauptschuldige denunziert. Dennoch, so Massot i Muntaner, ist die Substanz seiner Anklage sehr wohl zutreffend. (aus dem Vorwort von Manfred Tietz zu diesem Buch)

Josep Massot i Muntaner, 1941 in Palma (Mallorca) geboren, ist Literaturwissenschaftler und Leiter des Verlags „Publicacions de l'Abadia de Montserrat“. Neben Studien zur katalanischen Literatur widmet er sich seit den siebziger Jahren vor allem der Zeitgeschichte der katalanischen Länder. Er ist Autor zahlreicher Bücher und Aufsätze, u.a. Mitherausgeber der kommentierten katalanischen Ausgabe von Bernanos' „Grands cimetières sous la lune“ und der Zeitschrift „Randa“.

170 Seiten, ISBN 3-925867-65-1, 15,50 Euro — Band 2 der Reihe
„Kultur und Gesellschaft der katalanischen Länder“, hrsg. von Pilar Arnau

Ebenfalls neu erschienen in der edition travnía:

Brunhilde Wehinger (Hg.),

Jenseits der Pyrenäen ... Frauen unterwegs in Spanien und Portugal

Reise-Erfahrungen von Frauen auf der Iberischen Halbinsel zwischen 1964 und 2001 — 220 Seiten, 16,50 Euro, ISBN 3-925867-63-5

edition travnía · Postfach 15 04 55 · 10666 Berlin

Tel./Fax 030-8832561 · E-mail: Travnia@aol.com

BIBLIOGRAFIA

Publicacions dels nostres socis

- Sinner, Carsten (2000a): «Frecuencia de perifrasis verbales como índice de variación lingüística», in: *Revista de Lingüística Teórica y Aplicada* 38 (2000), S. 149-159. Wieder in: *Morphé* 11/12 (1999/2000), S. 27-43.
- Sinner, Carsten (2000b): «Mallorquinisch: ein unbekannter Dialekt? Über die Mallorquinischkenntnisse der Katalanen», in: Claus D. Pusch (Hrsg.): *Katalanisch in Geschichte und Gegenwart. Sprachwissenschaftliche Beiträge – Estudis de lingüística*. Tübingen: Stauffenburg Verlag (DeLingulis, 1), S. 211-222.
- Sinner, Carsten (2001): «Zur Terminologie in der Sprachkontaktforschung: Bilinguismus und Diglossie, Interferenz und Integration sowie tertärer Dialekt», in: Gerda Haßler (Hrsg.): *Sprachkontakt und Sprachvergleich*. Münster: Nodeus, S. 152-152.
- Sinner, Carsten (2002): Rezension zu: M. Teresa Turell (Hrsg.) (2000): *Multi-lingualism in Spain. Clevedon: Multilingual Matters*. In: *Languages in Society* 31:3, S. 470-473.

Panorama de les revistes de catalanística

An dieser Stelle werden die Inhaltsverzeichnisse der jeweils aktuellen Ausgaben katalanistischer Fachzeitschriften abgedruckt, soweit sie uns zugänglich sind. Außerdem werden Angaben zu Bezugsmöglichkeiten gemacht. Mit den Informationen können Sie aber auch einzelne Artikel per Auswärtigem Leihverkehr (Fernleihe) bestellen.

Caplletra. Revista Internacional de Filología 30 (2001) (València)

ISSN 0214-8188, 254 S.

Herausgegeben vom Institut Interuniversitari de Filología Valenciana.

Volum monogràfic sobre *Anàlisi contrastiva*, herausgegeben von Maria Josep Cuenca und Joan Rafael Ramos.

Maria Josep Cuenca / Joan-Rafael Ramos: Anàlisi contrastiva – antecedents i perspectives	11
F. Javier Fernández Polo: La retòrica contrastiva – una panoràmica de l'àrea	21

Maria Josep Cuenca: Anàlisi contrastiva dels marcadors de reformulació i exemplificació	47
Hang Ferrer: Les partícules modals alemanyes i els seus equivalents en català des d'una perspectiva contrastiva	95
Núria Alturo: Les activitats no són accions (situacions i tipus de text en anglès i en català)	111
Joan-Rafael Ramos: Els derivats d' <i>esse</i> i <i>stare</i> en les llengües romàniques	135
Marta Torres: L'expressió de les hores en català – anàlisi contrastiva	169
M. Teresa Cabré / Judit Freixa / Elisabet Solé: Anàlisi contrastiva de la innovació lèxica en català i en castellà	199
Àngels Campos: Els noms dels vents – estudi contrastiu català-castellà-francès	213
Abstracts	235
Ressenyes	237

Caplletra. Revista Internacional de Filología 31 (2001) (València)

ISSN 0214-8188, 256 S.

Herausgegeben vom Institut Interuniversitari de Filología Valenciana.

Volum monogràfic sobre *Literatura i cultura a l'Edat Moderna*, herausgegeben von Vicent Josep Escartí.

Pep Valsalobre: De l' <i>Spill de la vida religiosa</i> al <i>Desitjós</i> . Notes a una novel·la al·legòrica del segle XVI	11
Eulàlia de Ahumada: L'epistolari d'Hipòlita Roís de Liori, comtessa de Palamós (Arxiu del Palau, s. XVI)	25
Josep Lozano: La <i>Relació verdadera</i> de Maximilià Cerdà de Tallada	41
Vicent Josep Escartí: Joaquim Aierdi i les <i>Notícies de València i son Regne</i> (1661-1679)	75
Marie Noëlle Costa-Reus: Els tempteigs de Llorenç Matheu i Sanç, traductor en castellà de l' <i>Spill de Jaume Roig</i>	89
Maria Conca / Josep Guia: Els orígens de la paremiografia catalana contemporània	101
Joan M. Furió Vayà: Els poemes valencians de Josep Vicent Ortí. Estudi i edició	115
August Rafanell / Francesc Feliu: La llengua abans de la lingüística. Arran d'unes notes d'Antoni de Bastero	151
Joaquim Martí Mestre: Llengua i societat en la medicina tradicional i popular dels segles XVIII i XIX	173
Emili Casanova / Francesc A. Martínez: La guerra i la paraula. Sobre els sermons patriòtics en valencià durant la Guerra de la Independència	213
Ressenyes	241
Abstracts	253

Redaktionsanschrift: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, Avda. Blasco Ibáñez, 28, E-46010 València.

Bezug: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Ausiàs Marc, 92-98, E-08013 Barcelona.

Preis der Einzelnummer: 15 €.

Catalan Review. International Journal of Catalan Culture 15:1 (2001)

[erschienen 2002] (Barcelona)

ISSN 0213-5949, 190 S.

Herausgegeben von der North American Catalan Society.

Ferran Alexandri: Sobre Philippe de Rémi i un passatge del <i>Tirant lo Blanch</i>	9
Montserrat Lunati: Quim Monzó i la re-criptura irònica de la fantasia ..	23
Maria Pilar Perea: Les dades de <i>La flexió verbal en els dialectes catalans</i> d'A. M. Alcover i F. de B. Moll. Una aproximació sociolingüística	53
Esther Raventós Pons: La pintura matèrica d'Antoni Tàpies i l'art romànic català	79
Xavier Rull i Muruzàbal: Innovació en el sistema afixal: nous prefixos i sufíxos del català	95
Robert Vann: El castellà catalanitzat a Barcelona: perspectives lingüísticas i culturals	117
M. Àngels Viladot i Presas: El català a Múrcia	133
Interviews: Entrevista amb Maria-Antònia Oliver per Kathleen McNerney	145
Translations: Isabel de Villena (Kathleen McNerney)	149
Cultural Information from Catalan-Speaking Lands 2000 (II)	155
Reviews	171

Redaktionsanschrift (für Europa): August Bover, Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, Gran Via de les Corts Catalanes 585, E-08071 Barcelona.

Bezug: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Ausiàs Marc, 92-98 interior, E-08013 Barcelona, Fax +34 / 93 / 2 47 35 94, E-mail <comandes@pamsa.com>.

Preis pro Jahrgang (2 Nummern bzw. eine Doppelnummer): 40 US-\$.

Journal of Catalan Studies / Revista Internacional de Catalánística (Jocs)
4 (2001) (Cambridge / Barcelona), ISSN 1139-0271 (elektronische Zeitschrift)
 Herausgegeben von Dominic Keown und Max Wheeler

Arthur Terry: La poesia de Joan Maragall (Third Joan Gili Memorial Lecture)

John Elliott: In Search of 1640 (Anglo-Catalan Society Lecture 2000)

Maria Pilar Perea: Una selecció de cartes d'Antoni Rubió i Lluch i de Jordi Rubió i Balaguer a Antoni M. Alcover

Joan Triadú: Memòria personal dels antecedents de l'Anglo-Catalan Society

Salvador Company: "Gregor", el conte com a paràbola de la crítica i viceversa

Ma. Àngels Francés: "La tristesa com a estil". La rèplica calderiana al realisme històric de Joaquim Molas

Carles Cortés Orts: La contribució crítica d'Armand Obiols i de Joan Sales en la narrativa de Mercè Rodoreda

Josep Ballester: Joan Fuster i la funció de la crítica

Redaktionsanschrift: per E-mail an die beiden Herausgeber: Dominic Keown <dk209@cam.ac.uk> und Max Wheeler <max@cogs.susx.ac.uk>.

Bezug: via Internet unter <<http://www.uoc.es/jocs/>>.

Llengua & Literatura 13 (2002). Revista anual de la Societat Catalana de Llengua i Literatura (Barcelona)

ISSN 0213-6554, 520 S.

Herausgegeben von Josep Massot i Muntaner.

Estudis i edicions:

Josep Moran: La família Gualba i el 'Tirant lo Blanc'	7
Jordi Cerdunella: El dimoni de Posseït. Crònica autobiogràfica	31
Brauli Montoya Abat: La representació del conflicte lingüístic en la literatura valenciana contemporània	59
Xavier Luna-Batlle: El present del subjunctiu en -o- en el català central ..	93
Laia Amadas Simon: Tres arguments a favor de la naturalesa lèxica dels verbs aspectuals seguits d'una oració no finita	113
Montserrat Pascual Pou: Diversos usos i peculiaritats de la preposició <i>amb</i>	165
Josefina Carrera i Sabaté: Fonètica i morfologia a la televisió lleidatana .	187

Materials i bibliografies:

Francisco J. Rodríguez Risquete: Pere Torroella i les corts dels infants d'Aragó al segle XV	209
Eulàlia Miralles: La <i>Crònica universal del principado de Cataluña</i> de Jeroni Pujades, una obra interpolada?	223
J. V. Foix: Textos d'infantesa	273

Catalina Bonnín i Socias: Les cartes d'Aurora Bertrana a Anna Murià i Agustí Bartra	327
Josep Moran: Una gramàtica catalana del segle XV	341
Jordi Bruguera: <i>Passa 'epidèmia'</i> : un cas d'homonimització	343
Ressenyes i notes crítiques	351
Crònica	487

Redaktionsanschrift und Bezug: Societat Catalana de Llengua i Literatura, Institut d'Estudis Catalans, Carrer del Carme, E-08001 Barcelona.

Preis der Einzelnummer: 18,03 €

Zeitschrift für Katalanistik (ZfK) 15 (2002) (Freiburg i. Br.)

ISSN 0932-2221, 234 S.

Herausgegeben von Johannes Kabatek, Claus D. Pusch, Tilbert Dídac Stegmann und Gerhard Wild.

Aufsätze / Articles:

Josep R. Guzman: Cortesia i traducció al català de marques d'atenuació en les peticions	9
Rosa Comes Casas: <i>Le Sacre du Printemps</i> : d'Stravinsky a Jaume Vidal. Anàlisi d'un transvasament alfabetí	27
Joan Ramon Resina: El <i>Glosari d'Eugení d'Ors</i> i l'estètica del fragment .	43
Lluís Quintana Trias: Autoria i complicitat en <i>El gos del tinent</i> de J. M. Benet i Jornet	51
Llum Bracho: Pabst: La subtitulació de pel·lícules mudes a l'època de Weimar	61
Sandra Cuadrado i Camps: Estudi lèxic de la <i>Poesia Escènica</i> de Joan Brossa. Anàlisi de les concordancess	71
Klaus Ebner: Die katalanische Computersprache	91
Olga Cubells: La variable morfosintàctica del subjuntiu a Bovera	117
Josefina Carrera i Sabaté: Existeix la vocal neutra en català nord-occidental? Caracterització acústica d'algunes vocals àtones emeses a la televisió de Lleida	149
Rolf Kailuweit: Català <i>heavy</i> – català <i>light</i> : una problemàtica de la 'lingüística de profans'	169

Dokumentation / Documentació:

Marcus Bär: Lehrveranstaltungen katalanischer Thematik an den Hochschulen des deutschen Sprachbereichs im Sommersemester 2001 und im Wintersemester 2001/2002	183
Marcus Bär: Zweiter Nachtrag zu <i>50 anys de tesis i tesines sobre temes catalans als països de parla alemanya (1945-1996)</i>	192
Buchbesprechungen / Recensions	195

Redaktionsanschrift: Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, Romanisches Seminar, Zeitschrift für Katalanistik, Werthmannplatz 3, D-79085 Freiburg im Breisgau, E-mail <zfk@katalanistik.de>.

Bezug: Verlag TFM – Teo Ferrer de Mesquita, Postfach 10 08 39, D-60008 Frankfurt am Main.

Preis der Einzelnummer: 30 €. DKV-Mitglieder können die letzten Ausgaben der *ZfK* gegen eine ermäßigte Schutzgebühr von 10 € direkt bei der Redaktion in Freiburg erhalten. Außerdem können Restexemplare älterer Nummern für je 5 € angefordert werden.

Die *ZfK* ist auch im Internet zu finden unter <www.katalanistik.de/zfk>.

Zeitschrift für Katalanistik / Revista d'Estudis Catalans: neues Gewand, neue Adresse

Die *Zeitschrift für Katalanistik* (*ZfK*) hat sich mit dem kürzlich erschienenen Band 15 (2002) äußerlich verändert, doch auch intern sind einige Änderungen eingetreten: nach dem Tod von Brigitte Schlieben-Lange stand eine Erneuerung des Herausgeberteams an, und seit diesem Band wirken neben Til Stegmann (Frankfurt am Main) und Johannes Kabatek (Freiburg im Breisgau) Gerhard Wild (Frankfurt) und Claus D. Pusch (Freiburg) in diesem Gremium mit.

Geändert hat sich auch die Redaktions- und die WWW-Adresse der *ZfK*: postalisch ist die Zeitschrift zukünftig erreichbar unter: Albert-Ludwigs-Universität, Romanisches Seminar, Zeitschrift für Katalanistik, Werthmannplatz 3, D-79085 Freiburg im Breisgau, Fax 07 61 / 2 03 32 08. Die Redaktions-E-mail lautet neu <zfk@katalanistik.de>. Auch die *Online*-Ausgabe der *ZfK*, die ebenfalls neu gestaltet und dabei dem Erscheinungsbild der Druckausgabe angepasst wurde, ist unter einer veränderten URL erreichbar: <<http://www.katalanistik.de/zfk>>. Wie bisher schon, ist die *Online*-Ausgabe auch von den Webseiten des DKV aus aufzurufen.

Der Band 15 (2002) enthält u.a. eine Reihe von Aufsätzen, die aus Vorträgen des 16. Deutschen Katalanistentags (Bochum 1999) hervorgegangen sind. Der nächstjährige Band 16 ist als Themenheft geplant, das sich schwerpunktmäßig mit den Balearen beschäftigt. Redaktionsschluss für *ZfK* 16 ist am 31.12.2002.

Für DKV-Mitglieder besteht nach wie die Möglichkeit eines stark preisreduzierten Sonder-Abonnements (10 € pro Jahrgang), das bitte direkt bei der Redaktion zu bestellen ist. Die bisherigen Abonnenten aus dem Kreis der

DKV-Mitglieder erhalten ihr Jahrgangsexemplar 15 (2002) in der nächsten Zeit zugesandt.

Claus D. Pusch

Abb. oben: Der neue Internet-Auftritt der *Zeitschrift für Katalanistik*

El Patronat Ramon Llull tira endavant la nova edició lul·liana

Amb l'aparició de la versió revisada del *Llibre del gentil*, la Nova Edició de les Obres de Ramon Llull (NEORL) ha encetat una nova etapa. La reedició d'un dels textos més importants de Ramon Llull la signa el mateix director d'edició del Patronat, que és el dr. Anthony Bonner (Mallorca). Fins ara, aquesta col·lecció que comença de ser l'edició de referència de les obres catalanes de Llull, no sempre havia tingut la difusió que es mereixia. A partir d'aquest volum, la distribució d'aquesta eina bàsica per a tots els interessats en la cultura medieval catalana anirà a càrrec de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. El proper volum –que encara ha de sortir enguany– inclourà les edicions dels *Començaments de medicina* i del *Tractat d'astronomia*, a cura de Lola Badia, i dels *Començaments de filosofia*, a càrrec de Fernando Domínguez. D'altra banda, el Patronat Ramon Llull també ha participat en l'elaboració de la Base de Dades Ramon Llull que forneix la totalitat de la bibliografia relativa a Llull, i es troba a l'adreça <<http://orbita.bib.ub.es/llull>>. Aquí s'aplega tota la informació bibliogràfica referida tant a les 265 obres lul·lianes autèntiques i els seus manuscrits com a la bibliografia d'investigació, inclosos els 71 catàlegs existents d'obres lul·lianes, elaborats de l'Edat mitjana ençà.

Gramàtica del català contemporani: ein Kompendium des heutigen Katalanisch

Im Juni 2002 erschien die von Joan Solà, Maria Rosa Lloret, Joan Mascaró (alle Barcelona) und Manuel Pérez Saldanya (València) herausgegebene „Gramàtica del català contemporani“, mit 3500 Seiten, verteilt auf drei Bände, die zur Zeit umfangreichste und umfassendste grammatische Beschreibung des heutigen Katalanisch. Die Arbeit an diesem Werk, an dem 56 Autorinnen und Autoren aus allen Teilen des katalanischen Sprachgebiets und dem Ausland beteiligt sind, nahm einen Zeitraum von 5 Jahren in Anspruch.

Wie die vier Herausgeber in ihrem Vorwort betonen, ist die „Gramàtica del català contemporani“ (GCC) eine deskriptive Grammatik des Standardkatalanischen, wobei allerdings ‚Standard‘ weit als sowohl schriftsprachlicher wie oraler Standard verstanden und auf damit in Zusammenhang stehende Registerunterschiede eingegangen wird. Hingegen wird die dialektale Variation nur am Rande berücksichtigt. Die Zielgruppe, der mit der GCC ein solides Werkzeug an die Hand gegeben werden soll, ist mehrschichtig: „diferents professionals de la llengua (investigadors, professors, traductors, assessors, guionistes)“, aber auch „el públic culte en general“ und „qualsevol professional de la lingüística o de les llengües romàniques“ (Vorwort, S. XIII).

Die GCC stellt sich in eine Reihe mit der „Grande Grammatica Italiana di Consultazione“¹ und der „Gramática Descriptiva de la Lengua Española“,² und zwar nicht nur hinsichtlich der Dreibändigkeit, sondern auch bezüglich der Anordnung und Darstellungsweise des Stoffes. Die einzelnen Kapitel, die die drei Kernbereiche sprachlicher Beschreibung – Phonologie, Morphologie und Syntax – behandeln, sind von den jeweiligen Autoren eigenständig, aber unter vereinheitlichender Mitwirkung der Herausgeber verfasst worden; sie werden mit detaillierten Einzel-Inhaltsverzeichnissen eröffnet und praktischerweise durch eine jeweils eigene Bibliographie abgeschlossen. Ein umfangreicher Index in Bd. 3 erschließt das Gesamtwerk, das – wie bei aktuellen Grammatiken üblich – der Syntax einen sehr breiten Raum widmet (zwei der drei Teilbände).

¹ Renzi, Lorenzo / Salvi, Giampaolo / Cardinaletti, Anna (Hgg.) 2001 [1988]: *Grande Grammatica Italiana di Consultazione*. Bologna: Il Mulino (3 Bd.).

² Bosque, Ignacio / Demonte, Violeta (Hgg.) 1999: *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe (3 Bd.).

Die „Grammatica Italiana di Consultazione“ und die exzellente „Gramática Descriptiva de la Lengua Española“ sind in den entsprechenden Philologien binnen kürzester Zeit zu Standardwerken avanciert, die für die linguistische Beschäftigung mit der jeweiligen Sprache unumgängliche Referenzen und Grundlagenliteratur bilden. Es bleibt zu hoffen, dass auch die GCC einen solchen Rang in der katalanischen Philologie und der romanischen Sprachwissenschaft erlangen möge.

Die GCC wird ohne Zweifel in den einschlägigen Fachzeitschriften ausführlich rezensiert werden. An dieser Stelle möge eine Übersicht über den Inhalt der drei Bände genügen, mit der sich der Leser ein Bild von Konzept und Breite des Werkes machen kann.

Volum 1: *Introducció, Fonètica i Fonologia, Morfologia*

Brauli Montoya Abat: La llengua catalana: Presentació general	3
<i>Fonètica i fonologia</i>	
Joan Julià i Muné: Els sons del català	37
Joan Mascaró: El sistema vocàlic. Reducció vocàlica	89
Terese Vallverdú Albornà: Fenòmens en grups vocàlics	127
Jesús Jiménez: Altres fenòmens vocàlics en el mot	169
Maria-Rosa Lloret: Estructura sil-làbica	195
Blanca Palmada: Fenòmens assimilatoris	251
Gabriel Bibiloni: Elisió de <i>-n i -r</i> , distribució de les ròtiques i altres fenòmens consonàntics en el mot	271
Miquel-Àngel Pradilla Cardona: Ensordiment, espirantització i fenòmens que afecten les sibilants	287
Nicolau A. Dols Salas: Fenòmens en grups consonàntics	319
Salvador Oliva / Pep Serra: Accent	345
Pilar Prieto Vives: Entonació	393
<i>Morfologia</i>	
Joan Mascaró: Morfologia: aspectes generals	465
Esteve Clua: Gènere i nombre en els noms i en els adjectius	483
Jordi Colomina i Castanyer: Paradigmes flectius de les altres classes nominals	537
Maria Pilar Perea: Flexió verbal regular	583
Max Wheeler: Flexió verbal irregular i verbs defectius	647
M. Teresa Cabré: La derivació	731
Lluïsa Gràcia: Formació de mots: composició	779
Mercè Lorente Casafont: Altres elements lèxics	831
Teresa Cabré Monné: Altres sistemes de formació de mots	889
Eulàlia Bonet: Cliticització	933

Volum 2: *Sintaxi (1)*

M. Lluïsa Hernanz: L'oració	993
Aurora Bel: Les funcions sintàctiques	1075

Lluís Payrató: L'enunciació i la modalitat oracional	1149
Enric Vallduví: L'oració com a unitat informativa	1221
Núria Martí i Girbau: El SN: els noms	1281
Júlia Todolí: Els pronoms	1339
Josep M. Brucart: Els determinants	1435
Josep M. Brucart / Gemma Rigau: La quantificació	1517
Toni Badia: Els complements nominals	1591
M. Carme Picallo Soler: L'adjectiu i el sintagma adjectival	1641
Pelegrí Sancho Cremades: La preposició i el sintagma preposicional	1691
Ángel López / Ricard Morant: L'adverb	1797
Joana Rosselló: El SV (I): verb i arguments verbals	1855
Joan-Rafael Ramos: El SV (II): la predicació no verbal obligatòria	1951
Gemma Rigau: Els complements adjunts	2045
Anna Bartra Kaufmann: La passiva i les construccions que s'hi relacionen	2113
Volum 3: <i>Sintaxi</i> (2)	
Enric Serra i Alegre / Manuel Prunyonsa i Tomàs: La coordinació	2181
Xavier Villalba: La subordinació	2249
Sebastià Bonet: Les subordinades substantives	2321
Àlex Alsina: L'infinitiu	2389
Joan Solà: Les subordinades de relatiu	2457
Manuel Pérez Saldanya: Les relacions temporals i aspectuals	2569
Anna Gavarró / Brenda Laca: Les perifrasis temporals, aspectuals i modals	2663
M. Teresa Espinal: La negació	2727
Josep Quer: Subordinació i mode	2799
Jaume Solà i Pujols: Modificadors temporals i aspectuals	2867
Amadeu Viana / Jordi Suïls: Les construccions causals i les finals	2937
Vicent Salvador: Les construccions condicionals i les concessives	2977
Avel·lina Suñer: Les construccions adjuntes en gerundi i participi	3027
Abelard Saragossà: Les construccions comparatives i les oracions consecutives	3097
Maria Josep Cuenca: Els connectors textuais i les interjeccions	3173

■ Joan Solà, Maria Rosa Lloret, Joan Mascaró, Manuel Pérez Saldanya (eds.): *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, 2002. ISBN 84-7596-869-4. 3502 S. (3 Bd.). 120 € (bis September 2002: 99 €). Information: <www.empuries.com>.

Claus D. Pusch

Llibres i més llibres...

David Ginard i Féron, *Mallorca während der Franco-Diktatur*

Mit dem ersten Band, der die neugegründete Reihe „Kultur und Gesellschaft der katalanischen Länder“ eröffnet, werden gleich zwei Grundcharakteristika der gegenwärtigen Historiographie Spaniens erkennbar. Zum einen befassen sich spanische Autoren selbst mit ihrer eigenen Geschichte, erobern sie gleichsam zurück, was mit der Devise „recuperación de nuestra historia“ augenfällig wird, nachdem bereits etliche Historiker aus dem Ausland zur spanischen Geschichte geschrieben haben. Zum zweiten erlebt die Regionalgeschichtsschreibung seit oder wahrscheinlich wegen der Institutionalisierung des spanischen Staates der „Autonomen Gemeinschaften“ einen nennenswerten Aufschwung. Denn zur Betonung ihrer Identität und zur Abgrenzung von der gesamtspanischen Kultur sind vor allem Regionen wie Katalonien, das Baschenland oder Galizien bestrebt, die ihnen eigene Geschichte lückenlos zu erforschen.

Gerade die Erforschung der Opposition gegen die Franco-Diktatur bietet diese Möglichkeit der Abgrenzung, war doch Franco während vier Jahrzehnten hindurch bemüht, unter permanenter Betonung der rein spanischen Identität (*hispanidad*) die regionalen Kulturen und Sprachen zugrunde zu richten.¹

Der Mallorquiner David Ginard i Féron paßt in die beschriebene Gruppe der Regionalhistoriker hinein, die von Josep Massot i Muntaner inspiriert wurde. Dieser begann unmittelbar nach Francos Tod im Jahre 1975 mit der kritischen Analyse des Bürgerkriegs und der Auswirkungen der Franco-Herrschaft und wurde somit gewissermaßen zur Galionsfigur aller Regionalhistoriker, vgl. hierzu Buchtitel wie *La Guerra Civil a Mallorca* (Barcelona 1976), *Església i societat a la Mallorca contemporània* (Barcelona 1977), *El primer franquisme a Mallorca* (Barcelona 1996) sowie *Guerra Civil i represió a Mallorca* (Barcelona 1997) und neuerdings *De la guerra i de l'exili* (Barcelona 2000).

Ginard i Féron beschäftigt sich zwar allgemein mit der antifranquistischen Opposition, wie die Titel seiner Bücher bezeugen: *La resistència anti-franquista a Mallorca (1939-1948)* (Palma 1991) oder *L'oposició al franquisme a les Balears (1936-1975)* (Palma 1997), doch liegt sein Schwerpunkt eindeutig auf der Gegnerschaft des politisch „links“ anzusiedelnden Lagers: *L'esquerra mallorquina i el franquisme* (Palma 1994) oder *L'oposició anti-*

¹ Vgl. unsere Darstellung: Thomas Gergen, *Sprachengesetzgebung in Katalonien – Die Debatte um die „Llei de Política Lingüística“ vom 7. Januar 1998*, Diss. Saarbrücken, Tübingen 2000, S. 20-21.

franquista i els comunistes mallorquins (1939-1977) (Barcelona 1998) oder *El moviment obrer de Mallorca i la Guerra Civil (1936-1939)* (Barcelona 1999).

Diese Grundrichtung wird auch in dem hier zu besprechenden Band deutlich, der sechs Studien zur genannten Thematik aneinanderreihrt, die der Autor bereits früher in katalanischer Sprache veröffentlicht hat. Die jetzt vorliegende Übersetzung ist m.E. gut gelungen; nur ganz wenige sprachliche Unebenheiten fallen auf, so etwa „libertäre Opposition“ (S. 133) bzw. „libertäre Bewegung“ (S. 141) als Direktübersetzung des Adjektivs „libertario/a“ oder die Wendung „im übrigen Staat“ für die Verdeutlichung des Gegensatzes zwischen den Regionen und dem spanischen Zentralstaat.

Doch nun zum Inhalt: Nach der Präsentation des Forschungsstandes zum Franquismus auf Mallorca im ersten Kapitel folgt das zweite über die Entwicklung der mallorquinischen Wirtschaft vom Bürgerkrieg bis zur Expansion des Tourismus. Dabei gliedert Ginard i Féron den Gesamtzeitraum grob in drei Phasen, erstens in die wirtschaftliche Rezession der vierziger Jahre, zweitens in die Wiederbelebung der Konjunktur der fünfziger und drittens in den Tourismus-Boom der sechziger und siebziger Jahre. Zwischen 1929 und 1936 führte die Weltwirtschaftskrise und die damalige politische Instabilität in Spanien zu einer Stagnation von Industrie und exportorientierter Landwirtschaft. Dabei erlebte der Tourismus einen ersten bedeutenden Aufschwung. Der Bürgerkrieg zwischen 1936 und 1939 zog ein konjunkturelles Wachstum lediglich einiger Bereiche der mallorquinischen Wirtschaft nach sich, so etwa der Schuhindustrie. Zwischen 1939 und 1951 kam es infolge des Bürgerkriegs und des Zweiten Weltkriegs sowie auf Grund der Autarkiepolitik Francos zu einer alle Bereiche der mallorquinischen Wirtschaft erfassenden Krise. Mit der Expansion des Tourismus in den fünfziger Jahren war der Weg Malloras zu einer Dienstleistungsinsel für Ferienurlauber endgültig geebnet, was bekanntlich bis zum heutigen Tage ungebremst anhält. Die Ausführungen des Autors zur Situation der Wirtschaft dienen ihm dabei für die Beschreibung des Erfolgs bzw. je nach Sichtweise des Mißerfolgs der antifranquistischen Opposition. Im dritten Kapitel „Die mallorquinische Arbeiterbewegung und der Bürgerkrieg“ sowie im fünften „Die mallorquinische Arbeiterbewegung während des Franquismus“ stellt er die unterschiedlichen Lager und Traditionen der Organisationen und der dazugehörigen politischen Parteien vor, ehe er abschließt mit dem sechsten Kapitel, in dem er allgemein „Die antifranquistische Opposition auf Mallorca“ behandelt.

M. E. steht das vierte Kapitel, das wegen des Themas „Die Lebensbedingungen auf Mallorca in der Zeit nach dem Bürgerkrieg“ besser hinter das zweite mit der Beschreibung der wirtschaftlichen Entwicklung gepaßt hätte, etwas unglücklich zwischen den Kapiteln 3 und 5, in denen die Oppositionsbemühungen beschrieben werden. Ungeachtet der Plazierung dient es jedoch dem Nachweis, daß die Opposition im Vergleich zum Festland eher schwach ausfiel, da die Insel wirtschaftlich erfolgreicher dastand als das übrige Spanien. Der Einfluß der Franco-Gegner war nicht konstant und ihre Aktionsformen

und deren Intensität variierten während der verschiedenen Perioden beträchtlich. In den vierziger Jahren tauchte der Widerstand gegen Franco als eine Fortführung der Arbeiterbewegung aus der Vorbürgerkriegszeit auf und bestand aus den sich wieder formierenden Parteien und Gewerkschaften der Zeit der Republik. Dieser erste Antifranquismus erreichte eine große Verbreitung, brach aber mit dem Ende der vierziger Jahre aufgrund der Repression und der Konsolidierung der Diktatur wie auch im übrigen Spanien jäh zusammen. Im März 1948 wurden ungefähr 80 mallorquinische Antifranquisten (Mitglieder des Partido Comunista de España, der Juventudes Socialistas Unificadas und der Agrupación Fuerzas Armadas República Española) verhaftet, ins Gefängnis gebracht und viele von ihnen gefoltert. Obwohl letztendlich nur der führende Kommunist Joan Albertí Moll verurteilt wurde, verblieben etwa 20 Oppositionelle bis Ende des Jahres im Gefängnis, andere verloren ihren Arbeitsplatz oder mußten gar nach Algerien oder Frankreich auswandern. Die antifranquistischen Untergrundsgruppen wurden vollständig zerschlagen (S. 142-143).

In den fünfziger und während eines Großteils der sechziger Jahre war von organisiertem Antifranquismus nichts zu spüren. Neben der Angst vor Sanktionen muß diese Haltung auf die Zufriedenheit mit der guten Konjunkturlage dank des Tourismus zurückgeführt werden. Der Autor gibt aber auch den Organisationen selbst die Schuld am Mißerfolg der Opposition, da sie unfähig waren, Programme, Strategien und Organisationsformen zu entwickeln, die der Inselgesellschaft angemessen gewesen wären. Die Opposition äußerte sich viel eher in Kultur- und Bürgervereinen und Gewerkschaften als durch Mitgliedschaft in politischen Untergrundparteien. Im Gegensatz etwa zu Katalonien sah sich die Insel von der nationalen politischen Dynamik Spaniens mitgezogen. Allerdings war der katalanische Einfluß zumindest im Jahrzehnt vor Ende der Franco-Herrschaft vor allem im universitären und kulturellen Rahmen präsent. Der Autor stellt überdies nachvollziehbar dar, daß die geographische Verbreitung des organisierten Antifranquismus sehr unregelmäßig war und sich auf die Stadt Palma beschränkte, während er in kleineren Orten auf Mallorca, Menorca, Eivissa und Formentera nicht existierte oder sehr begrenzt auftrat.

Wenngleich man kritisieren kann, daß der Autor die kirchliche und christdemokratische Opposition kaum zu Wort kommen läßt – etwa knapp die Gründung der Izquierda Demócrata Cristiana (IDC) im Jahre 1957 (S. 145) – und den Justiz- und Verwaltungsbereich nicht angesprochen hat, ist indes seine sachlich-distanzierte Analyse (S. 82-83) der Probleme um die Sprachenregelungen, die Unterdrückung des Katalanischen und die historischen Wurzeln der Sprachenkonflikte positiv zu bewerten.¹

Alle diese gravierenden Beschränkungen der Opposition spielten für die Ergebnisse der spanischen Parlamentswahlen vom Juni 1977 eine Rolle

¹ Thomas Gergen, *Sprachengesetzgebung*, S. 14-19.

und bedingten das gute Abschneiden der konservativen Unión de Centro Democrático (UCD) des spanischen Ministerpräsidenten Adolfo Suárez, einem Parteienbündnis, welches sicherlich dem moderaten und konservativen Naturrall der balearischen Wählerschaft entsprach.¹ Obwohl UCD aus Gruppierungen bestand, die auf den Inseln nicht mehr als 300 Anhänger hatte und sogar auf die Aufstellung von Politikern mit antifranquistischem Image verzichtete, kam die Partei auf 51,05 Prozent der Wählerstimmen. Bezeichnend war dagegen, daß Parteien mit deutlich antifranquistischer Tendenz und deren Kandidaten keine großen Erfolge zu verbuchen hatten.

Insgesamt gesehen hat David Girard i Féron ein sehr lohnenswertes Buch verfaßt, mit dem er eine gute Synthese eigener sowie fremder Forschungen zur antifranquistischen Opposition Francos vorlegt. Als zentrales Ergebnis können wir abschließend mit dem Autor festhalten (S. 133):

„Aufgrund der bis heute durchgeföhrten Forschungen kann man sagen, daß die politische Opposition und die verschiedenen sozialen Bewegungen, die sich in dieser Phase entwickelten – Bewegungen der Arbeiter, Studenten und Intellektuellen, lokale Bewegungen u.a.m. -, zwar nicht den Sturz der Diktatur bewirken konnten, aber entscheidend dazu beitragen, ihre Fortdauer über den Tod des Diktators hinaus unmöglich zu machen.“

Thomas Gergen (Saarbrücken)

- David Ginard i Féron, *Mallorca während der Franco-Diktatur. Politik, Wirtschaft und Gesellschaft 1939-1975*. Aus dem Katalanischen von Dorothee von Keitz und Montserrat Santamaría (= Kultur und Gesellschaft der katalanischen Länder; 1). Berlin: Edition Tramvía, 2001. ISBN 3-925867-58-9. 175 S. 15,50 €.

Walter Haubrich, *Spaniens schwieriger Weg in die Freiheit*

Wer kennt sie nicht, die stets exzellent recherchierten Berichte und Reportagen Walter Haubrichs in der Frankfurter Allgemeinen Zeitung? Seit 1969 ist Haubrich ununterbrochen Korrespondent der F.A.Z. in Madrid und berichtet gleichermaßen aus Spanien, Portugal, dem Maghreb und Lateinamerika. Bereits 1976 trat er mit seinem Buch „Francos Erben. Spaniens Weg in die Gegenwart“ vor ein breites Publikum. Daß sich Verleger Walter Frey entschlossen hat, die wichtigsten Veröffentlichungen aus den entscheidenden Jahren der *transición*, d.h. der komplizierten und konfliktreichen Übergangsphase vom

¹ Walter Haubrich, *Spaniens schwieriger Weg in die Freiheit. Von der Diktatur zur Demokratie*, Bd. 2: 1975-1977, Berlin 1997, S. 342-346; vgl. nachfolgende Rezension.

Franco-Regime zur Demokratie, in Buchform zusammenzustellen, ist läblich. Und dies besonders für den Katalonieninteressierten. Denn es erleichtert das Auffinden der auch häufig über Katalonien handelnden FAZ-Artikel und bietet eine chronologisch lückenlose Aufbereitung der Quellen des politischen Geschehens in dieser so spannenden Zeit aus erster Hand und kritischer Feder. So charakterisiert Haubrich etwa am 16. Januar 1974 – nach dem Tod des Ministerpräsidenten Carrero Blanco – die damalige momentane politische Situation treffend wie folgt (Band 1, S. 26):

Von Wahlen und Regierungsbildung wie in demokratischen Ländern ist Spanien noch meilenweit entfernt. Statt der rund 25 Millionen volljährigen Spanier wählte nur einziger: Staatschef Franco. Die „Parteien“ bestehen meistens nur aus den Parteivorständen; eine Basis, Mitglieder gibt es nicht. „Politische Familien im Regime“ ist ein treffender Ausdruck für diese Interessengemeinschaften zur gegenseitigen Förderung und fast ohne ideologischen Hintergrund. Familienstreitigkeiten sind üblich. Sie werden unter den jetzt Regierenden sicher bald ausbrechen.

Unter der Überschrift „Ein willensstarker Zauderer regierte Spanien – Leben und Herrschaft Francisco Francos / Er hinterläßt ein befriedetes, doch kein versöhntes Volk“ findet Haubrich in der FAZ vom 21. November 1975 die folgenden Worte (Band 1, S. 271f.):

Philip II. [1556-1598] beherrschte Spanien länger als Francisco Franco [1936-1975]; doch selbst der düstere Einsiedler im Escorial hatte weniger Machtbefugnisse als der 300 Jahre [sic] später im streng bewachten Pardo-Palast residierende Caudillo. In der Epoche des habsburgischen Philipp war Spanien die große Weltmacht, spanische Literatur und Kultur erlebten ihre größte Blütezeit, den Höhepunkt des berühmten „goldenem Zeitalters“ [*Siglo de Oro*]. Francisco Franco herrschte in einem bescheidener gewordenen Spanien, das weltpolitisch nur noch eine zweitklassige Rolle spielte [...] Das Wort „Franco“ löst bei Spaniern aus mindestens zwei Generationen immer spontane, wenn auch verschiedenartige Reaktionen aus. Franco: das bedeutet für viele einen Alptraum, für manche Frustrationen, enttäuschte Hoffnung, ja Verrat; für andere aber auch Sicherheit, Schutz, Ordnung und Frieden [...]

Franco ist oft als der unspanischste aller Spanier bezeichnet worden [...] Während die meisten Spanier auch in der Politik die Dinge gern überstürzen, allzuhäufig den Ereignissen vorausseilend, war Franco immer ein Zauderer. Er zögerte lange bei politischen Entscheidungen, ging dann aber nicht mehr von ihnen ab. Er hatte nur ganz wenige Freunde und Vertraute, liebte die einsamen Entschlüsse [...] Die Strukturen seines politischen Denkens waren recht einfach: einige wenige Ideen und Prinzipien, die er im Laufe seines langen Lebens nur leicht abgewandelt immer beibehielt.

Auch die Einschätzung der Rolle Francos auf internationalem Parkett gelingt Haubrich, wenn er fortfährt (Band 1, S. 273):

Hitler, der Franco weniger als Mussolini im Bürgerkrieg unterstützt hatte, gelang es nicht, Spanien in den Krieg zu ziehen. Franco schickte lediglich eine Freiwilligendivision an die Ostfront. In dem Maße, wie sich das Kriegsglück zuungunsten der Achsenmächte wandelte, nahm Franco Kontakt zu den Alliierten auf [...]. Propagandistisch kam Franco vor allem in den Vereinigten Staaten zugute, daß er sich standhaft geweigert hatte, Hitlers Judenvernichtung mitzumachen. Tausende von Sepharditen (Juden spanischen Ursprungs) in Südosteuropa rettete die spanische Regierung vor dem Tod, indem sie ihnen die spanische Staatsbürgerschaft verlieh, sie dadurch für Hitler unangreifbar machte und vor den deutschen Vernichtungslagern bewahrte. Die Vereinigten Staaten schlossen neben dem Vatikan als erste wieder einen internationalen Vertrag – das Stützpunktabkommen 1953 – mit Franco-Spanien ab...

Die Berichte, Reportagen und Analysen Haubrichs geben Zeugnis von einem Zeitabschnitt, der zwar bereits Geschichte ist, jedoch noch immer Spaniens gegenwärtige Politik und Gesellschaft unmittelbar prägt. Der zuletzt erschienene dritte Band umfaßt den Zeitraum von den demokratischen Parlamentswahlen vom Juni 1977 (die ersten seit dem Beginn der Franco-Herrschaft im Jahre 1936) bis zum März 1979, in dem erneute Parlamentswahlen stattfanden, welche von ETA-Terrorwellen überschattet worden waren.

Es ist evident, daß eine zeitnahe Berichterstattung nicht immer mit dem oft nötigen Abstand zum Geschehen erfolgen kann, um eine ausgereifte historische Wertung zu bieten. In Spanien fing man erst in den letzten Jahren an, die Franco-Ära und die *transición* historisch zu bearbeiten. Doch ist dies nicht das primäre Ziel der vorliegenden Sammlung, der es vornehmlich um die Präsentation des Geschehenen mit dem wertenden Bezug zur damaligen Tagespolitik geht. Haubrich, ein Zeitzeuge der Ereignisse, hat auf diese Weise sowohl eine fundierte Dokumentation als auch ein ansprechendes Lesebuch zur jüngeren spanischen Zeitgeschichte vorgelegt.

Wir können also Jorge Semprún nur beipflichten, der sich folgendermaßen über Haubrichs Werk äußerte: „Jede künftige Geschichte der ‚*transición*‘, ihrer Konsolidierung und späteren Krisen, wird Haubrichs Artikel, Reportagen, Interviews und Kommentare als erstklassige Quelle aus erster Hand berücksichtigen müssen.“ (Band 1, Vorwort, S. 7)

Auf Band 4, der die Zeitspanne von April 1979 bis Februar 1981 umfassen wird, dürfen sich Spanieninteressierte schon jetzt freuen. Es bleibt zu hoffen, daß Verlag und Autor die Reihe auch für die gesamten 80er und 90er Jahre fortsetzen werden. Wünschenswert wäre dann jedoch ein abschließender

Personen-, Orts- und Sachthemenindex, um dem Leser und Benutzer der Berichte die gezielte Suche anhand von einschlägigen Begriffen zu erleichtern.

Thomas Gergen (Saarbrücken)

- Walter Haubrich, *Spaniens schwieriger Weg in die Freiheit. Von der Diktatur zur Demokratie*, Berlin: Edition Travnía. Band 1: 1973-1975; 1995, ISBN 3-925867-16-3, 275 S.; Band 2: 1975-1977; 1997, ISBN 3-925867-22-8, 346 S.; Band 3: 1977-1979; 2001, ISBN 3-925867-52-X, 319 S.

Atles Lingüístic del Domini Català: erster Band erschienen

Sprachatlanten sind, ähnlich wie Wörterbücher oder kritische Gesamtausgaben, wissenschaftliche Vorhaben, die einen langen Atem und teilweise mehr Zeit erfordern, als ein Forscherleben bieten kann. Um so bewundernswerter ist es, wenn solche Herkulesarbeiten überhaupt in Angriff genommen werden, und dies wird in Zukunft immer seltener der Fall sein, weil die aktuellen Formen des Forschungsmanagements und der Finanzierungsbedingungen schnelle Resultate fordern, die mehrjähriges, ja mehrere Jahrzehnte andauerndes Forschen vor dem ersten publizierten *Output* immer weniger zulassen.

Dass mit dem *Atles Lingüístic del Domini Català* (ALDC) unter der Herausgeberschaft von Joan Veny und Lídia Pons nun ein solches Großprojekt in die Publikationsphase eintritt, muss jeden Katalanisten und überhaupt jeden Romanisten mit Freude erfüllen. Dies um so mehr, wenn man die konzeptuelle und technische Qualität des Endprodukts berücksichtigt.

Der ALDC hat eine lange Vorgeschiede. Seit 1923 (der letzte Band erschien allerdings erst 1964) liegt mit dem *Atlas Lingüístic de Catalunya* (ALCat) ein Sprachatlas für das gesamte katalanische Sprachgebiet vor, der von seinem Autor Antoni Griera auf der Grundlage nahezu ausschließlich eigener Feldforschung (zwischen 1916 und 1922) erstellt worden war, allerdings nur ein weitmaschiges Netz an Aufnahmepunkten aufweist. Der 1929 in Angriff genommene *Atlas Lingüístico de la Península Ibérica* (ALPI) hätte dagegen das gesamte katalanischsprachige Gebiet innerhalb des spanischen Staates berücksichtigt, und die Erhebungen zu diesem Atlas, die für die katalanischsprachigen Aufnahmepunkte weitgehend von Manuel Sanchis Guarner durchgeführt wurden, waren praktisch abgeschlossen. Verschiedene ungünstige äußere und innerwissenschaftliche Umstände führten dazu, dass der ALPI ein Torso blieb: nur ein Band erschien (1962), die erhobenen Materialien schienen zumindest in Teilen verloren.¹

¹ Auf dem 27. Internationalen Kongress für romanische Sprachwissenschaft und Philologie (Salamanca 2001) berichtete der kanadische Romanist David Heap von seinen Bemühungen, die Fragebücher und Materialien der ALPI-

Nach dem Zweiten Weltkrieg schien die Zeit der großen, „nationalen“ Sprachatlas-Projekte abgelaufen. Zu offenkundig waren die Nachteile großräumiger Dialektatenerfassung mit notgedrungen grobmaschigem Erhebungspunktenetz und nur jeweils wenigen Informanten. Es begann die Ära der regionalen Sprachatlanten, in die sich auch das ALDC-Projekt einreihet. 1952 von Antoni Ma. Badia i Margarit und Germà Colón formuliert, startete das Unternehmen zunächst mit einer Vor-Enquête in Sant Boi de Llobregat und Cervera, bis 1964 die eigentliche Datenerhebung mit dem definitiven, knapp 2500 Einträge umfassenden Fragebuch begonnen wurde. Diese Feldforschungsphase endete 1978. Bis Anfang der 90er Jahre wurde an den phonetischen Transkriptionen gearbeitet, und 1992 entschloss man sich, die bisher erhobenen Materialien in eine elektronische Datenbank einzugeben, um die Erstellung der kartographischen Bände zu beschleunigen. Diese Entscheidung zeitigt nun Früchte, denn nach Aussage des Projektleiters Joan Veny ist geplant, nach dem nun erschienenen ersten Band die acht Fortsetzungsbände in rascher, etwa jährlicher Folge erscheinen zu lassen.

Der hier vorzustellende Band 1 ist dem onomasiologisch-lexikalischen Bereich der Körperteile und Krankheiten gewidmet. Den entsprechenden knapp 180 Karten geht eine ausführliche Einleitung voraus, in der nicht nur die historischen und methodischen Aspekte des Atlasprojekts dargelegt, sondern auch die Aufnahmepunkte und die dort jeweils konsultierten Gewährsleute recht präzise dargestellt werden. Anekdotischerweise sei erwähnt, dass in dieser Einleitung auch aus den Feldtagebüchern der Enquêteure zitiert wird, um die Schwierigkeiten zu verdeutlichen, mit denen diese bei der Auswahl der Informanten und der Abarbeitung des (zweifelsohne abschreckend dicken) Fragebuchs konfrontiert waren – eine interessante und zudem unterhaltsame Lektüre.

Diese methodischen Aspekte und die dialektologische Qualität und Validität der ALDC-Daten wird in der nächsten Zeit zweifelsohne in ausführlichen Rezensionen durch entsprechend qualifizierte Fachkollegen besprochen werden. An dieser Stelle sei lediglich auf die technische Qualität des Atlas hingewiesen: die im A3-Format gehaltenen, aber noch „handhabbaren“ Karten sind von großer Klarheit, sehr sauber gedruckt und kartographisch einwand-

Enquêtes zu retten und zumindest teilweise per Internet zugänglich zu machen. Dass der ALPI aber als Atlas je vollendet wird, ist unwahrscheinlich. Nähere Informationen zu Heaps Projekt unter <<http://www.uwo.ca/french/atlas/>>.

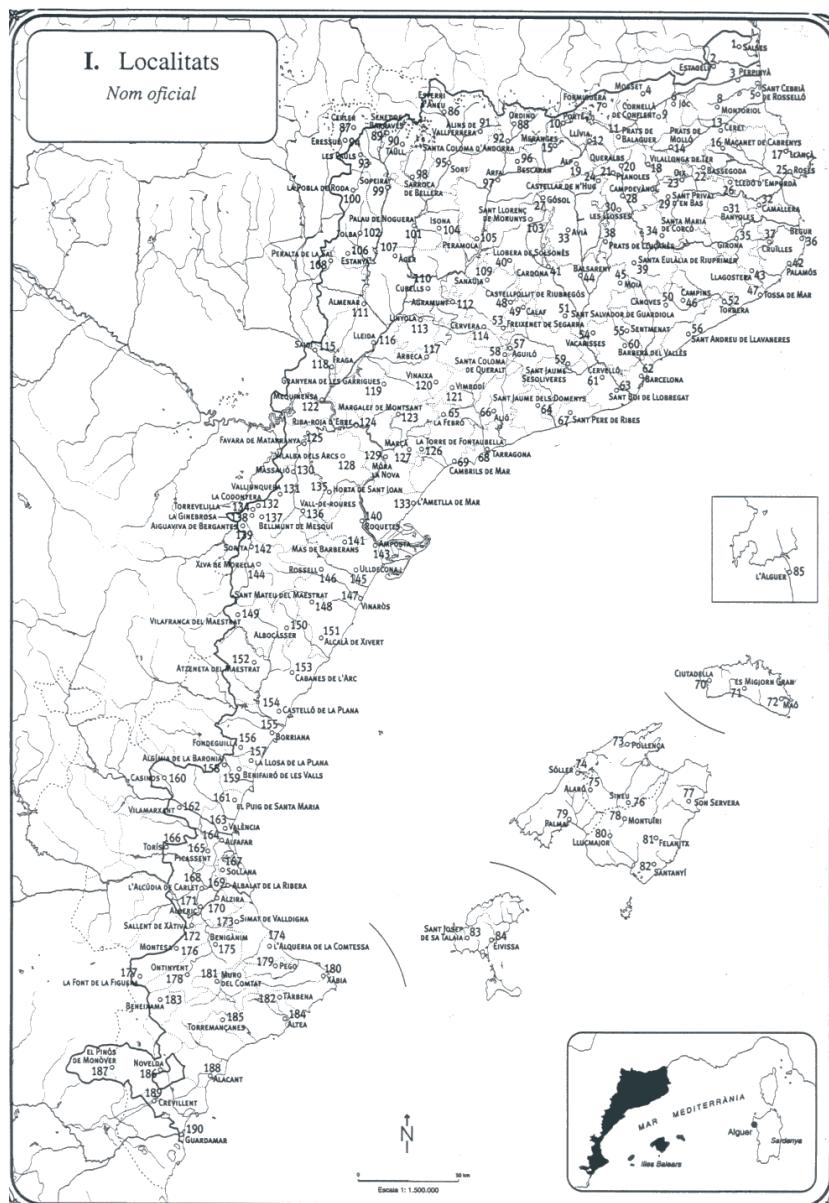

Abb. oben: Probeseite aus dem ALDC mit der Lokalisierung der Aufnahmeorte.

frei. Die sehr anschauliche orohydrographische Reliefdarstellung, die bei der Situierung der Erhebungspunkte behilflich sein kann, kommt auf der Probe-karte auf S. 111 leider nur unzureichend zur Geltung. Die Verteilung der Erhebungspunkte – insgesamt 190 an der Zahl – ist methodisch begründet: zwar dominieren kleinere Orte, doch wurden auch mittlere und große Städte aufgenommen. Das Punktenetz ist so gleichmäßig wie möglich über die Katalanischen Länder verteilt, allerdings haben die Autoren des Atlas darauf Wert gelegt, dass in Zonen komplexer dialektaler Übergänge (so zwischen West- und Ostkatalanisch sowie zwischen Westkatalanisch und Aragonesisch) das Netz etwas dichter geknüpft ist.

Der ALDC ist nicht nur für den versierten Dialektologen, sondern auch für den interessierten (Fach-)Laien eine informative Lektüre. Nicht nur, weil er deutlich vor Augen führt, wieviel traditioneller Wortschatz, der in den Auskünften der hier dokumentierten, durchweg älteren und alten Informanten dokumentiert ist, im Zuge des Sprachwandels (und des zugehörigen Sachwandels) verloren geht; manche Karte ist auch soziolinguistisch instruktiv, z.B. die auf Karte VIII des ersten Bandes zu findende Kartierung der Eigenbezeichnung der katalanischen Sprache durch ihre Sprecher in den verschiedenen Teilen des Verbreitungsgebiets.

Der Eröffnungsband des ALDC präsentiert sich in einem eleganten blauen Einband und in sehr guter Verarbeitung. Angesichts der Kosten, die der Druck solcher Spezialbände verursacht, und der mit 450 Exemplaren eher geringen Auflage erscheint der Preis von 72 € sehr moderat; Mitglieder der *Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (AILLC) erhalten übrigens auf diesen schon nicht überteuerten Preis nochmals 25% Nachlass.

In diesem Zusammenhang ist darauf hinzuweisen, dass im Rahmen der Informantenbefragungen für den ALDC neben Fragebucheinträgen auch freie Texte erhoben wurden. Diese sog. *etnotextos* gehören oft den Genres tradiert er elaborierter Mündlichkeit (Sagen und Legenden, Lieder und Reime) zu, doch finden sich unter den aufgenommenen Texten auch spontanere Textsorten wie Lebenserinnerungen, Erzählungen von lokalen Bräuchen und Festen etc. Erfreulich ist, dass das Institut d'Estudis Catalans auch diese *etnotextos* veröffentlicht. Der entsprechende erste Band, „*Atles Lingüístic del Domini Català: Etnotextos del català oriental*“ ist samt zugehöriger Tonkassette bereits 1998 erschienen; zwei weitere, gleich aufgebaute Bände mit Textproben des nördlichen Westkatalanischen und des Valencianischen sind vorgesehen.

Claus D. Pusch

- Joan Veny / Lídia Pons i Griera (eds.): *Atles Lingüístic del Domini Català. Volum 1: Introducció. El cos humà. Malalties*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2001. 336 Seiten. ISBN 84-7283-597-9. 72 €.

- Joan Veny / Lídia Pons i Griera (eds.): *Atles Lingüístic del Domini Català. Enotextos del català oriental* (= Biblioteca de Dialectologia i Sociolinguística; 5). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1998. 528 Seiten. ISBN 84-7283-435-2. 22 €.

Newe Publikationen zum Valencianischen der Marina

Die valencianischen *comarques* der Marina, zwischen Alacant im Süden und Dénia im Norden gelegen, sind in Deutschland unter dem touristisch motivierten Pseudo-Toponym „Costa Blanca“ bekannt und als Urlaubsziel beliebt. Dass sich in diesem Raum an der von innerspanischen und internationalen Migranten stark geprägten Küste das Katalanische durchaus auch als Sprache des Alltags – und, in vielen Kontexten,

quasi als ‚Geheimsprache‘ der Einheimischen – halten kann, ist an und für sich schon bemerkenswert. Dennoch führt die touristische Monokultur dieses Küstenstreifens natürlich zu vielfältigen sozioökonomischen Veränderungen und ‚Erosionsprozessen‘, die sich auch sprachlich niederschlagen, wovon die beiden hier kurz vorzustellenden Publikationen beredtes Zeugnis ablegen.

Das Gebiet des einstigen Fischerdorfes Benidorm ist seit vier Jahrzehnten einem starken demographischen und baulichen Druck ausgesetzt, und die Erschließung immer weiterer Parzellen durch ästhetisch wenig ausgereifte Immobilienprojekte ist keineswegs zum Stillstand oder Abschluss gekommen. Auch die kürzliche Ansiedlung des Freizeitparks „Terra Mítica“ (bekanntlich die ‚ultimative Antwort‘ der Generalitat Valenciana auf „Port Aventura“) wird diesen Prozess der Überprägung der Landschaft noch verstärken. Um so wichtiger war es daher, den Schatz der traditionellen Toponyme der Gemarkung Benidorm festzuhalten; dies hat Pasqual Almiñana im vorliegenden, von der Stadtverwaltung Benidorm herausgegebenen Buch erledigt. Sämtliche Toponyme werden aufgelistet, historisch und sprachlich kommentiert.

Das – sehr viel schmalere – Buch von Ma. Roser Cabrera ist dem valencianischen Fachwortschatz der Fischerei gewidmet, wie er in den Häfen der Marina Alta – vor allem in Calp, Moraira, Xàbia und Dénia – in Gebrauch war und ist. Die Fischerorte dieser *comarca* sind unterschiedlich stark vom Tourismus umgeprägt worden; während Calp einen ähnlichen Entwicklungsprozess durchlaufen hat wie Benidorm, ist etwa Dénia sehr viel weniger vom „Teutonengrill-Phänomen“ und damit verbundenen Umbrüchen gekennzeichnet.

net. Die Fischerei ist in diesem Küstenstreifen nach wie vor lebendig, wenngleich sie natürlich eine wirtschaftliche Marginalstellung einnimmt, doch ist das von der Autorin erfasste Fachvokabular noch nicht ganz „Sprache von gestern“.

Beide Publikationen sind auf Anfrage für wissenschaftliche Einrichtungen und Bibliotheken kostenfrei erhältlich.

Claus D. Pusch

- Pasqual Almiñana Orozco: *Els topònims de Benidorm (1321-1955)* (= Col·lecció Pàgines de Benidorm; 3). Benidorm: Ajuntament de Benidorm, 2001. 374 Seiten. ISBN 84-923107-3-1. Zu beziehen bei: Ajuntament de Benidorm, Plaça de Canalejas, 1, E-03500 Benidorm (Alacant).
- Ma. Roser Cabrera González: *Mar i llengua a la Marina Alta. La formació del llenguatge mariner*. Teulada: Ajuntament de Teulada / Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, 2001. 82 Seiten. ISBN 84-920725-4-7. Zu beziehen bei: Ajuntament de Teulada, Regidoria de Cultura, Avda. Santa Catalina, 2, E-03725 Teulada (Alacant).

Sobre la Llei de Política Lingüística de Catalunya del 1998

Thomas Gergen, lingüista i jurista alemany, analitza en l'obra *Sprachgesetzgebung in Katalonien: Die Debatte um die Llei de Política Lingüística del 7 de gener de 1998*, els treballs preparatius, els problemes i els debats originats amb motiu del desenvolupament i l'aprovació de la Llei de política lingüística de Catalunya, de 7 de gener de 1998, des del punt de vista de l'observador estranger.

Encara que aquest constitueix el tema central de l'estudi, l'obra es divideix en dos grans apartats, el primer dels quals es configura com una presentació i ànalisi de les arrels del debat lingüístic. Per això, ressegueix les etapes històriques que han marcat la llengua catalana i la situació sociolingüística actual. L'autor aprofundeix en cada apartat com pocs altres estrangers ho havien fet abans.

Aquesta part introductòria es divideix en 6 blocs:

1. *El català com a llengua territorial i oficial*. Presenta el problema del conflicte lingüístic entre el català i el castellà per centrar-se posteriorment en qüestions relacionades amb l'extensió geogràfica del català, els dialectes i la unitat de la llengua.
2. *La relació entre el català i el castellà, en tant que llengües oficiales i territorials, al llarg de la història*. Repassa les etapes històriques de la llengua catalana (bàsicament llengua nacional, decadència, Renaixement), i analitza no només el vincle entre el català i el castellà, sinó també altres qüestions relacio-

nades. Entre aquestes, destaca el paper que va jugar el francès durant l'ocupació, la tria lingüística en favor del castellà i el reconeixement de la Corona espanyola, fins arribar a la repressió franquista i esdeveniments recents i fins i tot futurs, com ara el paper de la llengua als Jocs Olímpics o al Fòrum del 2004.

3. *La cooficialitat del català i el castellà.* Aquest tema és tractat des d'un punt de vista legal i se centra en l'anàlisi d'aquells apartats de l'Estatut d'Autonomia que fan referència a la llengua, la cooficialitat i, finalment, el que Gergen anomena bilingüisme «asimètric» a Catalunya.

4. *Els conflictes lingüístics en els àmbits del Parlament i l'Administració pública.* Aquest apartat se centra en el tractament i l'ús del català com a llengua oficial a aquestes dues institucions, la planificació «normalitzada» del català i el paper de l'Institut d'Estudis Catalans.

5. *El català com a llengua territorial.* Introduceix l'estudi del rol dels mitjans de comunicació i la indústria editorial catalana (fent especial referència al paper de Gran Enciclopèdia Catalana), la relació entre llengua i cultura i la problemàtica vinculada als obstacles vers la unitat de la llengua.

6. *El conflicte en la legislació i la pràctica de la normalització en l'àmbit cultural i l'ensenyament.* Dins aquest apartat fa una especial atenció a l'ensenyament universitari, la formació dels llenguatges d'especialitat i l'extensió del català fora de Catalunya. També analitza el paper dels mitjans de comunicació, centrant-se bàsicament en la ràdio, el cinema i la televisió. És en aquest darrer apartat on es planteja la qüestió relacionada amb la disjuntiva que es va produir en el seu moment sobre la conveniència de mantenir la Llei de normalització lingüística de 1983 o d'elaborar-ne una de nova. De fet, segons l'autor, aquesta qüestió es va mantenir latent fins a la conclusió de les tasques del grup de treball del Parlament, que finalment va aconseguir de confeccionar un esborrany idoni i apte per a la majoria. Gergen considera la dificultat per trobar un equilibri entre l'ús del català i el castellà tan vella com la pròpia relació entre les dues llengües i la legislació lingüística a Catalunya.

La segona part de l'obra se centra en la preparació de la Llei de política lingüística. El tema principal el constitueix el debat sorgit al voltant de la Llei de política lingüística, vist sempre des de l'òptica de l'observador estranger. Des d'aquest punt de vista l'autor remarca que Catalunya és l'única comunitat autònoma de l'Estat espanyol que s'ha dotat d'una segona llei lingüística després de la Constitució de 1978.

La Llei de política lingüística va ser votada favorablement pel 80% dels diputats del Parlament i, a més, va comptar amb el suport de l'Església i els sindicats, grups socials a posició dels quals dedica sengles apartats.

Els debats es van centrar en l'expansió del català en aquells àmbits en què la nostra llengua havia tingut poques oportunitats davant el castellà, com per exemple l'empresa privada, la publicitat o la justícia.

Dedica un apartat especial a la qüestió de l'etiquetatge, debat que en opinió de Gergen es va reduir en darrera instància a la discussió sobre la qualitat del català com a llengua fàcilment entenedora, en qualitat de llengua oficial de la Comunitat Europea.

També tracta la manera com la intenció d'enfortir la unitat lingüística dins els Països Catalans va exercir una influència indirecta en els continguts ideològics dels debats. Precisament, durant aquell mateix període Andorra treballava per millorar la situació social del català, única llengua oficial al Principat pirinenc, mitjançant una legislació que preveia la imposició de quotes i sancions en el cas de transgressions. En l'extrem oposat es trobava la posició valenciana, contrària a considerar el valencià com a dialecte català dins la família lingüística catalana.

Aquesta segona part de l'obra, que segueix els passos de la gestació i el naixement de la Llei de política lingüística, es divideix en cinc grans apartats:

1. *Els debats sobre el pes de la llengua catalana amb motiu de la festivitat de Sant Jordi de 1997.* Ressegueix els punts de vista de diferents entitats i moviments relacionats amb la llengua, com ara la Plataforma per a la Llengua o l'Associació per a les Noves Bases per al Monolingüisme a Catalunya. També tracta de forma individualitzada les iniciatives preses pels bisbes catalans.
2. *La recerca d'un nou marc legislatiu.* Presenta l'actitud dels partits polítics amb representació parlamentària durant els debats.
3. *Les campanyes de normalització paral·leles a la legislació, a favor o en contra d'una més àmplia normalització del català.* Sota aquest títol s'aborden temes com ara el manifest dels notaris, la posició d'altres territoris de parla catalana (Andorra, Catalunya Nord, Balears, Comunitat Valenciana i Aragó), l'edició de diaris en català, la posició de l'Església catòlica, el problema relacionat amb el món del cinema i les diferents actituds a favor o en contra del nacionalisme i la llengua catalana.
4. *Els problemes legals dins el marc del debat polític.* L'autor repassa temes relacionats amb les qüestions que es tracten al preàmbul de la Llei (unitat de la llengua, drets i deures lingüístics o el perill de substitució lingüística) i d'altres, com ara el llenguatge jurídic i l'ús del català en el sector econòmic. Pel que fa a aquest darrer, tracta de manera específica el problema, i el debat consegüent, de l'etiquetatge de productes en català, en relació amb la protecció dels consumidors.
5. *La Llei de política lingüística: el naixement d'una legislació definitiva.* Aquest darrer apartat és el més extens de la segona part de l'obra. S'hi analit-

zen els canvis més destacats en referència al primer esborrany del text legislatiu, els motius per a l'aprovació de la Llei de política lingüística, les crítiques a l'esborrany per part dels partits polítics amb representació parlamentària, els debats sobre l'etiquetatge, la nova versió de l'article 34 («La informació a les persones consumidores i usuàries»), el punt 3 del qual especifica que el Govern de la Generalitat regularà per reglament la informació a les persones consumidores i usuàries de sectors determinats i l'etiquetatge i les instruccions d'ús dels productes industrials o comercials que es distribueixin en el territori de Catalunya), la discussió sobre la condició del català com a «llengua oficial de la UE», els convenis col.laterals, el consens entre partits polítics, les esmeses introduïdes pel Consell Consultiu i, finalment, el procés de votació.

El text acaba amb unes conclusions, una bibliografia, un resum i el text complet de la Llei de política lingüística.

Elena Heidepriem

- Thomas Gergen: *Sprachgesetzgebung in Katalonien: Die Debatte um die »Llei de Política Lingüística« vom 7. Januar 1998* (= Beihefte zur Zeitschrift für romanische Philologie; 302). Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 2000. 192 Seiten. ISBN 3-484-52302-6. 49 €.

Auf schmaler und auf breiter Spur durch die Katalanischen Länder

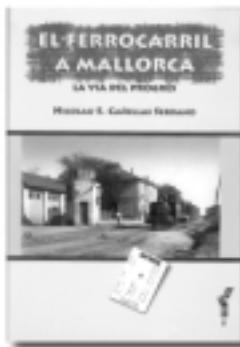
Die Fahrt mit der Eisenbahn ist der Inbegriff der Kultur des Reisens – doch auch ohne einen solchen Sinnspruch voranzustellen, scheint es legitim, in einer eher wissenschaftlich ausgerichteten Publikation wie den *Mitteilungen* neu erschienene Bücher rund um das Eisenbahnwesen in den Katalanischen Ländern anzusehen. Der historisch Interessierte findet darin Elemente der Erklärung für viele demographisch-soziale und wirtschaftliche Umwälzungen, die in den katalanischsprachigen Regionen im ausgehenden 19. und im 20. Jahrhundert Platz griffen; der Kunstmajor erbaute sich an der Industriearchitektur, die rund um die Gleise entstand und gerade in Katalonien und im Land València ästhetische Glanzlichter hervorbrachte. Und wer – wie der Autor dieses Beitrags – sowieso ein Freund des Schienenverkehrs ist, kann auch den technischen Informationen zu Fahrzeugen, Betriebsabwicklung, Zugsicherungssystemen etc. etwas abgewinnen, die sich in Eisenbahnpublikationen üblicherweise in großer Dichte finden.

Nicht ganz zufällig sind in jüngster Zeit gleich mehrere, inhaltlich wie physisch schwergewichtige Buchpublikationen zu den Eisenbahnen in den drei Hauptgebieten der Katalanischen Länder – Katalonien, País Valencià und den Balearischen Inseln – erschienen. Nicht mehr brandneu ist Carles Salmerons Werk „Del segle XIX al segle XXI. Torna l'era del ferrocarril“, das Ende 2000

von der Generalitat de Catalunya verlegt wurde. Salmeron i Bosch, anerkannter Eisenbahnhistoriker und Direktor des (leider wenig bekannten und chronisch unterfinanzierten) katalanischen Verkehrsmuseums von Castellar de n'Hug, spannt einen weiten Bogen über die Eisenbahngeschichte Europas, wobei auch immer Aspekte der spanischen und, konkreter, der katalanischen Eisenbahngeschichte eingearbeitet werden (schließlich ist Katalonien mit der 1848 eröffneten Strecke Barcelona-Mataró die Wiege des spanischen Schienenverkehrs). Allerdings muss betont werden, dass das schön gedruckte, dafür auch nicht ganz billige Opus keine Eisenbahngeschichte Kataloniens darstellt (eine solche, nach Strecken gegliedert, hat derselbe Autor in den 1980er und 1990er Jahren in einer Buchreihe „Els trens de Catalunya“ im Selbstverlag vorgelegt; diese Reihe wurde aber bisher nicht abgeschlossen). Ein Schwerpunkt des Buches ist, wie schon im Titel anklingt, die aktuelle Renaissance des Schienenverkehrs; dies gilt auch für Katalonien, wo das Renfe-Netz und die Vorortstrecken der *Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya* in den vergangenen Jahren vorbildlich modernisiert wurden und wo mit der Fertigstellung des Hochgeschwindigkeitsstrecke Madrid-Barcelona und ihrer Verlängerung nach Perpinyà sowie dem Ausbau der Straßenbahn im Stadtgebiet von Barcelona die Bedeutung schienengebundener Verkehrsträger auch in Zukunft stark zunehmen wird.

Das großformatigste der hier vorgestellten Werke ist der Anfang 2002 erschienene Band „150 años de ferrocarril en la Comunidad Valenciana, 1852-2002“, herausgegeben von der Generalitat Valenciana. Anlass für die Publikation des repräsentativen Bandes ist das Jubiläum der Strecke Xàtiva-Grau de València, der Keimzelle des valencianischen Schienennetzes. Unter der Herausgeberschaft der Historikerin Inmaculada Aguilar Civera (Universitat de València) und des Geographen Javier Vidal Olivares (Universitat d'Alacant) beschreiben Fachleute aus Wissenschaft und Politik unterschiedlichste Aspekte des Eisenbahnwesens im País Valencià. Neben eher erwartbaren Beiträgen zur Geschichte des Schienennetzes oder der valencianischen Fahrzeugindustrie finden sich auch Artikel zu scheinbar peripheren Aspekten wie der Eisenbahn in der (nicht nur valencianischen) Malerei oder der Eisenbahn in der „levantinischen“ Literatur. Die Buchbeiträge sind im Allgemeinen gut dokumentiert, Zahlen und Daten in Tabellen und Graphiken veranschaulicht. Ein Schwachpunkt des Bandes sind jedoch die photographischen Abbildungen: meist handelt es sich um aussagearme Fotos aus den Archiven von Zeitungen und Bildagen-turen. Hier wäre angesezt gewesen, die vermutlich um Welten besseren Bild-schätze zu heben, die sich in den Privatarchiven der valencianischen Vereine für Eisenbahnfreunde befinden. Bedauerlich auch, dass dieses (ebenfalls kostspielige) Œuvre ausschließlich in kastilischer Sprache aufgelegt wurde, aber wer den Normalisierungseifer kennt, den die Generalitat Valenciana hinsichtlich der „llengua pròpia“ des Landes an den Tag zu legen pflegt, wird davon nicht überrascht sein.

In diesem Zusammenhang ist darauf hinzuweisen, dass die spanische Stiftung für Eisenbahngeschichte (*Fundación de los Ferrocarriles Españoles*, Madrid) aus Anlass des valencianischen Bahnjubiläums ebenfalls einen einschlägigen Bildband herausgegeben hat, verwirrenderweise unter demselben Titel wie der Sammelband der Generalitat Valenciana. Das Buch enthält historische Aufnahmen aus der Fotosammlung von Juan José Díaz Prosper, die Eindrücke des Eisenbahn- und Straßenbahnverkehrs im Land València zwischen 1896 und 1960 vermitteln.

Das gelungenste und am besten dokumentierte Werk der hier vorgestellten Reihe ist wohl die Monographie „*El ferrocarril a Mallorca. La via del progrés*“ von Nicolau Cañellas, erschienen im Verlag Documenta Balear. Es handelt sich um die völlig überarbeitete und aktualisierte Neuausgabe eines Anfang der 1990er Jahre erschienenen Buches und beschreibt alle – wirklich alle! – Aspekte des schienengebundenen Verkehrs auf der Baleareninsel. Bau- und Unternehmensgeschichte findet sich in dem mehr als 650 Seiten mächtigen Buch ebenso wie eine detaillierte Darstellung aller Bahnhöfe und Haltepunkte sowie des gesamten Fuhrparks, der je

auf mallorquinischen Eisenbahn- oder Straßenbahnschienen unterwegs war. Gerade für Mallorca gilt Carles Salmerons Motto „*Torna l'era del ferrocarril*“ in ganz spektakulärer Weise: nach Jahrzehnten des Verfalls werden die mallorquinischen Eisenbahnen (bzw. das, was davon übrig geblieben ist) seit Mitte der 90er Jahre vorzüglich modernisiert. Eine Linie nach Sa Pobla wurde 2000 wiedereröffnet, ihre Verlängerung nach Alcúdia steht an; der Wiederaufbau einer Strecke nach Manacor ist in Planung. Und außerdem gibt es ja noch den unvergleichlich nostalgischen „*tren de Sóller*“, der mit seinem gepflegt-altmodischen Flair immer mehr Touristen anzieht und dadurch zwischen 1980 und 2000 die Fahrgästzahl verdoppeln konnte. Cañellas‘ Buch ist jedem Eisenbahn- und Mallorca-Freund uneingeschränkt zu empfehlen.¹

Claus D. Pusch

- Carles Salmeron i Bosch: *Del segle XIX al segle XXI. Torna l'era del ferrocarril*. Barcelona: Generalitat de Catalunya / Departament de Política Territorial i Obres Públiques, 2000. 414 Seiten. ISBN 84-393-5253-0. 108,18 €.
- Inmaculada Aguilar Civera / Javier Vidal Olivares (eds.): *150 años de ferrocarril en la Comunidad Valenciana 1852-2002*. València: Generalitat Valen-

¹ Zu den Eisenbahnen Mallorcás siehe auch meine Besprechung des Reiseführers „Mallorca mit dem Zug entdecken“ in den *Mitteilungen* Nr. 40 (Juli 2001), S. 93.

ciana / Conselleria d'Obres Pùbliques, Urbanisme i Transports, 2002. 390 Seiten. ISBN 84-482-3055-8. 45 €.

■ *150 años de ferrocarril en la Comunidad Valenciana. Colección Díaz Prosper.* Madrid / València: Fundación de los Ferrocarriles Españoles / Generalitat Valenciana, 2002. 124 Seiten. ISBN 84-88675-75-5. 14 €.

■ Nicolau S. Cañellas Serrano: *El ferrocarril a Mallorca. La via del progrés* (= Arbre de mar; 5). Palma: Edicions Documenta Balear, 2001. 670 Seiten. ISBN 84-95694-17-4. 30 €.

Antrag auf Mitgliedschaft im Deutschen Katalanistenverband e.V.

Hiermit beantrage ich die Mitgliedschaft im Deutschen Katalanistenverband. Die gültige Satzung (vgl. den Text in den *Mitteilungen des Deutschen Katalanistenverbandes* 41, S. 4-8, oder im WWW unter <<http://www.katalanistik.de>>) habe ich zur Kenntnis genommen.

Name: _____ Vorname: _____

Berufsbezeichnung / akademischer Grad: _____

Straße: _____

PLZ und Ort: _____

Tel.: _____ Fax: _____ E-mail: _____

Dienstanschrift:

Universität: _____

Fachbereich / Institut: _____

Straße / Postfach: _____

PLZ und Ort: _____

Ich erkläre mich bereit, den jeweils gültigen Mitgliedsbeitrag — derzeit jährlich 25 Euro* — zu zahlen. Die Zahlung erfolgt durch:

Einzugsermächtigung Überweisung Scheck**

Bei Zahlung des Mitgliedsbeitrags durch Einzugsermächtigung bitte den entsprechenden Vordruck ausfüllen (vgl. S. 127).

Ort und Datum:

Unterschrift:

* 12,50 € für Studierende und Arbeitslose.

** Schecks werden nur von Mitgliedern mit ständigem Wohnsitz im spanischen Staat akzeptiert. Bitte zurücksenden an die Geschäftsstelle des Deutschen Katalanistenverbands, Westfälische Wilhelms-Universität, Romanisches Seminar, Bispinghof 3A, D-48143 Münster.

Sol·licitud d'admissió com a soci de l'Associació Germano-Catalana / Deutscher Katalanistenverband e.V.

Amb aquest document sol·lico l'admissió com a soci / sòcia regular de l'Associació Germano-Catalana. Conec i accepto els estatuts vigents (veg. el text publicat a les *Mitteilungen des Deutschen Katalanistenverbandes* 41, p. 4-8, o a <<http://www.katalanistik.de>>).

Cognom(s):

Nom:

Professió / Títol acadèmic:

Carrer:

Codi postal i ciutat:

Tel.:

Fax:

E-mail:

Adreça de feina:

Universitat:

Departament:

Carrer / Ap. de correus:

Codi postal i ciutat:

Confirmo de pagar regularment la quota de soci anual vigent – de moment és de 25 euros.* La pagaré mitjançant:

Transferència bancària

taló bancari**

Lloc i data:

Signatura:

* 12,50 € per estudiants i aturats.

** Només s'accepten talons de socis residents contínuament als Països Catalans o altres parts de l'Estat espanyol.

Si us plau torneu aquesta butxaca a l'oficina de l'Associació Germano-Catalana / Deutscher Katalanistenverband e.V., Westfälische Wilhelms-Universität, Romanisches Seminar, Bispinghof 3A, D-48143 Münster.

Änderungsmitteilung an den Deutschen Katalanistenverband

Hiermit möchte ich,

Name: Vorname:
den DKV von meiner neuen Adresse / Bankverbindung in Kenntnis setzen.

Bisherige Privatadresse:

Neue Adresse(n):

Straße:

PLZ und Ort:

Tel.:

Fax:

E-mail:

Dienstanschrift:

Universität:

Fachbereich/Institut:

Straße / Postfach:

PLZ und Ort:

Ort und Datum:

Unterschrift:

Neue Bankverbindung:

Geldinstitut:

BLZ:

Kontonummer:

Mit meiner zweiten Unterschrift erteile ich dem Schatzmeister des DKV weiterhin eine Einzugsermächtigung für den jährlichen Mitgliedsbeitrag.

Ort und Datum:

Unterschrift:

Bitte zurücksenden an die Geschäftsstelle des Deutschen Katalanistenverbands, Westfälische Wilhelms-Universität, Romanisches Seminar, Bispinghof 3A, D-48143 Münster.

**Einzugsermächtigung
zugunsten des Deutschen Katalanistenverbands e.V.**

Name:

Vorname:

Straße:

PLZ und Wohnort:

ermächtigt den Deutschen Katalanistenverband e.V., den jeweils gültigen jährlichen Mitgliedsbeitrag von seinem / ihrem Konto (im Bereich der Bundesrepublik Deutschland) abzubuchen.

Konto-Nr.:

BLZ:

Geldinstitut:

Diese Einzugsermächtigung kann jederzeit widerrufen werden. Die zu entrichtenden Zahlungen sind über eine Lastschrift einzuziehen. Weist das Konto nicht die erforderliche Deckung auf, besteht seitens des angegebenen kontoführenden Geldinstituts keine Verpflichtung zur Einlösung.

Ort und Datum:

Unterschrift:

Bankverbindung der DKV:

Konto-Nr. 23 35 00 - 602
Postbank Frankfurt am Main
BLZ 500 100 60

Bitte zurücksenden an die Schatzmeisterin des Deutschen Katalanistenverbands, Prof. Dr. Aina Torrent-Lenzen, Fachhochschule Köln, Mainzer Straße 5, D-50678 Köln, Fax 02 21 / 82 75 39 91.

Deutscher Katalanistenverband e.V. Associació Germano-Catalana

Amtierender Vorstand (2001-2003):

- Präsident: Prof. Dr. Andreas Wesch, Universität zu Köln, Romanisches Seminar, Albertus-Magnus-Platz, D-50923 Köln, Tel.: 02 21 / 4 70 48 21, Fax: 02 21 / 4 70 51 28, E-mail <wesch@katalanistik.de>
- Vizepräsidentin: Pilar Arnau i Segara M.A., Westfälische Wilhelms-Universität Münster, Romanisches Seminar, Bispinghof 3A, D-48143 Münster, Tel.: 02 51 / 8 32 46 88, Fax: 02 51 / 8 32 11 93, E-mail <arnau@katalanistik.de>
- Vizepräsident: Prof. Dr. Ulrich Hoinkes, Christian-Albrechts-Universität Kiel, Romanisches Seminar, Leibnizstraße 10, D-24098 Kiel, Fax: 02 51 / 8 32 11 93, E-mail <hoinkes@katalanistik.de>
- Schatzmeisterin: Prof. Dr. Aina Torrent-Lenzen, Fachhochschule Köln, Mainzer Straße 5, D-50678 Köln, Tel.: 02 21 / 82 75 32 95, Fax: 02 21 / 82 75 39 91, E-mail <torrent_lenzen@katalanistik.de>
- Schriftführer: Dr. Claus Dieter Pusch, Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, Romanisches Seminar, Werthmannplatz 3, D-79085 Freiburg im Breisgau, Tel.: 07 61 / 2 03 31 72, Fax: 07 61 / 2 03 31 95, E-mail <pusch@katalanistik.de>

Ehrenpräsidenten: Prof. Dr. Antoni M. Badia i Margarit, Prof. Dr. Heinrich Bihler, Prof. Dr. Günther Haensch, Prof. Dr. Johannes Hösle, Prof. Dr. Tilbert Dídac Stegmann; frühere Ehrenpräsidenten: Ramon Aramon i Serra, Rudolf Brummer, Heinrich Kuen, Francesc de B. Moll.

Kontoverbindung: Postbank Frankfurt a. M., Konto-Nr. 2335 00-602, BLZ 500 100 60

Die *Mitteilungen des Deutschen Katalanistenverbandes* erscheinen seit der Nr. 1 (Februar 1985); die Ausgaben 1-34 erschienen unter dem Titel *Mitteilungen der Deutsch-Katalanischen Gesellschaft* (ISSN 0939-0170). Namentlich gezeichnete Beiträge geben die Ansichten ihrer Verfasser wieder. Die Redaktion behält sich vor, Beiträge zu kürzen.

Mitteilungen des Deutschen Katalanistenverbandes Nr. 42 (September 2002) – ISSN 1615-1313

- © Deutscher Katalanistenverband e. V.
Westfälische Wilhelms-Universität Münster – Romanisches Seminar
Bispinghof 3A, D-48143 Münster
Tel.: 02 51 / 8 32 45 16 / Fax: 02 51 / 8 32 11 93
<<http://www.katalanistik.de>>
- Sitz und Gerichtsstand: Frankfurt am Main (Amtsgericht Frankfurt am Main: 73 VR 9077)
- Reconeget per la Generalitat de Catalunya (Acord del 21 de novembre del 2000)
- Redaktion und Satz dieser Ausgabe: Claus D. Pusch
- Redaktionsassistenz: Jordi Dosaigas Falcó
- Druck: Druckservice Uwe Grube, Stolberger Str. 1a, D-63683 Ortenberg, Fax 0 60 46 / 94 18 00
- Auflage: 500 Exemplare
- Gedruckt auf säurefreiem und alterungsbeständigem Papier

Aquesta publicació s'ha realitzat amb el suport de la Secretaria de Relacions Exteriors del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya.

